

Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület Helyi Akciócsoport

LEADER HELYI FEJLESZTÉSI STRATÉGIA „Draft verzió” - Tervezet

2014-2020

2016. március

Tartalom

Vezetői összefoglaló	3
1. A Helyi Fejlesztési Stratégia hozzájárulása az EU2020 és a Vidékfejlesztési Program céljaihoz	4
2. A stratégia elkészítésének módja, az érintettek bevonásának folyamata	4
3. A Helyi Fejlesztési Stratégia által lefedett terület és lakosság meghatározása.....	8
4. Az akcióterület fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek elemzése	9
4.1 Helyzetfeltárás.....	9
4.2 A 2007-2013-as HVS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések	21
4.3 A HFS-t érintő tervezési előzmények, programok, szolgáltatások	22
4.4 SWOT	23
4.5 Fejlesztési szükségletek azonosítása	26
5. Horizontális célok	26
5.1 Esélyegyenlőség.....	26
5.2 Környezeti fenntarthatóság.....	29
6. A HFS integrált és innovatív elemeinek bemutatása	30
7. A stratégia beavatkozási logikája	31
7.1 A stratégia jövőképe.....	31
7.2 A stratégia célhierarchiája	32
8. Cselekvési terv	37
8.1 Az intézkedések leírása.....	37
8.2 Együttműködések	50
8.3 A stratégia megvalósításának szervezeti és eljárási keretei.....	51
8.4. Kommunikációs terv.....	55
8.5. Monitoring és értékelési terv	56
9. Indikatív pénzügyi terv	57
Kiegészítő információk	59
Mellékletek.....	59

Vezetői összefoglaló

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület 2012.06.04-én alakult, melyet az Irányító Hatóság, mint LEADER Helyi Akciócsoportot 2013.02.15-től ismeri el. Megalakulásunkkor a térség legfőbb problémáira készítettük el Helyi Vidékfejlesztési Stratégiánkat, de emellett célunk volt az is, hogy minél többen megismerjék munkánkat, érdeklődéssel és bizalommal forduljanak hozzánk. Fontos, hogy térségünk lakói, civil szervezetei, vállalkozói és önkormányzatai aktívan vegyenek részt az Európai Unió Program megvalósításában. A megalakulásunk óta eltelt közel négy évben elkezdődött egy pozitív folyamat, amit egyrészt szeretnénk folytatni, viszont változik a környezetünk, amire reagálnunk szükséges. Az új, 2014-2020-as Európai Unió programozási időszak kihívásai szükségessé teszik az új Helyi Fejlesztési Stratégia elkészítését. A rendelkezésünkre álló csekély forrást tudatosan kell felhasználnunk annak érdekében, hogy a térség negatív folyamatait lassítani lehessen.

A Helyi Fejlesztési Stratégia elkészítése során a 2007-2013 időszak tapasztalatait figyelembe véve, újra felmértjük a térség erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit, és veszélyeit. Megszólítottuk valamennyi szférát (civil, köz és üzleti). Mindezt különböző módszerek segítségével tettük: személyes konzultáció során, fórumokon, kérdőívek segítségével, etc.

Mivel a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014.(XI.26.) Korm. rendelet szerint működési területünk járásai közül kettő érintett (komplex programmal fejlesztendő járás – Nyíradonyi és Derecskei Járások), így a tervezés során fokozottan figyelünk a társadalmi kirekesztődéssel veszélyeztetett csoportokra, a fejlesztési szükségleteikre. Az összegyűjtött helyi fejlesztési igények alapján összeállításra került a Helyi Fejlesztési Stratégia Intézkedési Terve, melynek minimális tartalmát, a 1303/2013/EU számú közös stratégiai keret rendelet 33. cikk 1. pontja határozza meg. A tervezett intézkedések tartalmazzák a problémák leírását, az elérendő célokat és a megvalósítás módját.

A Helyi Fejlesztési Stratégia a szükségletei és elérendő céljai és egyben intézkedései:

1. Civil szervezetek kis értékű eszközbeszerzése
2. Civil szervezetek szakmai programjának megvalósítása, térségi rendezvények
3. Turisztikai tevékenységek ösztönzése
4. Vágópontok kialakítása
5. Helyi termék előállítás, hozzáadott érték növelés és piacra jutás
6. Kedvezőtlen szocio-demográfiai térségi folyamatok megtörése
7. Közösségi terek és kapcsolódó szolgáltatások
8. Helyi szolgáltatásfejlesztés, nem mezőgazdasági vállalkozások támogatása

Arra törekszünk, hogy a megfogalmazott helyi adottságokon alapuló, az értékmegőrzésen túl mutató, a helyi tudást és kreativitást magában foglaló fejlesztések legyenek támogathatóak, így reagálva a térség legfontosabb szükségleteire. Továbbra is arra törekszünk, hogy a projektek egymásra épüljenek, egymásra pozitív hatást gyakoroljanak.

Mivel a térség gazdasági mutatói elmaradnak az országos és megyei átlagértékektől, jelentős az elvándorlás és a munkanélküliség, így kiemelt figyelmet kell fordítanunk minden olyan lehetőségre és fejlesztésre, mely munkalehetőséget teremt, vagy tart meg. A térség mikrovállalkozásainak versenyképessége nagymértékben függ a technológiai fejlettségüktől, ezért ezeket a fejlesztéseket szintén támogatni kívánjuk. A közelmúltban több kézműves terméket előállító vállalkozás indult térségünkben. Célunk az újabb kézműves vállalkozás elindulásának elősegítése, illetve a már működő vállalkozásokkal együtt minél szélesebb körű népszerűsítésük.

Hangsúlyos területe stratégiánknak a turisztika. Cél a helyi szellemi és tárgyi örökség bemutatási színvonalának emelése, egy-egy helyi kulturális, gasztronómiai etc. érték turisztikai potenciáljának hatékonyabb kihasználása. Szálláshelyek fejlesztésével, új szolgáltatások megjelenésével és térségi

rendezvények szervezésével nő a térség turisztikai vonzereje, és jelentős gazdasági hatásai vannak. Cél a turisztikai szolgáltatások, valamint a térségi marketing erősítése.

A fokozottan veszélyeztetett, hátrányos helyzetű csoportok támogatása kiemelt célja Stratégiánknak. Az Akcióterületen működő nonprofit szervezetek tevékenysége az élet számos területét lefedi. Jelentős számban vannak olyan civil szervezetek melynek célkitűzése a hátrányos és veszélyeztetett helyzetű családok és gyermekek, idősek, illetve fogyatékkal élők, a szociálisan rászorulóknak támogatása. A helyi közösségek népességmegtartó, identitást erősítő hatását működésük segítségével, új közösségi terek létrejöttével, a már meglévő közösségi terek fejlesztésével, valamint a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások támogatásával, eszközellátottságuk javításával segítjük.

A Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület Helyi Fejlesztési Stratégia tervezési területének előzetes elismerése iránti kérelmét a Miniszterelnökség IHF/1186/28/2015 iktatószámom az 5/2014. (II.6.) IH közlemény alapján 2015. szeptember 25.-én jóváhagyta. A Stratégiánk megalkotásában a HACs feladata volt a térség szükségleteinek felmérése, melynek érdekében, fórumokat tartottunk, projekt javaslatokat kértünk, folyamatos személyes ügyfélfogadást biztosítottunk, interjúkat készítettünk, és kérdőívek segítségével szolgáltattuk meg a térség szereplőit. Ezek alapján kialakítottuk intézkedéseinket.

A Helyi Fejlesztési Stratégia végrehajtása során a támogatandó projektek kiválasztása intézkedés specifikus szempontok alapján történik:

- munkahelyet hoz létre vagy őriz meg,
- megújuló erőforrások alkalmazása,
- helyi értékek feltárása, bemutatása, közösségi szerepvállalás,
- hátrányos csoportokat érintő fejlesztések,
- tájértékekre épülő új turisztikai attrakciók.

A Helyi Fejlesztési Stratégia 7. fejezete tartalmazza az egyes intézkedésekhez tartozó célokat, a kiválasztás során az ezekhez a célokhoz leginkább hozzájáruló projektek kerülnek kiválasztásra.

A Helyi Akciócsoport munkaszervezeti irodája Nyíradony városában, jól megközelítő helyen a Kossuth utca 38. szám alatt található. Az iroda a Helyi Fejlesztési Stratégia megvalósítása során a kapcsolattartás érdekében folyamatos hétköznapi nyitvatartási időben személyes ügyfélfogadást biztosít.

1. A Helyi Fejlesztési Stratégia hozzájárulása az EU2020 és a Vidékfejlesztési Program céljaihoz

A Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület Helyi Fejlesztési Stratégiája elsősorban a helyi igényekre reagál, ugyanakkor fontos a nagyobb léptékű tervezési programokhoz, megállapodásokhoz történő kapcsolódás, azoknak a céloknak a megerősítése.

Stratégiánk kapcsolódik az EU2020stratégiához. A kapcsolódást a KSK rendelet 11 tematikus célkitűzéséhez való kapcsolódás jelenti.

A kis- és közepes vállalkozások versenyképességének fokozása.

- Specifikus célok:1., 2., 3.
- Intézkedések:3., 4., 5., 8.

Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra történő átállás támogatása.

- Specifikus célok: 1., 5.
- Intézkedések: 3., 4., 5., 7., 8.

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás elősegítése.

- Specifikus célok: 1., 5.
- Intézkedések: 3., 4., 5., 7., 8.

Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának növelése.

- Specifikus célok: 1., 5.
- Intézkedések: 3., 4., 5., 7., 8.

A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése.

- Specifikus célok: 1., 2., 3.
- Intézkedések: 3., 4., 5., 8.

A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem.

- Specifikus célok: 4., 5., 6.
- Intézkedések: 1., 2., 6., 7.,

A Helyi Fejlesztési Stratégia kapcsolódási pontjai a Partnerségi Megállapodás prioritásaihoz:

A gazdasági szereplők versenyképességének javítása és nemzetközi szerepvállalásuk fokozása.

- Specifikus célok: 1., 2., 3.
- Intézkedések: 3., 4., 5., 8.

A foglalkoztatás növelése (a gazdaságfejlesztési, a foglalkoztatási, oktatási, társadalmi felzárkózási szakpolitikák által, tekintettel a területi különbségekre).

- Specifikus célok: 1., 2., 3.
- Intézkedések: 3., 4., 5., 6., 8.

Az energia- és erőforrás-hatékonyság növelése.

- Specifikus célok: 1., 5.
- Intézkedések: 3., 4., 5., 7., 8.

A társadalmi felzárkózási és népesedési kihívások kezelése.

- Specifikus célok: 4., 5., 6.
- Intézkedések: 1., 2., 6., 7.,

A gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósítása.

- Specifikus célok: 1., 2., 3.

- Intézkedések: 3., 4., 5., 6., 8.

A Helyi Fejlesztési Stratégia kapcsolódási pontjai az EMVA rendeletben meghatározott prioritások és fókuszterületekhez:

6. Prioritás: a társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése és a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben, különös tekintettel a következő területekre:

6A fókuszterület: a diverzifikálásnak, kisvállalkozások alapításának és fejlesztésének, valamint a munkahelyteremtésnek a megkönnyítése.

- Specifikus célok: 1., 2., 3.,
- Intézkedések: 3., 4., 5., 6., 8.

6B fókuszterület: a helyi fejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben.

- Specifikus célok: 1., 2., 3., 4., 5., 6.
- Intézkedések: 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8.

A Helyi Fejlesztési Stratégia kapcsolódásai a VP LEADER intézkedésének céljaihoz:

1. a vidéki térségekben a gazdasági aktivitás mikro-szintjének fenntartása (helyi termékek és szolgáltatások).

- Specifikus célok: 1., 2., 3.
- Intézkedések: 3., 4., 5., 8.

2. a vidéki térségekben a lakosság humán közszolgáltatásokhoz való hozzájutásának, illetve azok elérésének előmozdítása.

- Specifikus célok: 4., 5., 6.
- Intézkedések: 7., 8.

3. a vidéki térség, mint vállalkozási tér, lakóhely és turisztikai vonzóképességének erősítése.

- Specifikus célok: 1., 2., 3., 4.
- Intézkedések: 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8.

4. a helyi közösségek tagjai egyéni aktivitásának, felelősségvállalásának és együttműködési készségeinek erősítése.

- Specifikus célok: 4., 5., 6.
- Intézkedések: 1., 2., 6., 7.

A Helyi Fejlesztési Stratégia megvalósítása során a Helyi Akciócsoportunk segítséget nyújt ahhoz, hogy egy fejlesztési elképzelésből sikeres projekt váljon. Projektgeneráló tevékenységének nyomán a térség szereplői folyamatosan segítséget és információt kaphatnak a különböző pályázati felhívások nyújtotta lehetőségekről. Munkaszervezetünk folyamatos segítségnyújtást biztosít az ügyfelek pályázatainak benyújtásához és elszámolásához. A jó gyakorlatok, megvalósult sikeres projektek bemutatása mindig ösztönzően hat. Fórumainkon, tematikus megbeszéléseinken egymást

megismerve közös munkák, projektek és fejlesztések indulhatnak el, vagy egy már működő együttműködéshez újabb partner csatlakozhat.

A helyi vállalkozások népszerűsítését, együttműködési lehetőségeik szélesítését is fontosnak tartjuk. Az elmúlt időszakban megkezdett projektjeinkkel segítjük a helyi vállalkozásokat. A Stratégia elkészítése során kiemelt érdeklődést kapott a helyi turizmus területe, és ennek együttműködésekben alapuló kihasználásának lehetőségei.

2. A stratégia elkészítésének módja, az érintettek bevonásának folyamata

A Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület Helyi Akciócsoport Helyi Fejlesztési Stratégiájának alapját a 2007-2013-as programozási időszakban az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program LEADER tengelye keretében támogatott projektekről beérkezett projekt-beszámolók adták (ez a támogatás feltétele volt az egyes intézkedéseink keretében).

Ezt az adatbázist egészítette ki az egy-egy megvalósult projektátadásán, helyszíni ellenőrzéseken a személyes megbeszéléseink a projektek résztvevőivel, gazdáival és érintettjeivel.

A 2014-2020-as időszakra vonatkozó HFS tervezése során a lehető legszélesebb körben fogjuk bevonni/vontuk be az illetékességi területünkön található szereplőket. A Helyi Fejlesztési Stratégia tervezési folyamatának átláthatósága az előzmények során és a stratégia kidolgozásának teljes folyamatában átlátható és nyílt.

A tervezés folyamatában külön figyelmet fordítunk a hátrányos helyzetű, kirekesztett csoportok megszólítására. A Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület tagjai és ügyfelei között több olyan szervezet található, mely hátrányos helyzetű csoportokkal kapcsolatos tevékenységet végez. Ezek mellett egyeztetéseket folytattunk a megyei nemzeti önkormányzattal is. Ezen szervezetek is részt vettek a különböző találkozók, megfogalmazták javaslataikat az érintettek problémáiról, helyzetének javítási lehetőségeiről.

A munkaszervezet koordinálta a tervezési munkát. Szervezte a fórumokat, tematikus megbeszéléseket és az ügyfélfogadásokat. A beérkezett információkat rendszerezte és beépítette a Stratégiába. Tájékoztatta az Egyesület tagságát és a térség szereplőit. A Stratégia kidolgozásának egyes mérföldköveit a Közgyűlés fogadja el. További szereplők (az ügyfélként nyilvántartott vállalkozók, civil szervezetek, a helyi lakosság tagjai, az egyházi szervezetek, önkormányzatok), mint véleményező javaslattevő szerepet láttak el.

Honlapunkon folyamatosan tájékozódhatnak a legfrissebb információkról, a Helyi Fejlesztési Stratégia kidolgozásának aktuális állomásairól. Letölthetik a Stratégia kidolgozásában való részvételükhöz szükséges nyomtatványokat. Ezek mellett elérhetővé tettük honlapunkon a Stratégia kidolgozására szolgáló felhívást, az elfogadott Operatív programokat, a különböző szakirodalmakat (Nemzeti Agrárgazdasági Kamara – VP Kézikönyv, etc.)

Kérdőívek segítségével felmérjük a helyi általános igényeket, helyi fejlesztési ötleteket és szükségleteket.

Kérdőívezés segítségével saját adatgyűjtést végzünk a helyi gazdaság állapotának feltérképezése, a helyi vállalkozások és szolgáltatók fejlesztési ötleteinek/igényeinek felmérése érdekében.

Folyamatos kapcsolattartás - a helyi önkormányzatokkal, polgármesterekkel, hogy minél szélesebb körben ismertessék a helyi közösségeikkel tevékenységünket, rendezvényeinket és szolgáltatásainkat.

A munkaszervezeti irodában, illetve más településekre kihelyezett fogadóórák keretében személyes projektötleti megbeszéléseket tartunk, melyeken bárki szabadon részt vehet előzetes időpont egyeztetés után.

Két turnusban fórunsorozatot tartunk, ahol egyrészt a különböző Operatív programokat, a LEADER programot, másrészt a Stratégia kidolgozásához szükséges lépéseket mutatjuk be (projektötleti megbeszélések, SWOT analízis a helyi [települési] viszonyok felmérésére, a hálózatos együttműködés elősegítése, jó példák átadása). 2015-ben 9 fórumra és egy nagyszabású rendezvényre (2015.09.25. – „Zöldségtermesztés a homokon”) került sor az illetékességi területen, 2016 elején pedig (legalább) további 15 fórumot tervezünk megtartani. Ezen fórumok mellett műhelybeszélgetésre, tematikus workshop-okra is sort fogunk keríteni, melyek segítségével a helyi szereplők konkrétan meg tudják fogalmazni a fontos szükségleteket, problémákat és prioritásokat.

Az összeállított Helyi Fejlesztési Stratégia benyújtandó draft verzióját, és a későbbi változatot egyrészt az Egyesület tagja, illetve a Hajdú-Bihar megyei szintű stratégia-tervezési szakmai csoportokkal véleményeztetjük, majd pedig ezen mérföldkövekhez tartozó dokumentumokat a Közgyűlés véleményezi és fogja elfogadni.

Ütemezés:

- HFS tervzet elkészülése (draft) 2016. március közepe
- végleges HFS elkészülése 2016. május.

A beérkezett projektjavaslatok, kérdőívek és személyes interjúk összesített adatait, illetve a megvalósításra került szakmai rendezvények pontos időrendjét és megállapításait a végleges Stratégia megfogalmazása során kerülnek felvezetésre a dokumentumba.)

3. A Helyi Fejlesztési Stratégia által lefedett terület és lakosság meghatározása

3.1. A Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület akcióterületét négy járás - Debreceni, Derecskei, Hajdúhadházi és Nyíradonyi) 27 település alkotja, mely közül három település– Debrecen, Hajdúhadház és Hajdúsámson – csak külterülettel jogosult. Az akcióterületen 100.039 fő jogosult népesség (2013.01.01.).

Területe az ország keleti peremén, a magyar-román határ mentén, Hajdú-Bihar megye keleti részén, Debrecen várost körülölelve körülbelül 1828 négyzetkilométeren terül el. A közösség jól elkülöníthető három kistáj találkozásánál fekszik: a gyenge homoktalajú, ligetes Dél-Nyírség, a

kedvezőbb termőképeségű Erdőpuszták, valamint a zömében jó talajadottságokkal rendelkező Hajdúság találkozásánál.

Települései - a fejlettebb városok kivételével – társadalmilag és gazdaságilag is hátrányos helyzetűek vagy elmaradottak. A térségen belül a kisebb létszámú, kevésbé fejlett falvak mellett nagyobb népességű vonzáskörzeti funkciókat ellátó települések is megtalálhatóak.

3.2. Az Akciócsoport a 2007-2013-as programozási időszakban főként turisztikai együttműködésekben alapuló projektekben vett részt, melyek a helyi turizmus színvonalának fejlesztését tűzték ki célul, ezeken belül is főként a lovasturisztikai szolgáltatások fejlesztését valósíthattuk meg sikeresen. A jó tapasztalatok, a lakosság egyre nagyobb érdeklődése a lovas turizmus iránt azt eredményezte, hogy sok ilyen fejlesztési cél fogalmazódott meg a tervezési folyamat során, így hangsúlyos szerepet fog kapni a helyi (lovas) turizmusban rejlő lehetőségek minél hatékonyabb kiaknázása.

A LEADER programban megvalósult projektek esetében fontos szempont volt, hogy a projektek együttműködésen alapulva, tehát több helyi szereplő együttes munkájának eredményeként valósulhassanak meg. Ezeknek a kritériumoknak az eredményeként a jövőbeli fejlesztések alapjául szolgáló, kiemelt szerepű lokális együttműködési hálózatok alakultak ki.

3.3. A Helyi Akciócsoport eddigi működése során már kialakította a 2014-2020-as időszak Stratégiájának végrehajtásához szükséges kapcsolatokat, kezdeményezéseket. A Stratégia végrehajtásához szükséges erőforrások (munkaszervezeti iroda, önkormányzati kapcsolatrendszerek, helyi vállalkozások és civil szervezetek, illetve magánszemélyek hálózata) és tapasztalattal rendelkező szereplők jelenleg is rendelkezésre állnak, viszont a megváltozott „pályázati környezet” miatt szükség lesz folyamatos tájékoztatók, képzések tartására, különösen a pályázati munkában/projekt-koordinálásban tapasztalattal nem rendelkező, új szereplők/pályázók esetében.

3.4. Egyesületünk munkaszervezeti irodája az illetékességi területéhez tartozó egyik járásközpontban, Nyíradonyban található. A közösség munkaszervezete hétköznapiakon 8-16 óráig (keddenként 8-18 óráig, pénteken 8-14 óráig) fogadja az ügyfeleket, melyeken személyre szabott segítségnyújtás biztosítunk a projektgazdáknak, illetve a pályázóknak. A helyi szereplők számára személyes találkozásokra lehetőséget is biztosítunk, a különböző kommunikációs csatornáinkon keresztül pedig részt vehetnek tervezésben, és a Stratégia végrehajtásban.

4. Az akcióterület fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek elemzése

4.1 Helyzetfeltárás

1. Térszerkezeti adottságok

Az Észak-alföldi régió gerincét a Budapest- Szolnok- Püspökladány- Debrecen- Nyíregyháza forgalmi tengely jelenti, amely a megye meghatározó térszerkezeti vonala is, többek között Debrecen, Hajdúhadház és Téglás is e mentén helyezkedik el. A térszerkezeti erővonal fejlődése az elmúlt évtizedekben is jelentős volt. Kisebb szerepe a Debrecen- Nyírbátor- Mátészalka között húzódó regionális tengelynek, viszont a Dél-Tiszántúl forgalma szempontjából alapvető jelentősége van a Debrecen- Derecske- Berettyóújfalu- Szeghalom- Békéscsaba- Szeged regionális térszerkezeti vonalnak. Nemzetközi szerepe miatt fontos kiemelni a Debrecen- Vámospércs- Nyírábrány, valamint

a Debrecen- Hosszúpályi- Létavértes megyei tengelyeket, melyek fejlődése elsősorban a határmenti kapcsolatok függvénye.

A megye keleti részén, a Dél-Nyírség (és Bihar) településszerkezetében a sűrű településhálózatú, kis lélekszámú községek dominálnak. Sem az akcióterület, sem maga Hajdú-Bihar megye a megyeközpont mellett nem rendelkezik egyetlen nagy/középvárosi (50 ezer fő feletti) lélekszámú településsel sem. Ennek következtében a megyében Debrecennek nincs olyan társtelepülése, amellyel központi funkcióinak egy részét megoszthatná.

A közösség legtávolabbi településeiről (1. ábra) is kevesebb, mint 50 perc alatt lehet eljutni a megyeszékhelyre, Debrecenbe. A nagyváros közelsége gazdaságilag a közvetlenül Debrecen szomszédságában fekvő települések életében érezteti erőteljes hatását. Debrecen gazdasági szerepe mellett a foglalkoztatottságban és az oktatásban bír nagy jelentőséggel. A megye gazdasági teljesítményének túlnyomó része a megyeszékhelyen koncentrálódik, ugyanakkor az illetékességi területhez tartozó öt centrumtelepülés – Derecske, Hajdúhadház, Létavértes, Nyíradony és Vámspércs – alkalmassá válhat a lakossági igények szélesebb körű, színvonalas kielégítésére. Különösen fontos ezeknek a lokális gócpontok központi funkciókkal való feltöltése, különösen Derecske, Hajdúhadház és Nyíradony járásközpontok esetében. (A közösséget alkotó négy járás és településeik leolvashatók a 2. ábrán.)

A közösség települései társadalmi-gazdasági helyzetük, földrajzi fekvésük alapján az alábbiak szerint csoportosíthatók:

A megyeszékhely agglomerációjához közel fekvő (Mikepércs, Bocskai kert, Sáránd) valamint a centrum települések: demográfiai, iskolázottsági, foglalkoztatási mutatóival kiemelkednek a térség községei közül. Népességük a városból való kiköltözőkkel gyorsabban növekszik. A kiköltözők nagy része bizonytalan, halmozottan hátrányos helyzetű.

A térség Debrecen-től távolabb fekvő településeinek: közös jellemzője, hogy folyamatosan veszítve lakosságukból, bizonytalan jövedelemszerző lehetőségekkel rendelkeznek. Lakói között magas a tartós munkanélküliek, a rendszeres szociális segélyre jogosultak aránya. A tartós munkanélküliség okozója részben az alulképzettség is; az érintettek között magas a roma népesség aránya.

A kis településekre a legkedvezőtlenebb adottságok, valamint alacsonyabb életminőség jellemző (Kokad, Álmosd, Bagamér, Fülöp, Konyár, Sáránd). Hajdú-Bihar megye térszerkezeti erővonalától távolabbra eső nagyobb települések (Nyírábrány, Nyíracsd, Monostorpályi, Hajdúbagos) is kedvezőtlen helyzetben vannak.

A legfőbb problémák közé sorolhatjuk, hogy a kedvezőtlen infrastrukturális adottságokkal rendelkező települések nehezen tudnak bekapcsolódni abba a gazdasági vérkeringésbe, amely a térség központjában, Debrecenben koncentrálódik. A határmenti és határon túli együttműködések lehetőségei a térség híd szerepének erősítésével használható ki, különös tekintettel kell lenni a kereskedelmi és piaci kapcsolatokra.

2. Környezeti adottságok

Hajdú-Bihar megye mérsékelten meleg-száraz éghajlatú, csak ÉK-i terület éghajlata mérsékelten hűvös, mérsékelten meleg. A megye északkeleti részén 100-162 m közötti tszf-i magasságú

szélhordta homokkal fedett hordalékkúp síkság, a Dél-Nyírség helyezkedik el, melynek északi részén széles sávban alakultak ki szélbarázdák, deflációs mélyedések, parabola és szegélybuckák. Itt a közepes defláció korlátozza a mezőgazdaságot. Területeit döntően homoktalajok uralják, futóhomok, humuszos homoktalaj és kovárványos barna erdőtalaj. Lössös felszíneken réti csernozjomok és szolonyecek, így a megye idetartozó területeinek mezőgazdasági potenciálja kicsi. Hajdú-Bihar megyei keleti területein a talajok zömmel lössös üledéken képződtek, főként öntés réttalajok és szikesek keletkeztek. Mezőgazdasági szempontból a réti csernozjomok és a mészlepedékes alföldi csernozjomok meghatározóak. Gyengébbek a szikes szolonyecek, réti szolonyecek, illetve a Nyírségből áthúzódó homoktalajok.

A térség területén a klimatikus (mérsékelt-meleget száraz) és domborzati adottságok nagy eltérést mutatnak, az öntözés lehetőségei korlátozottak. A keleti területek a Berettyó–Sebes Körös belvízi öblözetben helyezkednek el, a nyírségi területekről eredő Kati-ér, Nagy-ér és a Kálló elsősorban belvíz elvezető funkciót tölt be. Az I-II. főfolyások leginkább a Debrecenhez tartozó jóléti és halastavak vízellátását szolgálják. Az térség erdősültsége jelenleg is igen magas, az országos átlag feletti (Erdőpuszták), várhatóan tovább emelkedik a gyenge minőségű mezőgazdasági területek szántóföldi termelésből való kivonásával, erdősítésével. Jellemző fafajták: tölgy, fenyő és akác. A kistáj legnagyobb összefüggő erdőterülete a Nyíracsad és Nyíradony között található Gúthi- erdő, mely tovább folytatódik a halápi, vámospércsi, bagaméri akácerdőkkel, melyek nem csak erdőgazdálkodási szempontból fontosak, hanem vadgazdálkodási és turisztikai lehetőségeket is rejtenek.

Hajdú-Bihar megye északkeleti területéhez tartozó Dél-Nyírség a Nyírségi flórajárás része, jellegzetes társulásai a tölgy-köris-szil ligeterdők, a pusztai tölgyesek és a gyöngyvirágos tölgyesek. Nagy területet borítanak a homokpusztagyepek és homokpusztarétek, jellegzetes fajok a magyar kökörtő, a debreceni csomolya és a réti angelica. Az erdők elsősorban lágy lombú erdők. Legfontosabb mezőgazdasági kultúrák: rozs, őszi árpa, burgonya, dohány.

A Hajdúsági Tájvédelmi Körzet terület egységei, melyek a Dél-Nyírségben találhatóak: Nyíracsádi Gúti-erdő, a Debreceni Dombos-tanyai legelő, a Hajdúsámsoni Martinkai-legelő, Nagycserei Kőrises arborétum, Halápi Hármashegy alja és Rachbauer erdő, Nyírábrányi Káposztás lapos és Keszler tag, Nyírábrányi Teleki-legelő és Mogyorós-erdő, Halápi-, és Bodzás-víztározó, Haláp és Bánk közötti erdők, Bánki láprétek és erdők, Monostorpályi-legelő Újléti Kis-erdő és környéke Hajdúbagosi és Hosszúpályi erdők Hosszúpályi szikesek Debreceni Nagyerdő TT Hajdúbagosi földikútja-rezervátum TT Hencidai Csere-erdő TT. Az Érmelléki lössös hát Hajdúsági Tájvédelmi Körzetbe tartozó védett területei a Bagaméri Kék-Kálló-völgy és Álmosdi Daru-láp.

A megyében jelentős területek esnek a Natura 2000-es hálózatba, melyeknek egy része különleges madárvédelmi területnek minősül, másik része különleges és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek. Említést érdemelnek: Gúti-erdő, Bánki-erdő, Derecske-konyári gyepek, Fülöpi láprétek, Hajdúbagosi-legelő, Halápi Álló-hegy.

Hajdú-Bihar felszíni vizekben szegénynek mondható, a Nyírség meglehetősen gazdag felszín-közeli vizekben, bár a kitermelhető vízhozam nem jelentős.

Hajdú-Bihar megyében a légszennyező pontforrások tekintetében kiemelkedik Debrecen, ahol a megye összesen 300 darab feletti, normával rendelkező légszennyező telephelyének több mint harmada található. A megyében a legjellegzetesebb problémát a kevésbé szabályozott

mezőgazdasági eredetű légszennyezés okozza – az állattartás/komposztálás bűz kibocsátása, növényvédőszer/műtrágya kiszórás, betakarítás, terményszárítás és –tárolás, valamint a szabadtéri avar- és hulladékégetés (Környezeti Állapot, 2010).

A vízgazdálkodás jelenlegi rendszere nem hatékony, a ciklikusan jelentkező belvíz és aszály jelentős mértékben elbizonytalanítja a mezőgazdasági termelést.

Szélenergijából a természeti adottságok nem nevezhetők eszményinek, a megye területének nagy része a viszonylag szélcsendes kategóriába tartozik, 25 méteres magasságban mindössze 4 m/s az átlagos szélesebesség. Még 75 méteres magasságban is csak 5-5,5 m/s szélesebesség jellemző a megye területének legnagyobb részére.

Biomasszából optimális lehetőségek állnak rendelkezésre a területen, javarészt a mezőgazdasági melléktermékek ésszerű hasznosításával, illetve kisebb részben a lágyszárú energiaültetvényeken keresztül. A megye északkeleti területein jellemző erdőszűltség az utóbbi 20 évben nőtt, de a növekedés mértéke elmarad az országos trendektől.

A megye számos műemlékkel rendelkezik (203 országosan védett műemlék, amelyből 72 Debrecenben található), melyek a történeti értékük mellett fontos részei a térség turisztikai vonzerejének. A műértők és a laikusok számára egyaránt érdekesek és értékesek a kurgánok, a régi temetkező helyek, az Árpád-kori templomromok (herpályi, zeleméri, guti). Országos és külföldi ismeretségű Létavértesen a Vízi-vágóhíd, Monostorpályiban a Tubusmagtárak, Nyíracádön a református templom, Debrecenben a Református Nagytemplom, a Református Kollégium, a Református Kistemplom és egyéb egyházi épületek, a Megyeháza, a Városháza, a Ravatalozó, az Aranybika Szálloda, a Debreceni Egyetem központi épülete, a Déri Múzeum.

A műemlékek védelme, megóvása, azok bemutatása hozzájárul történelmünk, identitástudatunk megőrzéséhez, az Európai Unió csatlakozásunk után tovább gazdagítja a keresztény-európai épített értékek számát, egyúttal egyfajta hungarikumként is szolgálva képviseli a magyar építőművészetet.

3. Kulturális erőforrások

A térség legfőbb természeti erőforrásának a termőföld tekinthető. Az erre alapozott tradicionális mezőgazdasági termelés és az ehhez szorosan kötődő hagyományos vidéki életforma máig meghatározza a térség arculatát. Emellett a nagy múltra visszatekintő, s kifejezetten erre a területre jellemző klasszikus kézműipar (fafaragás, kosárfonás, kovács- és asztalosmesterség, etc.) kihalóban van. A népzenei és népművészeti hagyományok őrzésének szinte minden településen mély gyökerei és szerteágazó hagyományai vannak. Visszaszorulásával a térségi identitás sok település esetén ösztönzésre, támogatásra szorul, de a helyi társadalomba való beágyazódottsága miatt visszafordíthatatlan értékvesztés még nem történt. Célrányos beavatkozással a folyamat még stabilizálható, illetve megfordítható.

4 A társadalom állapota

Az akcióterület 27 települést foglal magába (3 település csak külterülettel jogosult). Kokad (669 fő, 2013) kivételével a térség valamennyi településének népességszáma meghaladja az 1000 főt. A közösség területén 100.039 fő a jogosult népesség (2013.01.01.). A legnagyobb lakónépességgel Debrecen, Hajdúsámson és Hajdúhadház (külterülettel jogosult települések) után Derecske (8848 fő), Nyíradony (7791 fő) és Létavértes (7097 fő) rendelkezik.

A megye demográfiai mutatói részben kedvezőbbek az országos átlagnál – különösen a reprodukció és a korszerkezet tekintetében, elsősorban a roma lakosság magasabb arányából fakadóan. Emiatt a jövőben a megye lakosságszáma mérsékeltebb ütemben fog csökkenni, mint az országos átlag. Debrecen, illetve a környezetében lévő – részben szuburbán – települések (Hajdúhadház, Hajdúsámson, Nyíradony, és környékük) lakosságszámának stagnálása, illetve mérsékeltebb növekedése prognosztizálható.

A foglalkoztatottság, a munkanélküliség és az iskolázottsági viszonyok tekintetében legrosszabb helyzetben a kisebb határmenti települések vannak, ahol nagyarányú a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok jelenléte. A jövőben a roma népesség jelentős számbeli és főként aránybeli növekedésével lehet számolni (a teljes népességen belüli arány 2020-ra megközelíti a 11%-ot, a 14 év alattiak körében meghaladja a 20%-ot).

A közösség népességének körében a nemi arányok megegyeznek a megyei és az országos átlaggal (48% férfi – 52% nő).

A térségre is az országos és megyei tendenciákhoz hasonlóan természetes fogyás (2,1‰) figyelhető meg (3. ábra). Hasonló, bár árnyalatnyival kisebb mértékben, mint a megyei (2,3‰), és harmadával kedvezőbb értékben, mint az országos (3,9‰) átlag. A térség több településén is jelentős természetes szaporodás figyelhető meg: Kokad, Újléta – 4,5‰, Hosszúpályi 4,4‰, Pocsaj 3,4‰ és Álmosd 3 ‰. Ennek oka ezeken a kisebb méretű településen élő nagyobb arányú roma lakosság szaporodási potenciáljában keresendő. A magas pozitív természetes szaporodással jellemezhető kistelepülésen magas az elvándorlás értéke is (Kokad, Álmosd). Ennek oka a települések perifériás helyzetével, a szolgáltatások hiányával, a munkalehetőségek beszűkülésével és a roma népesség nagyobb arányú jelenlétéből fakadó társadalmi konfliktusokkal magyarázható. Az akcióterület 2006-ig pozitív vándorlási egyenleggel rendelkezett (szuburbanizációs folyamatok), ám 2007-óta folyamatosan elvándorlás tapasztalható (4. ábra).

A korösszetételt vizsgálva megállapítható, hogy a közösség területén 2-3 százalékkal magasabb a fiatalok aránya, mint a megyei és országos átlag (5. ábra). A 60 év felettiek aránya a térségben átlagosan 19,2%, mely kedvezőbb, mint a megyei és országos értékek (6. ábra). A legmagasabb értékekkel Fülöp és Tépe rendelkezik: 24,1%, míg a legkevesebb időskorú továbbra is Hosszúpályiban él (17,1%). A települések összességében az országos átlagnál fiatalosabb korstruktúrájúak. Az öregségi index (7. ábra) Fülöpön a legmagasabb (1,8), a legalacsonyabb pedig Pocsajon (0,8), átlagosan pedig 1,12. A települések közül Pocsaj, Bagamér, Újléta és Hosszúpályi népessége tekinthető a kedvezőbb korösszetételűnek. A statisztika számait árnyalja, hogy a fiatalok arányának növekedése elsősorban a térség szociális problémákkal jobban sújtott településein jellemző, s ott is a halmozottan hátrányos helyzetű népesség körében.

A 2001-es és 2011-es népszámlálás során magukat cigány (románi, beás) etnikai kisebbséghez tartozónak mindkét esetben az országos átlag kétszeresének megfelelő arányban vallották magukat a helyi lakosok (8. ábra, 9. ábra). A cigány lakosság demográfiai helyzetéből következően a fiatal korosztályokban az arányuk dinamikusán növekszik, és egyes településeken mind a gyermekkorúak, mind a munkát kereső fiatalok jelentős hányadát ők teszik ki. Az oktatási-képzési és foglalkoztatás-fejlesztési programok szempontjából egyik legfontosabb célcsoportnak kell őket tekinteni. Fontos az újratermelődő szegénység jelenlegi tendenciáinak megtörésére irányuló kezdeményezések szorgalmazása és támogatása.

A térség egyik legjelentősebb problémája, hogy a népességmegtartó képessége gyenge, erősödik a magasabban képzett munkaerő elvándorlása (szellemi tőke elvándorlás). Megoldási lehetőségként Debrecen jelenhet meg, és az ott meglévő gazdasági és szellemi erőforrások tudatosabb felhasználása az innovatívabb megoldások érdekében.

Legfeljebb általános iskola 8. osztályát végzett 7 éves és idősebbek aránya 2001-és 2011 között a közösség területén stagnált.

Kedvezőbb tendenciákra utal, hogy a felsőfokú végzettségű 25 éves és idősebb népesség aránya (10. ábra, 11. ábra) 2001 és 2011 közel megduplázódott (4,3%-ról 8,4%-ra), de még így is kevesebb, mint fele az országos és megyei érték.

A regisztrált nonprofit szervezetek ezer lakosra jutó száma (12. ábra, 13. ábra) enyhén, de folyamatosan nő (5.3 db/1000 lakos, 2010; 5.6/1000 lakos, 2013), bár még mindig jelentősen elmarad az országos és megyei értékektől. Kevesebb, mint feleannyi regisztrált nonprofit szervezet jut 1000 lakosra, mint országosan. Fontos a helyi társadalom önszerveződő képességének növelése, a Stratégiának elő kell segítenie új nonprofit szervezetek létrehozását, illetve a meglévők megtartását, és tevékenységüknek fejlesztését, hogy a társadalom minél szélesebb rétegét érhessek el tevékenységeikkel.

Az akcióterületen bűncselekmények száma ezer lakosra vetítve kedvezőbb értéket mutat mind az országos, mind a megyei átlag, bár itt is megfigyelhető a 2008-as gazdasági válság miatti növekedés (14 ábra).

A 15. ábrán jól látható, hogy a száz lakosra jutó adófizetők száma alapján a legkedvezőtlenebb helyzetben a közösség kisebb, és a határmenti települések vannak (Bagamér: 2013-ban 27,4 fő adófizető/100 lakos), a jobb mutatókkal rendelkező települések a megyeszékhelyhez és a főbb közlekedési útvonalak mentén helyezkednek el.

A jövelemmel kapcsolatos mutatók mind-mind körvonalazzák a közösség kedvezőtlen gazdasági helyzetét, országos viszonylatban jóval alacsonyabb jövedelemmel rendelkeznek a közösség településein élők. Száz lakosra, csak 22 személygépkocsi jut, mely az országos átlagtól harmadával kevesebb (16. ábra).

A munkanélküliség, a pénztelenség és az egyéb szociokulturális tényezők is segítik a munkanélküliséggel súlytott rétegek újtermelődését. Nehezítik a továbbtanulást az ahhoz kapcsolódó költségek is, így olyan társadalmi csoportok gyerekei is képzetlenek maradnak és kerülnek perifériára, akiknél a szociokulturális környezet még a tanulás szükségességét tekinti értéknek. Éppen ezért fontos feladat a meglévő munkahelyek stabilitásának megőrzése, a munkáltatók munkahelyteremtő szándékának erősítése, hiszen gyermekeink és általuk településeink jövője a tét. Fontos olyan programok megfogalmazása, amelyek segítségével a munkanélküliek aktivitását növelni lehessen, hogy akár önfoglalkoztatóvá válva, de visszakerüljenek a munkaerőpiacra.

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek átlagos száma 2011-ben érte el maximumát, jelenleg csökkenő tendenciát mutat (11 180 fő, 2013). A legmagasabb értékkel Nyíradony rendelkezik: 1276 fő 2013-ban.

A lakhatási viszonyokat jól mutatja, hogy a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 2001 és 2011 között a felére csökkent (42%-ról 20,5%-ra), mely megyegyezik az országos és megyei tendenciákkal, de azoktól még mindig kétszeresen magasabb értékkel tér el (17. ábra, 18. ábra). Így elmondható, hogy kedvezően alakul a folyamat, de még mindig jelentős lemaradás van a lakhatási körülmények terén is. Legrosszabb helyzetben a megyeszékhelytől távolabbra eső, periférikus területeken található kistelepüléseken élők vannak. Kismarja és Kokad települések esetében ez az érték az országos átlag közel négyszeresét mutatja. A gazdasági válság hatásai érezhetők az épített lakások számának alakulását megfigyelve is (19. ábra). Hasonlóan az országos és megyei értékek alakulásával, itt is 2004 óta folyamatosan, évről-évre kevesebb új lakás épül.

Az infrastruktúra kiépítettsége: a vezetékes ivóvíz ellátás (94%), az elektromos ellátás (99%) és a vezetékes gázellátás közel teljes körűen megtörtént az elmúlt években, miközben a kommunikációs szolgáltatások (telefon) fejlődtek a leggyorsabban (a legkevesebb internet-hozzáféréssel még mindig a kistelepülések rendelkeznek!). Csak legutóbbi időszakban fejlődött a térségi szennyvízgyógykezelés területe (Derecske, Bagamér, Vámospércs, Nyírmártonfalva, Hosszúpályi, Hajdúbagos, Monostorpályi), 2013-ban még a lakások csak 36,8%-a volt közcsonnahálózatba bekapcsolódva. Fejlesztésre szorul a csapadékvíz-csatorna és a belterületi szilárd burkolatú utak kiépítettsége. A településekhez kapcsolódó településrészek, tanyák, hétvégi kertek, kertségek infrastruktúrája erősen hiányos.

A lakosság által szelektíven gyűjtött hulladék aránya (0,2%) szinte elhanyagolható. Fontos lesz a környezettudatos magatartásformák elterjesztésére irányuló kezdeményezések felkarolása, mivel láthatóan a környezetvédelem helyi társadalmi szintű modelljei még nem alakultak ki.

Az Akcióterületen a lakosság közszolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek lehetőségei (bölcsőde, óvoda, iskola, házi- és gyermekorvos) jóval korlátozottabbak, mint az országos átlag. Feladatuk ellátásának színvonala erősen fejlesztésre és bővítésre szorul, illetve az egyes településekről jelenleg nem megoldott ezen szolgáltatások tömegközlekedéssel való teljeskörű elérése.

Az Egyesület által lefedett négy járás közül kettő járás – Derecskei és Nyíradonyi - a 290/2014.(XI.26.) Kormányrendelet alapján komplex programmal fejlesztendő járás. A 105/2015.(IV.23.) Kormányrendelet alapján az Akciócsoport által lefedett 27 település több mint a fele (14 település) kedvezményezett település. Az esélyegyenlőség kérdésében az egyik legsúlyosabb gondot a szegénységben élők és a roma népesség helyzetének fokozatos romlása jelenti. A velük kapcsolatos problémák vizsgálatakor fontos figyelembe venni, hogy a mélyszegénységben élők és a romák helyzete teljes egészében nem független egymástól, a két csoport fedésben van egymással, így indokolt a két csoport problémáit együttesen, komplex módon kezelni.

5. A gazdaság helyzete

Az akcióterület természeti adottságaiból és gazdálkodási hagyományaiból adódóan a mezőgazdaság hosszabb távon is a helyi gazdaság kulcsszereplője marad. Az ágazat jövedelem-termelő képességének érdekében a nagyobb hozzáadott értéket képviselő tevékenységek erősítése, valamint az agrártermékek előállításához, feldolgozásához, logisztikájához és értékesítéséhez kötődő értékteremtési lépések mind teljesebb mértékű helyben tartása jelenthet meg követendő célként.

A Stratégia kidolgozása során megállapítottuk, hogy mind a térség egészét, mind az akcióterület egyes településeit tekintve a legjelentősebb probléma továbbra is a foglalkoztatottság alacsony szintje, a nagyarányú munkanélküliség.

A Központi Statisztikai Hivatal 2001-es adatiból leolvasható (20. ábra), hogy az akcióterületen a foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül 39,6%-os értéket mutatott, jóval alacsonyabbat a 46,6%-os megyei és a 53%-os országos átlaghoz képest. 2011-re ez az akcióterület estében 47,2%-ra emelkedett. Még mindig elmaradva a megyei (52,3%) és az országos (57,9%) értékektől, a növekedés kedvezőbb képet mutatott a megyei és országos átlaghoz képest.

A 21. ábráról leolvasható, hogy a legkedvezőbb mutatókkal a megyeszékhelyhez, illetve a fő közlekedés tengelyekhez közel eső települések rendelkeznek (Tépe – 55,7%, Mikepércs – 52,8%, Bocskai kert 52,6%) ám ezek sem érik el az országos átlagot. Ezekről távolodva a foglalkoztatottak aránya 15-64 éves népességen belül csökken, a legkedvezőtlenebb mutatókkal Bagamér (31,1%), Kokad (34%) és Újléta (39,7%) rendelkezik.

A rendszerváltást követően, a helyi foglalkoztatók megszűntével a munkavállalók tömegesen kerültek ki a munkaerőpiacról, váltak munkanélkülivé vagy inaktív keresővé. A térségen belül igen komoly területi különbségek figyelhetők meg, elsősorban annak megfelelően, hogy az egyes települések mekkora távolságra helyezkednek el a megyeszékhelytől. A Debrecennel jó összeköttetésben lévő településeken, az ingázás révén több munkahely válik elérhetővé, még ha helyben alacsony is a lehetőségek száma. Jól látható (a 2011-es adatok alapján), hogy az ingázás a foglalkoztatottak közel felét érinti (49,6%) a közösség területén (22. ábra).

A 23. és 24. ábrákon jól látható, hogy az akcióterület értékei 2013-ra kedvezőbb képet mutatnak, a 2008-as válság előtti állapotokba tért vissza. A munkanélküliségi ráta több mint kétszerese (13,5%, 2013) az országos átlagnak (6,3%, 2013).

A 25. ábrán leolvasható, hogy az összes munkanélküli közül a 180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek aránya 55,7%-os értéket mutat, mely ugyancsak magasabb a megyei (54,6%) és az országos (49,9%) értékeknél.

Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 2001 és 2011 között a megyei és országos tendenciától magasabb mértékben csökkent (51,2%-ról 45%-ra), de még mindig kedvezőtlenebb képet mutat.

A közösség területén a 15-59 éves állandó népesség majdnem harmada dolgozik alacsony presztizsú munkákban, mely arány ugyancsak kedvezőtlenebb képet mutat az ország és a megyéhez képest (26. ábra).

Kritikus képet mutat a legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya (27. ábra). Jól látható, hogy az összes munkanélkülinek több mint a felének (54,3%) legfeljebb 8 általános iskolai végzettsége van.

A 28. ábrán jól látható, hogy a 25 év alattiak aránya 19,6%, mely ugyancsak magasabb az országos (17,9%) és a megyei (16,4%) értékekhez képest. Ennek oka a térség fiatalos korszerkezete. Ez a fiatalos korszerkezet a magyarázata a 45 év feletti regisztrált munkanélküliek kedvező arányának (29. ábra).

A közösségben a vállalkozások jegyzet tőkéje egy lakosra vetítve (90,7 eFt) messze elmarad mind a megyei, mind az országos értékektől, így kijelenthetjük, hogy a helyi vállalkozások erősen tőkeszegények (30. ábra). A térség fontosabb gazdasági mutatói (egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték, egy lakosra jutó iparűzési adó) mind-mind igazolják a helyi vállalkozások nehéz helyzetét, illetve az ebből befolyó bevételek alacsony voltát. A közösség területén működő vállalkozások száma ezer lakosra vetítve közel fele az országos átlaghoz viszonyítva, arányuk stagnált, illetve az utóbbi két évben enyhe csökkenés figyelhető meg (31. ábra). A vállalkozások nagy része csak 1-2 főt foglalkoztató egyéni vállalkozás, vagy betéti társaság, kisebb részt tesznek ki az átlagban 20-30 főt foglalkoztató társas vállalkozások, a 50-249 fős működő társas vállalkozások száma 14 db (2012), s mindössze egy vállalat (Hajdúsági Iparművek) van, amelyik 500 főnél több embert foglalkoztat.

A gazdaságfejlesztést közvetlenül szolgáló infrastruktúra elemei közül kiemelkednek a megye ipari parkjai, melyeket két nagyobb hullámban, 1997-2000, illetve 2005-2012 között alapítottak. Jellemző ugyanakkor, hogy a megye ipari parkjainak sűrűsége elmarad mind a vidéki megyék, mind Kelet-Magyarország átlagától. A létesítmények célja – mint mindenütt az országban – új befektetők vonzása és a gazdasági szerkezetváltás felgyorsítása. Miután azonban az ipari parkokban működő cégek jelentős része a cím elnyerése előtt is helyben működött, az ipari parkok telepítő tényezőként játszott szerepe, illetve gazdaság térszerkezetét befolyásoló hatása – összevetve az ország e tekintetben sikeresebb területeivel – egyelőre mérsékelt. Az akcióterületen kettő településen található ipari park – Tégláson és Hajdúsámsonban.

A hivatalos „ipari park” címmel rendelkező objektumokon túl, korábbi iparforgalmi területek, valamint egykori laktanyák kínálnak barnamezős tartalékterületeket a gazdasági szereplők számára. A legtöbb ilyen terület (közel 170 hektárnyi) Debrecenben található, de számottevő kiterjedésű Derecske barnamezős területe is. A megyeszékhelyen a megújításra váró régi iparforgalmi területek, valamint a működő ipari parkok mellett – a repülőtér közelében – új déli iparterület kialakítása is folyamatban van.

A térség gazdaságában a mezőgazdaság jelentős szerepet tölt be. A termelési szerkezetben elsődleges helyet foglal el a szántóföldi növénytermesztés (különösen: búza, kukorica), valamint a munka-intenzív zöldség- és gyümölcstermesztés (torma, zeller, málna, etc.) A magas erdőszültségből adódóan, az erdő- és vadgazdálkodás szerepe szintén kiemelkedő. Az előzőeket jól alátámasztja, hogy a térségben a mező-vad-erdőgazdálkodás és halászat nemzetgazdasági ágakban működő vállalkozások aránya az összes vállalkozáson belül meghaladja az országos és a megyei átlagot.

A korábbi centralizált fejlesztések egyértelműen hozzájárultak a megyén belüli különbségek felerősödéséhez, amely a térséget alkotó településeken is érzékelhetők. A foglalkoztatottak igen jelentős része a térségen kívül, túlnyomó többségében a megyeszékhelyen vállal munkát. Bár érezhető bizonyos területeken a társadalmi-gazdasági lemaradás, az utóbbi évtizedben az akcióterületen is folyamatosan nőtt a kis- és közepes-, valamint az egyéni vállalkozások száma. A legkedvezőbb helyzetben a vállalkozói aktivitás szempontjából is a Debrecen szomszédságában elhelyezkedő, a szuburbanizációs folyamatok által érintett települések vannak. A működő vállalkozás-sűrűség Bocskai kert esetében a legmagasabb. A megyeszékhelytől távolabb elhelyezkedő községek nagyon gyenge vállalkozói aktivitást mutatnak (különösen Kismarja, Esztár, Konyár, Hajdúbágyos), kivéve Kokad mutatói átlag felettiek. Jellemző, hogy a legkisebb vállalkozásszámmal rendelkező településeken a legmagasabb csekély tőkeerővel rendelkező egyéni vállalkozások részaránya.

A közösség területén működő vállalkozásainak/vállalkozóinak tipikus problémái:

- A térségekben található vállalkozások tőkeszegényebbek, hitelhez, profi vállalkozásfejlesztési programokhoz, szolgáltatásokhoz való jutásuk nehéz.
- A vállalkozók nagy része nem ismeri az adott térség adottságait, fejlesztési lehetőségeit, a térségben nincs megoldva a széleskörű piaci ismeretek, információk megjelenítése, nincs elérhető, megfizethető, rugalmas vállalkozásfejlesztési intézmény- és szolgáltatási rendszer.
- A településeknek nincs összehangolt elképzelése a térség vállalkozásainak fejlesztésére.
- A vállalkozók nagy részének hiányosak a szakmai, piaci ismeretei és készségei, jellemző az ösztönösség.
- A térségben élők számára megoldatlan a szakmai képzés, átképzés, személyiség és készségfejlesztés.
- A térségben élő vállalkozók nem járatosak a projektmenedzsmentben.
- Alacsony az informatikai kultúra, nehézkes a kommunikáció, emiatt a vállalkozások nem tudják érdekeiket hatékonyan érvényesíteni.
- Az innovációs képesség alacsony vagy nincs hatékonyan kihasználva, az előállított termékek és szolgáltatások kevés hozzáadott értéket tartalmaznak.
- A térségben a mezőgazdasági termékszerkezeten belül az extenzív és intenzív kultúrák aránya nem megfelelő, az állatállomány száma alacsony. A mezőgazdasági termékek jelentős mennyisége feldolgozatlanul hagyja el az akcióterületet.

Hajdú-Bihar megyében található az ország összes kereskedelmi szállásférőhelyeinek mintegy 5%-a, amely alacsonynak mondható mind a megye országon belüli lakosságarányához (5,4%), mind területarányához (6,7%) viszonyítva. A megyén belül található szállásférőhelyek tekintetében kiemelkedően magas a szállodák (44,3%), közepes a panziók (14 %) és a kempingek (18%) aránya. A megye szállásférőhelyeinek térbeli eloszlása azonban rendkívül koncentrált, Hajdúszoboszló és Debreceni adja az összes szállásférőhely 85%-át.

A megye vendégszáma a kereskedelmi szállásférőhelyeken 2007-ig emelkedett, azóta csökken, az elmúlt években 350 ezer fő körül mozog. A területi koncentráció szintén érvényesül a Debrecen-Hajdúszoboszló-Hortobágy háromszögben, ami jelzi az egészségturizmus, azon belül is a gyógyturizmus kiemelkedő jelentőségét. Az akcióterületen említést érdemel az erdőszőlésből fakadó vadászturizmus, a természetjárás, a sport, a vallási turizmus erős szerepe - a református és a görög katolikus vallásra alapozva -, és a történelmi hagyományokon alapuló kulturális és örökségturizmus.

A KSH adatai alapján a 70 db volt a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma a térségben (2013). A Turisztikai tevékenységek ösztönzése jogcím keretében (104/2013. (XI. 14.) VM rendelet) a Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület további 16 férőhely létrehozását tudta támogatni, így jelenleg az akcióterületen 86 db körülire tehető a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma. A falusi szálláshelyek férőhelyeinek száma a KSH adatai alapján 2013-ban 124 db volt. A Turisztikai tevékenységek ösztönzése jogcím keretében további 138 férőhelyet tudtak létrehozni a helyi szereplők, így több mint kétszeresére, 262 fő elszállásolására képesek a térségi falusi szállások (2014, becsült adat). A gazdasági visszaesést követően 2010 óta folyamatosan nő az itt töltött vendégéjszakák száma. 2013-ban a kereskedelmi szálláshelyek 70 férőhelyén 619 vendégéjszakát (átlagos tartózkodási idő 2,4 nap/fő), a 124 falusi szálláshely férőhelyein 2389 vendégéjszakát (átlagos tartózkodási idő 3,1 nap/fő) töltöttek itt a turisták. A külföldről érkező vendégek nagyobb

arányban a kereskedelmi szálláshelyeket preferálják (28,2%-a az összes vendégnek, 2013), mint a falusi szálláshelyeket, bár az arány még mindig alacsonyabb, mint a megyei (35,1%) vagy az országos átlag (52,2%). Hajdú-Bihar megye sajátosságaiból kifolyólag nagyobb arányban veszik igénybe a falusi szálláshelyek szolgáltatásait a külföldről érkező turisták, mint az országos átlag (másképpen haladja meg). Ezek alapján kimondható, hogy van alapja a falusi turizmusnak az akcióterületen is a jelenleg már működő helyi turisztikai attrakciók, szolgáltatók és szolgáltatások miatt. Az közösség területén az idegenforgalomból származó bevételek csak a töredéke a megyei vagy az országos átlagoknak, így az ebben rejlő lehetőségek még kiaknázatlanok. A nagyváros mérete, közelsége, és annak infrastrukturális lehetőségei miatt (autópálya, repülőtér) fejlesztendő a vidéki élethez, falusi turizmushoz, ökoturizmushoz, vadász és sportturizmushoz, egészségturizmushoz, műemlékturizmushoz (kulturális turizmus) és vallási turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások, attrakciók és szálláshelyek.

Hajdú-Bihar megyében – és az akcióterületen - a kereskedelmi szálláshelyeken a külföldiek által eltöltött vendégéjszakákat vizsgálva elmondható, hogy a szálláshelyeken legnagyobb arányban a németek, a lengyelek, a románok és a szlovákok részesednek.

Konklúzió

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület Akcióterületére vonatkozóan pozitívumként megállapítható:

- Az Észak-alföldi régió gerincét a Budapest – Szolnok – Püspökladány – Debrecen - Nyíregyháza forgalmi tengely jelenti, amely a megye meghatározó térszerkezeti vonala is.
- Nemzetközi szerepe miatt fontos kiemelni a Debrecen – Vámospércs - Nyírábrány, valamint a Debrecen – Hosszúpályi - Létavértes megyei tengelyeket, melyek fejlődése elsősorban a határmenti kapcsolatok függvénye.
- Nagyvárosok – Debrecen és Nagyvárad – közelsége.
- A megyeszékhely agglomerációjához közel fekvő (Mikepércs, Bocskai kert, Sáránd) valamint a centrum települések: demográfiai, iskolázottsági, foglalkoztatási mutatóival kiemelkednek a térség községei közül.
- Az térség erdősültsége jelenleg is igen magas, az országos átlag feletti.
- A térség adottságai nemcsak erdőgazdálkodási szempontból fontosak, hanem vadgazdálkodási és turisztikai lehetőségeket is rejtenek (a vadgazdálkodás színvonala nemzetközi hírű – Gúth).
- Jelentős területek esnek a Natura 2000-es hálózatba, melyeknek egy része különleges madárvédelmi területnek minősül, másik része különleges és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek.
- Az akcióterület gazdag páratlan történelmi emlékekben és kulturális kincsekben, számos műemlékkel rendelkezik.
- Intenzíven jelen vannak a népi hagyományok, nemzetiségi kultúrák, jellemző a sokszínűség.
- Kialakult, kialakított sport- és szabadidő központok (Nyíradony, Hajdúhadház, Vámospércs, Nyíracsa).
- A korösszetételt vizsgálva megállapítható, hogy magas a fiatalok aránya.
- Az akcióterületen bűncselekmények száma kedvező értéket mutat.

- Az akcióterület természeti adottságaiból és gazdálkodási hagyományaiból adódóan a mezőgazdaság hosszabb távon is a helyi gazdaság kulcsszereplője.
- A termelési szerkezetben elsődleges helyet foglal el a szántóföldi növénytermesztés (különösen: búza, kukorica), valamint a munka-intenzív zöldség- és gyümölcstermesztés (torma, zeller, málna, etc.).
- A térségben a mező-vad-erdőgazdálkodás és halászat nemzetgazdasági ágakban működő vállalkozások aránya az összes vállalkozáson belül meghaladja az országos és a megyei átlagot
- Komoly lehetőségek rejlenek a falusi turizmus kiaknázásában az akcióterületen.

Negatívumként emelendő ki, hogy

- A kedvezőtlen infrastrukturális adottságokkal rendelkező települések nehezen tudnak bekapcsolódni abba a gazdasági vérkeringésbe, amely a térség központjában, Debrecenben koncentrálódik.
- A vízgazdálkodás jelenlegi rendszere nem hatékony, a ciklikusan jelentkező belvíz és aszály jelentős mértékben elbizonytalanítja a mezőgazdasági termelést.
- A térségben a mezőgazdasági termékszerkezeten belül az extenzív és intenzív kultúrák aránya nem megfelelő, az állatállomány száma alacsony. A mezőgazdasági termékek jelentős mennyisége feldolgozatlanul hagyja el az akcióterületet. Az innovációs képesség alacsony vagy nincs hatékonyan kihasználva.
- Legjelentősebb probléma továbbra is a foglalkoztatottság alacsony, szintje, a nagyarányú munkanélküliség, a foglalkoztatottak pedig nagy arányban az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokhoz tartoznak.
- A foglalkoztatottság, a munkanélküliség és az iskolázottsági viszonyok tekintetében legrosszabb helyzetben a kisebb és határmenti települések vannak, ahol nagyarányú a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok jelenléte.
- A térség Debrecentől távolabb fekvő településeinek közös jellemzője, hogy folyamatosan veszítve lakosságukból, bizonytalan jövedelemszerző lehetőségekkel rendelkeznek. Lakói között magas a tartós munkanélküliek, a rendszeres szociális segélyre jogosultak aránya.
- A térség problémája, hogy a népességmegtartó képessége gyenge, erősödik a magasabban képzett munkaerő elvándorlása.
- Kevesebb (feleannyi) regisztrált nonprofit szervezet jut 1000 lakosra, mint országosan.
- Jóval alacsonyabb jövedelemmel rendelkeznek a közösség településein élők.
- A munkanélküliség, a pénztelenség és az egyéb szociokulturális tényezők is segítik a munkanélküliséggel súlytott rétegek újtermelődését.
- Még mindig jelentős lemaradás van a lakhatási körülmények terén is. Legrosszabb helyzetben a megyeszékhelytől távolabbra eső, periférikus területeken található kistelepüléseken élők vannak.
- Környezetvédelem helyi társadalmi szintű modelljei még nem alakultak ki.
- A helyi vállalkozások erősen tőkeszegények és a vállalkozások nagy része csak 1-2 főt foglalkoztató egyéni vállalkozás, vagy betéti társaság.
- Nincs elérhető, megfizethető, rugalmas vállalkozásfejlesztési intézmény- és szolgáltatási rendszer.
- A településeknek nincs összehangolt elképzelése a térség vállalkozásainak fejlesztésére.

- A térségben élők számára megoldatlan a szakmai képzés, átképzés, személyiség és készségfejlesztés.
- A térségben élő vállalkozók nem járatosak a projektmenedzsmentben.
- Debrecennek nincs olyan társtelepülése, amellyel központi funkcióinak egy részét megoszthatná.

4.2 A 2007-2013-as HVS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

A Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesületet 22 település önkormányzata, vállalkozása, civil szervezete és több magánszemély alakította meg 2012-ben (a Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület létesítő okiratának kelte 2012. június 4.) azzal a céllal, hogy előmozdítsa a LEADER térségünk fejlődését. Közel négy éve indult az a kezdeményezés és tervezői munka, amelynek közbenső eredményeképpen az Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület 2013. Február 15-től elnyerte a Helyi LEADER Akciócsoport címet. Az illetékességi területen ezen időpont előtt az Érmelléki Vidékfejlesztési Nonprofit Kft. látta el ezt a feladatot.

A Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület Helyi Akciócsoport Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája a 2013-as HVS felülvizsgálat után, Irányító Hatóság 51/2013. számú (VI.5.) közleményével került elfogadásra és meghirdetésre.

A 2007-2013-as időszakban a következő települések tartoztak illetékességi területünkhöz: Álmosd, Bagamér, Bocskai kert, Debrecen (külterület), Derecske, Fülöp, Hajdúbagos, Hajdúsámson (külterület), Hosszúpályi, Kokad, Konyár, Létavértes, Mikepércs, Monostorpályi, Nyírábrány, Nyíracád, Nyíradony, Nyírmártonfalva, Sáránd, Téglás, Újléta és Vámospercs.

Az illetékességi területünkről beérkezett projektekre az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. tengelye esetében meghirdetett három jogcím (Falumegújítás és –fejlesztés, Vidéki örökség megőrzése, Turisztikai tevékenységek ösztönzése) keretében összesen 641.214.582 Ft-tal tudtuk támogatni a helyi önkormányzatokat, civil szervezeteket, egyházakat és vállalkozásokat. Az ÚMVP IV. (LEADER) tengelye esetében meghirdetett hét intézkedésünk keretében pedig 43 projektre, összesen 172.571.682 Ft támogatással tudtuk segíteni a helyi szereplőket.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. tengely keretében benyújtott támogatási kérelmek egyértelműen a település szintű fejlesztés volt a jellemző. A pályázók legfőbb szempontként az adott település és a saját igényeikre, mintsem a térség igényeinek kielégítésére foglalmazták meg ötleteiket és projektjeiket.

A pályázati kiírások (forrásszerzési lehetőség) határozták meg a pályázók céljait és projektjeik felépítését, mintsem a helyi szükségletek kielégítése lett volna a hangsúlyosabb szempont. A fejlesztések felhíváshoz igazított projektek és pontszerűek voltak. Hangsúlyos szerepet kaptak a turisztikai szálláshelyek kialakítása és fejlesztése, a munkahelyteremtés, de a közparkok és játszótérek (sportlétesítmények) kialakítása is nagy figyelmet kapott.

A III. tengely keretében a Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület által kezelt három támogatási kiírás (Falumegújítás és –fejlesztés, Vidéki örökség megőrzése, Turisztikai tevékenység ösztönzése) keretében összesen 24 db pályázat került támogatásra.

A következő időszakra vonatkozó Helyi Fejlesztési Stratégia megvalósítása során törekedni fogunk arra, hogy minden település részesülhessen a közösség számára nyújtott fejlesztési forrásokból.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program IV. (LEADER) tengelyre vonatkozóan is hasonlóak a tapasztalatok, mint a III. tengely esetében. Itt a helyi közösség kifejezett célja volt a több szereplős, területi projektek megvalósítása, melyeket például kötelező együttműködésekkel próbált elősegíteni. Ennek ellenére a támogatott projektek pontszerűek, és csak az adott település saját prioritásai kerültek előtérbe, mintsem a helyi közösség (térség, akcióterület) és az együttműködési lehetőségek kiaknázása lett volna a fontosabb szempont. A kötelező (intézkedésekben kötelezően előírt) együttműködések túl további együttműködésre nem, vagy csak érintőlegesen került sor.

A közösség által vezérelt fejlesztések elveit (LEADER elvek) átültettük a gyakorlatba is. A közösség tagjai jelölik ki térségük fejlesztési prioritásait. Szükséges az integrált, több szektort érintő, együttműködésekben alapuló fejlesztések, és közös projektek megvalósításának hangsúlyosabb szorgalmazása is. Fontos a helyi tudás-, illetve tapasztalatcsere előmozdítása, így a szubregionális, regionális és országos, továbbá nemzetközi kapcsolatok erősítése kiemelt célunk lesz („jó példák átadása”, innovációk elterjesztésének támogatása).

Az eltelt évek tapasztalatai, a megvalósult projektek alapozzák meg a 2014 – 2020 fejlesztési időszakot. A HVS – ben megjelenő célok részben megvalósultak. A 2014 – 2020 fejlesztési időszakban egyrészt folytatnunk kell eddigi munkánkat, de új megoldási lehetőségeket is keresnünk kell a térség problémáira. Arra törekszünk, hogy a megfogalmazott helyi adottságokon alapuló, az értékmegőrzésen túl mutató, a helyi tudást és kreativitást magában foglaló fejlesztések legyenek támogathatóak, így reagálva a térség legfontosabb szükségleteire. Törekszünk arra, hogy a projektek egymásra épüljenek, együttműködésekben keresztül valósuljanak meg, egymásra pozitív hatással legyenek.

4.3 A HFS-t érintő tervezési előzmények, programok, szolgáltatások

(A fejezet a végleges HFS benyújtásakor kerül teljesen kidolgozásra)

A Helyi Fejlesztési Stratégia elkészítését megelőzően az Európai Bizottság által elfogadott Operatív Programok, illetve a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Program 2014- 2020 Stratégiai és Operatív Program is áttekintésre került. Az áttekintés során azokat a lényeges elemeket, melyek a Helyi Fejlesztési Stratégia céljaihoz hozzájárulhat, illetve a Helyi Fejlesztési Stratégia céljai hozzájárulnak a fent megnevezett dokumentumokban található intézkedésekhez, kapcsolódási pontként jelen stratégiába beépítésre kerültek. Ennek a célja a kölcsönös szinergia, mely megteremti a fejlesztési célok összhangját, azok egymást erősítve hozzájárulnak a nem csupán a térség, hanem Magyarország egészének fejlődéséhez.

Az Európai Bizottság által elfogadott operatív programok megtalálhatóak a <http://www.palyazat.gov.hu> weboldalon, a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Program 2014-2020 pedig a <http://www.hbmo.hu/> weboldalon található.

Külső koherencia, kiegészítő jelleg: A végleges HFS benyújtásakor kerül kidolgozásra

A Helyi Fejlesztési Stratégia tartalmát befolyásoló megyei fejlesztési prioritások:

(A végleges HFS benyújtásakor kerül kidolgozásra)

A Helyi Fejlesztési Stratégia tartalmát befolyásoló, a térség gazdasági és környezeti fejlődését és a befogadást támogató programok, szolgáltatások: A Helyi Fejlesztési Stratégia összeállítása során figyelembe vételre kerültek a térség releváns fejlesztését támogató Turisztikai Desztináció Menedzsment program, valamint a Bejárható Magyarország program is. Ugyan ezek a programok jelenleg a térségünkben nem működnek, ugyanakkor a térségi turizmusfejlesztés (HFS 3.. specifikus célja) ezeket a programokat kiegészítik, azok céljaihoz hozzájárul a térség környezeti adottságaira épülő turizmus fejlesztése.

4.4 SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Földrajzi elhelyezkedése kedvező	Legjelentősebb probléma továbbra is a foglalkoztatottság alacsony, szintje, a nagyarányú munkanélküliség, a foglalkoztatottak pedig nagy arányban az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokhoz tartoznak.
Nagyvárosok – Debrecen és Nagyvárad - közelsége (európai szintű felsőoktatás és szolgáltatások, munkalehetőségek, illetve potenciális felvevő piac)	A térség problémája, hogy a népességmegtartó képessége gyenge, erősödik a magasabban képzett munkaerő elvándorlása
A megyeszékhely agglomerációjához közel fekvő, valamint a centrum települések: demográfiai, iskolázottsági, foglalkoztatási mutatóival kiemelkednek a térség községei közül.	A foglalkoztatottság, a munkanélküliség és az iskolázottsági viszonyok tekintetében legrosszabb helyzetben a kisebb és határmenti települések vannak, ahol nagyarányú a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok jelenléte.
Az térség erdősültsége jelenleg is igen magas, az országos átlag feletti	A térség Debrecentől távolabb fekvő településeinek közös jellemzője, hogy folyamatosan veszítve lakosságukból, bizonytalan jövedelemszerző lehetőségekkel rendelkeznek. Lakói között magas a tartós munkanélküliek, a rendszeres szociális segélyre jogosultak aránya.
A térség adottságai nemcsak erdőgazdálkodási szempontból fontosak, hanem vadgazdálkodási és turisztikai lehetőségeket is rejtene (a	A munkanélküliség, a pénztelenség és az egyéb szociokulturális tényezők is segítik a munkanélküliséggel sújtott rétegek

vadgazdálkodás színvonala nemzetközi hírű – Gúth).	újtermelődését
A térségben a mező-vad-erdőgazdálkodás és halászat nemzetgazdasági ágakban működő vállalkozások aránya az összes vállalkozáson belül meghaladja az országos és a megyei átlagot	Jelentős lemaradás van a lakhatási körülmények terén.
Jelentős területek esnek a Natura 2000-es hálózatba	A kedvezőtlen infrastrukturális adottságokkal rendelkező települések nehezen tudnak bekapcsolódni abba a gazdasági vérkeringésbe, amely a térség központjában, Debrecenben koncentrálódik
Az akcióterület gazdag páratlan történelmi emlékekben és kulturális kincsekben, számos műemlékkel rendelkezik	A térségben a mezőgazdasági termékszerkezeten belül az extenzív és intenzív kultúrák aránya nem megfelelő, az állatállomány száma alacsony. A mezőgazdasági termékek jelentős mennyisége feldolgozatlanul hagyja el az akcióterületet. Az innovációs képesség alacsony vagy nincs hatékonyan kihasználva.
Intenzíven jelen vannak a népi hagyományok, nemzetiségi kultúrák, jellemző a sokszínűség.	Az akcióterület szereplőinek együttműködése gyenge, a fejlesztéseket egymástól függetlenül valósítják meg, kockázatkerülő magatartás jellemzi a térséget.
Kialakult, kialakított sport- és szabadidő központok (Nyíradony, Hajdúhadház, Vámospércs, Nyíracsa)	A helyi vállalkozások erősen tőkeszegények és a vállalkozások nagy része csak 1-2 főt foglalkoztató egyéni vállalkozás, vagy betéti társaság.
Magas a fiatalok aránya	A vízgazdálkodás jelenlegi rendszere nem hatékony, a ciklikusan jelentkező belvíz és aszály jelentős mértékben elbizonytalanítja a mezőgazdasági termelést.
Az akcióterületen bűncselekmények száma kedvező értéket mutat	Környezetvédelem helyi társadalmi szintű modelljei még nem alakultak ki.
Az akcióterület természeti adottságaiból és gazdálkodási hagyományaiból adódóan a mezőgazdaság hosszabb távon is a helyi gazdaság kulcsszereplője.	Turisztikai lehetőségek kiaknázatlansága

A termelési szerkezetben elsődleges helyet foglal el a szántóföldi növénytermesztés (különösen: búza, kukorica), valamint a munka-intenzív zöldség- és gyümölcstermesztés (torma, zeller, málna, etc.).	Debrecennek nincs olyan társtelepülése, amellyel központi funkcióinak egy részét megoszthatná.
Kiemelkedően magas a megújuló energia potenciál	

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Alternatív, megújuló energiaforrások kiaknázása - biomassza, napenergia, geotermikus energia	Az infrastrukturális fejlesztések elmaradása, illetve elhúzódása ronthatja a térség versenypozícióját.
A háztáji/önálló gazdálkodás fejlesztése, állattartás ösztönzése, a mezőgazdasági termékek feldolgozási szintjének emelése. A felhalmozott tudás és meglévő infrastruktúra kihasználása. Alternatív földhasználati módok (biogazdálkodás) termelői és értékesítési integráció fejlesztése.	A mezőgazdasági termelés bizonytalansága és a piacra jutás feltételeinek elmaradása folyamatos termeléskiesést jelenthet.
Határmenti és nemzetközi együttműködések - "híd szerep" erősítése	Az éghajlatváltozás negatív hatásai az akcióterület mezőgazdasági termelésére.
Debrecen (és Nagyvárad) meglévő gazdasági és szellemi erőforrásainak tudatosabb felhasználása az innovációk elterjesztésének érdekében	A térség további tőkegyengülése a termelés szűkítését eredményezheti, valamint csökken a vidék települések munkahelyteremtő képessége.
Az akcióterületen található hungarikumok (torma, pálinka) kiaknázása	A vidéki településeken található szolgáltatások hiánya miatt a térség népességmegtartó képessége tovább gyengül, az elvándorlás fokozódik
A térség gazdag történelmi, kulturális, népi hagyományaira épülő turisztikai, környezetgazdálkodási szolgáltatások fejlesztése	A területfejlesztési és vidékfejlesztési források kiesése, illetve alacsony hatásfokú felhasználása tovább növeli a meglévő térsadalmi feszültségeket, rontja a meglévő erőforrások egymásra épülő felhasználását.
Helyi Termékek előállításának, piacra jutásának, és az ezekhez kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése	A helyi önkormányzatoknak saját forrásaiknak nagyobb arányát kell a szociális problémák kezelésére fordítaniuk.
A térség adottságai nemcsak erdőgazdálkodási szempontból fontosak, hanem vadgazdálkodási és	A munkanélküliség megoldatlansága, a pénztelenség és az egyéb szociokulturális tényezők tovább segítik a halmozottan

turisztikai lehetőségeket is rejtene	hátrányos helyzetű, perifériára szorult társadalmi rétegek újtermelődését.
Hagyományos know-how, ötletbörzék, innovációs műhelyek kialakítása, működtetése.	
Tradicionális falusi és kisvárosi életmód modellek fejlesztése, mely növeli az identitástudatot	
Egészséges háztáji termékek iránti növekvő belföldi kereslet.	

4.5 Fejlesztési szükségletek azonosítása

Tekintettel arra, hogy a Helyi Fejlesztési Stratégiában rendelkezésre álló fejlesztési források mértéke korlátozott, így jelen stratégiának nem célja valamennyi, a térségben jelentkező probléma kezelése, sokkal inkább az egyes fókuszterületekre (átfogó, specifikus célok) összpontosít. A stratégia célja, hogy a (lentebb) meghatározott beavatkozási területeken olyan fejlesztések történjenek, mely viszonylag csekély forrás felhasználásával, a későbbiekben nagyobb fejlesztéseket tud indukálni, így mint egy katalizáló jelleggel hat a térségben, illetve kiegészíti az Operatív Programok nyújtotta fejlesztési lehetőségeket.

A SWOT elemzés alapján látható, hogy a térség legnagyobb problémája a munkanélküliség, a vállalkozások alacsony száma, és tőkehiánya. Legfőbb célunk Stratégiánk végrehajtásával ezen problémák orvoslása. Ezek a feszültségek a vállalkozások technológiai és energetikai fejlesztésével enyhíthetők. A vállalkozásoknak a már meglévő munkaerőigénye nem csökken, minden egyes intézkedésünkben kritérium a munkaerő megtartás. Induló vállalkozások támogatásával csökken a térségben a munkanélküliség, az új vállalkozások a térség gazdasági potenciálját erősítik. Gazdaságfejlesztési célokhoz járulnak hozzá a helyi értékeken alapuló turisztikai fejlesztések. A civil szervezetek működésének támogatása, a közösségi terek fejlesztése, a helyi rendezvények és táborok támogatása az itt működő közösségeket erősítik, a térség hagyományainak összegyűjtése, bemutatása a harmonikus társadalmi együttélést, kölcsönös szemléletformálást szolgálja.

5. Horizontális célok

5.1 Esélyegyenlőség

Az esélyegyenlőség elősegítésének célja a megkülönböztetésből fakadó hátrányok helyi, társadalmi szintű csökkentése. A Stratégia végrehajtása során ez olyan csoportok segítését és szempontjaik kiemelt figyelembevételét jelenti, melyek saját erejükből nem lennének képesek a hátrányaikból fakadó nehézségek leküzdésére, fokozottan ki vannak téve a hátrányos megkülönböztetés veszélyének.

A1303/2013/EU rendelettel összhangban a cél keretében érvényesül:

- a hozzáférhetőség horizontális célkitűzése, biztosítva a LEADER program által támogatott javakhoz és szolgáltatásokhoz történő hozzáférést mindenki számára,
- a népesedési kihívások kezelése, melynek keretében elősegítjük az összes életkori csoport társadalmi befogadását.

Hátrányos megkülönböztetés által leginkább sújtott csoportok (felsorolás):

- akadályozott/fogyatékossgal élő/megváltozott munkaképességű emberek
- nők
- alacsony végzettségűek, iskolából lemorzsolódók
- pályakezdő fiatalok, munkatapasztalattal nem rendelkezők
- (tartósan) munkanélküliek
- alacsony munkaintenzitású háztartásban élő emberek
- romák
- szegregátumok lakói
- rossz közlekedésű településen élők
- (jövedelmi, lakhatási) szegények
- migránsok
- fogvatartottak, börtönből szabadultak
- szenvedélybetegek
- hajléktalanok
- hátrányos helyzetű családokban/ állami gondoskodásban élő gyerekek, fiatalok
- 45 év feletti inaktívak
- idősek

A csoportok között átfedések lehetségesek, illetve a hátrányok halmozódhatnak.

Tevékenységek/területek, amelyekhez az Stratégia (közvetlenül vagy közvetetten) hozzájárulhat:

Megfelelő

1. képzettséghez való hozzáférés
2. munkaerő-piaci pozícióhoz és foglalkoztatási feltételekhez való hozzáférés
3. lakhatáshoz és lakhatási környezethez való hozzáférés
4. egészségügyi szolgáltatáshoz való hozzáférés

5. közlekedéshez való hozzáférés
6. társadalmi és közösségi kapcsolatrendszerhez való hozzáférés
7. információhoz való hozzáférés
8. közszolgáltatásokhoz való hozzáférés (szociális, gyermekjóléti, és más kormányzati, önkormányzati közszolgáltatások)
9. Hatalomhoz, önrendelkezéshez, önérvényesítéshez való hozzáférés
10. Befogadó közösséghez való hozzáférés – szemléletformálás

A horizontális szempontok biztosításának alapelvei, lépései:

Az Helyi Fejlesztési Stratégia megvalósítása során az Akciócsoport koordinációjával biztosítja az alábbi esélyegyenlőségi feltételek teljesülését:

Tervezés:

- az esélyegyenlőségi elvek érvényesülésében meghatározó szerepet játszó szervezetek részvétele az Stratégia kialakításában;
- egységes szabályozás és eljárásrendek;
- az esélyegyenlőségi elvek és a program specifikus célkitűzéseinek nyomon követését biztosító szempontrendszer megtervezése

Projektek kiválasztása:

- az esélyegyenlőség elősegítése a pályáztatás esetén a releváns kiválasztási kritériumok meghatározásában érvényesül, annak érdekében, hogy a kiválasztandó pályázatok tevékenységei a lehető legnagyobb mértékben járuljanak hozzá az esélyegyenlőségi elvek érvényesítéséhez.
- projektkiválasztás esetén konkrét, a projekt tartalmához igazodó követelményrendszer meghatározása az esélyegyenlőségi elvek érvényre juttatásának érdekében.

Végrehajtás:

- támogatott pályázatok esetében projekt szinten a releváns esélyegyenlőségi elvárásoknak való megfelelés érvényesítése;
- minden épületre, tárgyra, technológiára, szolgáltatásra irányuló tervezési, fejlesztési projektben a fizikai és infokommunikációs hozzáférhetőség szempontjainak alkalmazása;
- a hátrányos helyzetűek alkalmazása, és az egyenlő munkáért egyenlő bér követelményének biztosítása;
- a férfiak és nők közötti esélyegyenlőségre a foglalkoztatási, szociális, egészségügyi, közlekedési, oktatási és képzési szolgáltatásokban, a közkincsekhez, közjavakhoz, közszolgáltatásokhoz való hozzáférésben

- a nők gazdasági függetlenségének, illetve vállalkozóvá válásának előmozdítására
- kisgyermeket nevelő nőkkel szembeni foglalkoztatási diszkrimináció csökkentésére; a munkahelyek családbaráttá tételére, atipikus foglalkoztatási formák (részmunkaidő, munkakör-megosztás, távmunka) és rugalmas munkaszervezési módok alkalmazására a kisgyermekes szülők számára
- szükség esetén esélyegyenlőségi képzés a munkaszervezet munkatársai részére.

Nyomunkövetés:

Az Akciócsoport monitoring tevékenységet végez, melynek keretében biztosítja a Stratégia esélyegyenlőségi szempont érvényre jutását a programszintű értékelések keretében, és az eredmények tapasztalatainak visszacsatolását a végrehajtás folyamataiba.

A Stratégia intézkedései, amelyek a horizontális célkitűzéshez közvetlenül hozzájárulnak:

- 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. intézkedés

5.2 Környezeti fenntarthatóság

A környezeti fenntarthatóság elősegítésének alapcélja a környezetünk védelme, hiszen a vidéki társadalom és gazdaság nagymértékben függ a jó minőségű természeti és környezeti erőforrásoktól. A Stratégia végrehajtása során (a 1303/2013/EU rendelettel összhangban) e cél keretében kiemelt figyelmet kell kapnia:

- a környezet védelmére vonatkozó követelmények megfogalmazásának,
- a források hatékony felhasználásának,
- az éghajlatváltozás mérséklésének és az ahhoz történő alkalmazkodásnak,
- a biológiai sokféleség megőrzésének,
- valamint a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség fejlesztésének és a kockázat megelőzésének, továbbá annak esetleges kezelésének.

A Nemzeti Vidékstratégiával összhangban Stratégiánk célja: „(...) természeti és kulturális örökségünk védelme és a méltányos jólét biztosításához az erőforrások fenntartható, bölcs használata, minőségének megőrzése; környezeti, gazdasági és társadalmi szempontból egyaránt kiegyensúlyozott fejlődés.”

A horizontális szempontok biztosításának alapelvei, lépései:

Az Helyi Fejlesztési Stratégia megvalósítása során az Akciócsoport koordinációjával biztosítja az alábbi feltételek teljesülését a környezeti fenntarthatóság érdekében.

Tervezés:

- a fenntartható fejlődés elvének érvényesülésében meghatározó szerepet játszó szervezetek részvétele az Stratégia kialakításában;

- a cél érvényesülésének nyomon követését biztosító szempontrendszer megtervezése

Projektek kiválasztása:

A kiválasztás fontos horizontális alapelve a környezeti fenntarthatóság, amely szerint figyelembe vesszük az erőforrás-hatékonyságot, az alacsony károsanyag-kibocsátást és környezetterhelést, a környezettudatosságot (pl. a fejlesztésekben az energiahatékonysági szempontok érvényesítése, a kedvezőbb környezeti kibocsátásokkal járó megoldások előnyben részesítése). A fenntarthatósági szempontokat a projekt teljes folyamatában vizsgálni kell, a fenntarthatósághoz való hozzájárulás kiemelt szempont.

Végrehajtás:

- támogatott pályázatok esetében projekt szinten a releváns környezeti fenntarthatósági elvárásoknak való megfelelés érvényesítése;
- szükség esetén környezetvédelemhez, környezeti fenntarthatósághoz, klímavédelemhez kapcsolódó képzés a munkaszervezet munkatársai részére.

Nyomonkövetés:

Az Akciócsoport monitoring tevékenységet végez, melynek keretében biztosítja a Stratégiai szempont érvényre jutását a programszintű értékelések keretében, és az eredmények tapasztalatainak visszacsatolását a végrehajtás folyamataiba

A Stratégia intézkedései, amelyek a horizontális célkitűzéshez közvetlenül hozzájárulnak:

1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. intézkedések

6. A HFS integrált és innovatív elemeinek bemutatása

Amellett, hogy a Stratégiánk szervesen kapcsolódik a 2014-2020-as időszakban alkalmazott Operatív Programokhoz, és más megyei, térségi fejlesztési tervekhez, stratégiákhoz, több olyan innovatív és kiegészítő elemet is tartalmaz, melyek tovább fokozzák a központi programok pozitív hatásait az Egyesület működési területén. Fontos és egyedi megközelítésnek gondoljuk azon térségi induló vállalkozások támogatását a szolgáltatási szektorban, melyek számára az alapvető feltételek sem adottak tevékenységeik végzéséhez (tevékenység végzéséhez szükséges eszközök, pénz hiánya miatti munkaerő deficit, elégtelen vagy hiányzó marketingtevékenység miatti teljes ismeretlenség, kapcsolati tőke hiánya), így a más operatív programok által kínált fejlesztési lehetőségekkel sem tudnak élni. Ugyan ezen megfontolásból kívánjuk támogatni (egyfajta „kezdőlökést” adni) a térségre egyedileg jellemző hagyományos-, bio- és kézműves termékek, élelmiszerek piacra jutását, hozzásegítve ezzel pályázóinkat a további fejlődéshez (pl.: VP és GINOP további forrásaiból). Természeti értékeinkre építve, kitörési pontként kezeljük a zöldenergia hasznosításával elérni kívánt fejlesztéseket, ill. a turisztikai beruházásokat. Zöldenergia hasznosítási projektek kapcsán innovatív elemként megfogalmazódik ezen irányultságú projektek bemutató, közösségi jellegének kihangsúlyozása (ez más OP-kban nem található meg), mellyel a térség többi szereplője számára kívánjuk elérhetővé és vonzóvá tenni az alkalmazott technológiákat, további fejlesztéseket indukálva.

Turisztikai téren kifejezetten a térségi hagyományokra épülő, falusi-, vadász és horgászturisztikai célú fejlesztéseket tekintjük kitörési pontnak, melyek hozzájárulhatnak a megyei turisztikai célok megvalósulásához, illetve a a Bejárható Magyarország programhoz. Fontosnak tartjuk HFS-ünkben a működési területünkön működő non-profit szervezetek számára olyanfajta támogatások elérhetővé tételét, melyek felhasználásával nagyobb nyilvánosságot kapnak programjaik, továbbá nem csak közvetlen (tárgyasult) formában jelentkeznek fejlesztési eredmények, hanem a térségi társadalom általános állapotának javulásához járulnak hozzá (pl.: egészséges életmódhoz köthető, sport és szűrő rendezvények, fiatalokat célzó, térségi hagyományokat felelevenítő és szórakoztató rendezvények, nevelő, szemléletformáló és oktató programok megvalósítása).

7. A stratégia beavatkozási logikája

7.1 A stratégia jövőképe

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták térsége 2030-ra megőrzi természeti értékeit, a sikeres közösségeinek és vállalkozásainak köszönhetően javul a térségben élők életminősége, javul a Közösség népességmegtartó képessége, nő a térség versenyképessége és turisztikai vonzereje. A helyi közösségek adottságaira és hagyományaira építve – támaszkodva a megyeszékhely gazdaságélénkítő és munkahelyteremtő hatására – fenntartható, kiegyensúlyozott, lakosai számára minőségi szinten élhető környezet lesz.

Az Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület Helyi Akciócsoport jövőképe szerint:

- A térség kedvező földrajzi fekvését (határmenti fekvés, térszerkezeti vonalak), természeti adottságait és kulturális értékeit fenntartható módon kihasználva fokozza a térség gazdaságban betöltött súlyát, és nő a foglalkoztatottak száma. Mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy a térség kiegyensúlyozottan fejlődjön, valamint minden lakosa számára élhető környezet legyen.
- A térség területén egészséges települési környezet kerül kialakításra, megőrizve a meglévő természeti értékeket, minőségi szinten élhető környezet jön létre, amely hozzájárul a térség népességmegtartó erejének növeléséhez is. A vidéki területek olyan értékekkel rendelkező lélettérre válnak, ahol a fiatalok és idősek egyaránt megtalálják jövőjüket, boldogulásukat.
- A társadalom megújítása terén fontos szerepet kapnak a helyi közösségek, ezáltal hozzájárulva a társadalmi tőke, az állampolgári részvétel és civil szektor, valamint a közösségi művelődés intézményeinek megerősítéséhez, a közösségfejlesztés módszertanának alkalmazásához.
- Debrecen (és Nagyvárad) meglévő gazdasági és szellemi erőforrásainak tudatosabb felhasználása az innovációk elterjesztésének érdekében.

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület Helyi Akciócsoport 2014-2020-as időszakra vonatkozó vidékfejlesztési célrendszerének kialakítását a térségre vonatkozó, korábban bemutatott pozitív és negatív adottságainak, lehetőségeinek és veszélyeinek maximális figyelembe vétele mellett befolyásolta számos kapcsolódó európai uniós és hazai tervezési dokumentum, a Miniszterelnökség Agrár-vidékfejlesztésért Felelős Államtitkárságának és a Lechner Nonprofit Kft. iránymutatásai, továbbá a tervezés egyes stádiumaiban lefolytatott társadalmi egyeztetés során elhangzott számos előremutató vélemény, észrevétel és javaslat.

7.2 A stratégia célhierarchiája

Jövőkép

A Dél-Nyírség, Erdőspuszták térsége 2030-ra megőrzi természeti értékeit, a sikeres közösségeinek és vállalkozásainak köszönhetően javul a térségben élők életminősége, javul a Közösség népességmegtartó képessége, nő a térség versenyképessége és turisztikai vonzereje. A helyi közösségek adottságaira és hagyományaira építve – támaszkodva a megyeszékhely gazdaságélénkítő és munkahelyteremtő hatására – fenntartható, kiegyensúlyozott, lakosai számára minőségi szinten élhető környezet lesz.

	Átfogó célok
1.	A Dél-Nyírség, Erdőspuszták természeti adottságaira, hagyományaira és közösségeire alapozott, fenntartható helyi gazdaságfejlesztés, mely növeli a foglalkoztatást és erősíti a térség versenyképességét.
2.	A térségben jelentkező szegénység és társadalmi kirekesztés csökkentéséhez, a munkaképes korú lakosság munkanélküliségi szintjének mérsékléséhez szükséges, illetve a helyi társadalom életminőségének javításához kapcsolódó szolgáltatásfejlesztés.

Ssz.	Specifikus célok	Eredménymutatók megnevezése	Célértékek
1.	A térség értékein alapuló fenntartható és versenyképes vállalkozások	Támogatott projektek által létrehozott új munkahelyek száma (FTE (Full Time Equivalent, Teljes munkaidő egyenértékes) (?))	(?)
2.	Helyi termékek előállításának, hozzáadott érték növelésének és hatékony piacra jutása	Támogatott projektek által létrehozott új munkahelyek száma (FTE (Full Time Equivalent, Teljes munkaidő egyenértékes); Támogatott projekt keretében összefogásban szereplő helyi termékek darabszáma (?))	(?)
3.	A térség adottságaira épülő turizmus fejlesztése	Támogatott projektek által létrehozott új munkahelyek száma (FTE (Full Time Equivalent, Teljes munkaidő egyenértékes) (?))	(?)
4.	A helyi társadalom önszerveződő képességének növelése	Támogatott projektek által a fejlesztéssel érintett lakosság száma (?)	(?)
5.	Településkép megőrzése (megújuló erőforrások alkalmazása), a településen élők életminőségének javítása	Támogatott projekt keretében, településkép megítélésében jelentős	(?)

		szereppel bíró felújítással érintett épületek/építmények száma (?)	
6.	Közösségfejlesztés, leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének növelése	Támogatott projektek által a fejlesztéssel érintett lakosság száma (?)	(?)

(?) – jelenleg kidolgozás alatt

	Intézkedések (beavatkozási területek)	Melyik specifikus cél(ok)hoz járul hozzá ¹					
		1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Civil szervezetek kis értékű eszközbeszerzése				X		X
2.	Civil szervezetek szakmai programjának megvalósítása, térségi rendezvények	X	X	X	X		X
3.	Turisztikai tevékenységek ösztönzése	X		X			
4.	Vágópontok kialakítása	X	X				
5.	Helyi termék előállítás, hozzáadott érték növelés és piacra jutás	X	X				
6.	Kedvezőtlen szocio-demográfiai térségi folyamatok megtörése				X		X
7.	Közösségi terek és kapcsolódó szolgáltatások			X	X	X	X
8.	Helyi szolgáltatásfejlesztés, nem mezőgazdasági vállalkozások támogatása	X	X			X	

A választott célok szöveges indoklása:

1. A térség értékein alapuló fenntartható és versenyképes vállalkozások

Cél, hogy már 2020-ra a térség gazdasági folyamataiban látható és minden érintett számára érezhető javulás következzen be. A térségben a mikro-és kisvállalkozások alapvető tőkehiánnyal küzdenek, melyek gátat szabnak a fejlődésüknek, az innováció elterjedésének, így tulajdonképpen fennmaradásuknak. A térségben található vállalkozások támogatásával új, innovatív technológiák, megújuló erőforrások alkalmazását helyezük előtérbe. A cél elérésével javul a térségben működő vállalkozások versenyképessége, nő a vállalkozások száma, új munkahelyek jönnek létre, illetve jelenlegi munkahelyek megőrzése is megvalósul. A cél megvalósulása hozzájárul a térség fenntartható fejlődéséhez, a klímaváltozás hatásainak csökkentéséhez, a természetes ökoszisztémák megőrzéséhez, a környezetvédelemhez és az erőforrások kihasználásának hatékonyságának növeléséhez. Fontos cél továbbá a lakosság – különösen a fiatalok- helyben tartása is.

A Cél megvalósulásának fő forrása a LEADER program.

A Cél megvalósulását kiegészíti, elősegíti:

- Vidékfejlesztési Program:
  - M04 – Beruházások tárgyi eszközökbe
  - M06 – A mezőgazdasági üzemek és a vállalkozások fejlesztése
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program
  - 1. prioritás: Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése.

¹ Egy intézkedés több célhoz is hozzájárulhat. Jelölje X-szel!

- 5. prioritás: Foglalkoztatás ösztönzése és a vállalati alkalmazkodóképesség fejlesztése.
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
  - 1. prioritás: Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében.

2. Helyi termékek előállításának, hozzáadott érték növelésének és hatékony piacra jutása

A helyi termékek, mint a térség történelmi hagyományait tükröző hozzáadott értékek jelennek meg. Kiemelt feladatunk, hogy ezeket a helyi sajátosságokat materializáló helyi termékeket fenntartsuk, előállításuk hatékonyságát - a helyi sajátosság megőrzésével együtt – emeljük, népszerűsítsük, illetve ezek előállításán, feldolgozásán és értékesítésén keresztül növeljük a térség foglalkoztatottságát.

A Cél megvalósulásának fő forrása a LEADER program.

A Cél megvalósulását kiegészíti, elősegíti:

- Vidékfejlesztési Program:
  - M04 – Beruházások tárgyi eszközökbe
  - M06 – A mezőgazdasági üzemek és a vállalkozások fejlesztése
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program
  - 1. prioritás: Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése.
  - 5. prioritás: Foglalkoztatás ösztönzése és a vállalati alkalmazkodóképesség fejlesztése.
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
  - 1. prioritás: Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében.

3. A térség adottságaira épülő turizmus fejlesztése

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták által lefedett térség nagyvárosok – Debrecen és Nagyvárad – közelében terül el. Természeti és történelmi értékeit tekintve igen sokrétű, akcióterület gazdag páratlan történelmi emlékekben és kulturális kincsekben, számos műemlékkel rendelkezik. Jelentős területek esnek a NATURA 2000 hálózatba. Az térség erdőszűtsége jelenleg is igen magas.

Cél, hogy a kedvező adottságok miatt meglévő, de jelenleg még kihasználatlan turisztikai potenciál kiaknázásra kerüljön. A helyi adottságokra épülő turizmus fejlesztése eredményeképp a természeti értékek megőrzésre kerülnek, turisztikai vonzerőt jelentenek, mely növelni fogja a turisztikai szálláshelyek kihasználtságát, illetve a turisztikai attrakciók látogatottságát. A fejlesztések elsődleges célja a térségben egyedi attrakciókban rejlő gazdasági potenciál kiaknázása, olyan módon, hogy hozzájáruljanak a környezeti állapot megőrzéséhez.

A specifikus cél megvalósulását a térségek közötti együttműködések keretében létrejövő projektek is elősegíthetik.

A Cél megvalósulásának fő forrása a LEADER program.

A Cél megvalósulását kiegészíti, elősegíti:

- Vidékfejlesztési Program:

- M06 – A mezőgazdasági üzemek és a vállalkozások fejlesztése
- M08 – Az erdőterületek fejlesztésére és az erdők életképességének javítására irányuló beruházások
- M10 – Agrár-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos intézkedések
- M12 – Natura 2000 kifizetések és a víz-keretirányelvhez kapcsolódó kifizetések
- M15 – Erdő-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos szolgáltatások, természetmegőrzés
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program
  - 1. prioritás: Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése.
  - 4. prioritás: Természeti és kulturális erőforrások megőrzése, az örökségi helyszínek hasznosításán és az energiahatékonyság növelésén keresztül.
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
  - 1. prioritás: Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében.
- Környezet és Energhatékonsági Operatív Program:
  - 4. prioritás: Természetvédelmi és élővilág védelmi fejlesztések.

4. A helyi társadalom önszerveződő képességének növelése

A térségben található civil szervezetek száma elmarad az országos és megyei átlagtól. Kevesebb feleannyi regisztrált nonprofit szervezet jut 1000 lakosra, mint országosan. Fontos a helyi társadalom önszerveződő képességének növelése, a Stratégiának elő kell segítenie új nonprofit szervezetek létrehozását, illetve a meglévők megtartását, és tevékenységüknek fejlesztését, hogy a társadalom minél szélesebb rétegét érhesse el tevékenységeikkel.

Támogatásuk eredményeképpen a térségben a közösségi kezdeményezések száma növekszik, ágazatközi viszonyok valósul meg, mely együttműködések hatékonyan képesek reagálni a helyi sajátos problémákra.

A Cél megvalósulásának fő forrása a LEADER program.

A Cél megvalósulását kiegészíti, elősegíti:

- Vidékfejlesztési Program:
  - M07 – Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben
- Nemzeti Együttműködési Alap
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program
  - 1. prioritás: infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén
  - 2. prioritás: befogadó társadalom

5. Településkép megőrzése (megújuló erőforrások alkalmazása), a településen élők életminőségének javítása

A LEADER akcióterület településeinek épített örökségének megóvása fontos érdek. A non-profit szervezeteknek és a hagyományokat magas szinten ápoló, helyi közösségeknek tevékenységük végzéséhez nem áll rendelkezésre megfelelő tér. A táji és épített elemek, a múzeumok, tájházak, galériák, kultúrházak, faluházak, művelődési házak, közösségi házak, szabadidős és sportteretek és rendezvényterek elhanyagoltak, igen rossz állapotban vannak. A közösségi terek hiánya vagy rossz

állapota, gyenge infrastrukturális, technológiai, illetve műszaki adottságai miatt a helyi közösségi élet gyenge. A különböző szervezetek, egyesületek csak igen kevés embert tudnak megszólítani. Cél, hogy a térségben megvalósuló közösségi célokat szolgáló fejlesztések hatására az életszínvonal és -minőség javuljon. A rendezett településkép a turizmus területén elérhető látogatói számot nagymértékben növelheti, mely gazdasági előnyökkel jár együtt.

Tevékenységük végzésének optimális körülményeit biztosítva összetartó, jól működő közösségek alakulnak ki, a már meglévők hosszú távú működése biztosabbá válik, illetve erősödik a helyi identitás-tudat és fokozódik a helyben maradás.

A Cél megvalósulásának fő forrása a LEADER program.

A Cél megvalósulását kiegészíti, elősegíti:

- Vidékfejlesztési Program:
  - M07 – Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
  - 4. prioritás: A társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése.
- Környezet és Energiahatékonysági Operatív Program:
  - 4. prioritás: Természetvédelmi és élővilág védelmi fejlesztések.
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program
  - 1. prioritás: infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén
- Környezet és Energiahatékonysági Operatív Program:
  - 5. prioritás: Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások alkalmazása.

6. Közösségfejlesztés, leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének növelése

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület Helyi Fejlesztési Stratégiája által lefedett terület a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerint kedvezményezett járásokkal és/vagy a 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet szerinti kedvezményezett településekkel az állandó népességének legalább 15%-ában érintett Hely Akciócsoport. Emiatt az illetékességi területen a fokozottan veszélyeztetett, hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatására kiemelt figyelmet kell fordítani. Ezen népcsoportok elsődleges kiugrási pontja a térségi munkalehetőségek által elvárt megfelelő szakmai kompetenciák, végzettségek megszerzése, a különféle képzések elvégzése. Cél, hogy szemléletformáló akciókkal, beruházásokkal, képzésekkel és innovatív projektekkal az egymást erősítő, elmaradottságot konzerváló folyamatok megforduljanak. A cél megvalósulása hozzájárul a térség népességmegtartó képességének növeléséhez, az esélyegyenlőség megteremtéséhez, illetve a helyi életminőség javításához.

A Cél megvalósulásának fő forrása a LEADER program.

A Cél megvalósulását kiegészíti, elősegíti:

- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program
  - 1. prioritás: infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén
  - 1.7. intézkedés: Az egymást erősítő, elmaradottságot konzerváló területi folyamatok megtörése

- Vidékfejlesztési Program:
  - M01 – Tudásátadás és tájékoztatási tevékenységek
  - M07 – Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben
  - M16 – Együttműködés
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
  - 1. prioritás: Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében.
  - 4. prioritás: A társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése.

8. Cselekvési terv

8.1 Az intézkedések leírása

1. **Az intézkedés megnevezése: I. Civil szervezetek kis értékű eszközbeszerzése**
2. **Specifikus cél:** 4. A helyi társadalom önszerveződő képességének növelése, 6. Közösségfejlesztés, leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének növelése.
1. **Indoklás, alátámasztás:** A helyi társadalom önszerveződő képessége alacsony. A térség civil szervezeteinek támogatása kiemelt feladat, mivel tevékenységük számtalan területet érintenek, helyi problémákra közvetlen választ/megoldást képesek nyújtani. Nonprofit jellegük miatt támogatásuk elengedhetetlen a térség működéséhez, a helyi szolgáltatások bővüléséhez, illetve a helyi társadalom életszínvonalának növeléséhez. Támogatásuk eredményeként a térségben a közösségi kezdeményezés alapelv és a kohézió erősödik, ágazatköziesség valósul meg, mely hatékonyan képes reagálni a meglévő problémákra.
3. **A támogatható tevékenység területek meghatározása** Támogatás keretében a civil szervezet tevékenységéhez kapcsolódó, nem járó eszközbeszerzés és fejlesztés támogatható.
Kiegészítő jelleg, lehatárolás:
 Az intézkedés forrása: LEADER
 Az intézkedés a Dél-Nyírség, Erdőspuszták ELADER Egyesület által 2013-2015 között megnyitott, hasonló célú intézkedésének 2014-2020-as időszakra vonatkozó folytatása.
 Kiegészíti:
 Vidékfejlesztési Program - M07 – Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben intézkedés
 Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program
 1. prioritás: infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén
 2. prioritás: befogadó társadalom
4. **A jogosultak köre:** Az Akciócsoport területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező civil és nonprofit szervezetek, egyházi jogi személy.
5. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek:**
  - a) A kedvezményezett vállalja, hogy együttműködési megállapodást köt e Helyi Akciócsoporttal, melynek célja a Helyi Fejlesztési Stratégia időszakos aktualizálásában való konzultáción történő részvétel.
  - b) A kedvezményezett vállalja, hogy a megvalósítást követően bemutatkozó anyagot készít a fejlesztésről, melyet eljuttat a LEADER Helyi Akciócsoport számára, honlapon történő megjelenés céljából, biztosítva a nyilvánosságot és a LEADER program népszerűsítését.

c) A kedvezményezett vállalja, hogy fejlesztés egy részét vagy egészét a helyi vagy HACs térségi vállalkozásokkal valósítja meg.

d) A kedvezményezett vállalja, hogy a fejlesztés keretén belül beszerzett eszközök, gépek használatát és tárolását nem helyezi át az Akciócsoport településeiről az üzemeltetési időszak alatt.

Nem lehet piactorzító, kizorító vagy helyettesítő hatása a fejlesztésnek.

Csak a pályázati felhívás megjelenése előtt legalább 60 nappal bejegyzett szervezetek jogosultak támogatási kérelmet benyújtani.

A LEADER program eredményeit népszerűsítő marketingtevékenység a projekt kötelező része, melynek költségei a pályázat keretében elszámolandó.

6. Tervezett forrás:

- a. *az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagyságát: 90.000.000 Ft*
- b. *a támogatás arányát: Az Akcióterület gyenge gazdasági mutatói, illetve periférikus helyzete miatt indokolt a nagyobb arányú támogatások alkalmazása a következők szerint:*
  - i. *Nyíradonyi Járás: 100 %*
  - ii. *Derecskei Járás: 100 %*
  - iii. *Hajdúhadházi Járás: 90 %*
  - iv. *Debreceni Járás: 75 %*
- c. *a projektméret korlátait: 100.000 – 1.000.000 Ft*
- d. *a támogatás módját (hagyományos vagy egyszerűsített² költségelszámolás) –*
VÉGLEGES HFS BENYÚJTÁSAKOR SZÜKSÉGES MEGHATÁROZNI

7. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2016 - 2022

8. Kimeneti indikátorok:

- támogatott projektek száma: 100-150 db
- A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva:
  - Vállalkozás 0 db
  - Nonprofit szervezet– 100-150 db
  - Önkormányzat - 0db

---

1. Az intézkedés megnevezése: II. Civil szervezetek szakmai programjának megvalósítása, térségi rendezvények

2. **Specifikus cél:** 1. A térség értékein alapuló fenntartható és versenyképes vállalkozások, 2. Helyi termékek előállításának, hozzáadott érték növelésének és hatékony piacra jutása, 3. A térség adottságaira épülő turizmus fejlesztése, 4. A helyi társadalom önszerveződő képességének növelése, 6. Közösségfejlesztés, leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének növelése.

3. **Indoklás, alátámasztás:** A helyi társadalom önszerveződő képessége alacsony. A térség civil szervezeteinek támogatása kiemelt feladat, mivel tevékenységük számtalan területet

---

² Egyszerűsített költségelszámolás fajtái: egyösszegű átalány, egységköltség-alapú átalány, %-ban meghatározott átalány.

érintenek, helyi problémákra közvetlen választ/megoldást képesek nyújtani. Nonprofit jellegük miatt támogatásuk elengedhetetlen a térség működéséhez, a helyi szolgáltatások bővüléséhez, illetve a helyi társadalom életszínvonalának növeléséhez. Támogatásuk eredményeként a térségben színvonalas szakmai programok és szabadidős rendezvények valósulhatnak meg.

4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása:**

Támogatás adható:

- szakmai műhelyek, konferenciák, oktatások megrendezésére, ahol módszertanilag koordinált szakmai munka, tudásátadás folyik.
- helyi közösségek bevonásával megvalósuló helyi, illetve szakmai identitást erősítő események, vidéki közösségek erősítését szolgáló kezdeményezések, úgymint:
  - mezőgazdasági, kulturális, gasztronómiai, egészséges életmódot népszerűsítő, helyi termékek és megújuló energiákhoz kapcsolódó rendezvény, fórum.

5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás:** Az intézkedés fő forrása LEADER.

Kiegészíti: Terület- és Településfejlesztési Operatív Program: KÖZÖSSÉGI SZINTEN IRÁNYÍTOTT VÁROSI HELYI FEJLESZTÉSEK (CLLD) PRIORITÁSI TENGELY (HACS-al együttműködve)

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program: Együttműködő társadalom prioritási tengely

6. **A jogosultak köre:** Az Akciócsoport területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező önkormányzatok, civil és nonprofit szervezetek, egyházi jogi személy.

7. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek:**

- a) A kedvezményezett vállalja, hogy együttműködési megállapodást köt e Helyi Akciócsoporttal, melynek célja a Helyi Fejlesztési Stratégia időszakos aktualizálásában való konzultáción történő részvétel.
- b) A kedvezményezett vállalja, hogy a megvalósítást követően bemutatkozó anyagot készít a fejlesztésről, melyet eljuttat a LEADER Helyi Akciócsoport számára, honlapon történő megjelenés céljából, biztosítva a nyilvánosságot és a LEADER program népszerűsítését.
- c) A kedvezményezett vállalja, hogy fejlesztés egy részét vagy egészét a helyi vagy HACS térségi vállalkozásokkal valósítja meg.

Csak a pályázati felhívás megjelenése előtt legalább 60 nappal bejegyzett szervezetek jogosultak támogatási kérelmet benyújtani.

A LEADER program eredményeit népszerűsítő marketingtevékenység a projekt kötelező része, melynek költségei a pályázat keretében elszámolandó.

8. **Tervezett forrás:**

- a. *az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagyságát, 81.750.000 Ft*
- b. *a támogatás arányát: Az Akcióterület gyenge gazdasági mutatói, illetve periférikus helyzete miatt indokolt a nagyobb arányú támogatások alkalmazása a következők szerint:*
  - i. *Nyíradonyi Járás: 100 %*
  - ii. *Derecskei Járás: 100 %*
  - iii. *Hajdúhadházi Járás: 90 %*

iv. *Debreceni Járás: 75 %*

c. *a projektméret korlátait: 200.000 Ft – 2.000.000 Ft*

d. *a támogatás módját (hagyományos vagy egyszerűsített³ költségelszámolás) –
VÉGLEGES HFS BENYÚJTÁSAKOR SZÜKSÉGES MEGHATÁROZNI*

9. **A megvalósítás tervezett időintervalluma:** 2016-2022

10. **Kimeneti indikátorok:**

Támogatott projektek száma: 40 db

A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva:

Vállalkozás 0 db

Nonprofit szervezet– 40 db

Önkormányzat - 0db

---

1. **Az intézkedés megnevezése: III. Turisztikai tevékenységek ösztönzése**

2. **Specifikus cél:** 1. A térség értékein alapuló fenntartható és versenyképes vállalkozások, 3. A térség adottságaira épülő turizmus fejlesztése.

3. **Indoklás, alátámasztás:** A térség turisztikai lehetőségei kiaknázatlanok. Nagyvárosok – Debrecen és Nagyvárad - közelsége (európai szintű felsőoktatás és szolgáltatások, illetve potenciális látogatók). Az térség erdőszűtsége jelenleg is igen magas, az országos átlag feletti, ez nemcsak erdőgazdálkodási szempontból fontos, hanem vadgazdálkodási és turisztikai lehetőségeket is rejt (a vadgazdálkodás színvonala nemzetközi hírű – Gúth). Az akcióterület gazdag páratlan történelmi emlékekben és kulturális kincsekben, számos műemlékkel rendelkezik Az akcióterületen található hungarikumok (torma, pálinka) és a térség gazdag történelmi, kulturális, népi hagyományaira épülő turisztikai, környezetgazdálkodási szolgáltatások fejlesztése kitörési pont lehet.

4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása**

Támogatás vehető igénybe

a) a falusi szálláshely és kapcsolódó szolgáltatások kialakításához, már működő falusi szálláshelyek bővítéséhez, korszerűsítéséhez, akadálymentesítéséhez, szolgáltatásaik fejlesztéséhez

b) egyéb szálláshely és kapcsolódó szolgáltatások kialakításához, már működő egyéb szálláshely és kapcsolódó szolgáltatások kialakításához, már működő egyéb szálláshelyek bővítéséhez, korszerűsítéséhez, akadálymentesítéséhez, szolgáltatásaik fejlesztéséhez.

c) gyermek- és ifjúsági turizmushoz kapcsolódó minőségi szálláshelyek és kapcsolódó szolgáltatások kialakításához, már működő szálláshelyek bővítéséhez, korszerűsítéséhez, akadálymentesítéséhez, szolgáltatásainak fejlesztéséhez

d) szálláshelyhez nem kötődő:

da) agroturisztikai szolgáltató tevékenységhez,

db) lovas turisztikai szolgáltatáshoz,

dc) sport- és vadászturizmushoz,

dd) erdei és ökoturizmushoz,

---

³ Egyszerűsített költségelszámolás fajtái: összegszegű átalány, egységköltség-alapú átalány, %-ban meghatározott átalány.

de) horgászturizmushoz,
df) vízi turizmushoz,
kapcsolódó épület, építmény illetve, egyéb attrakció kialakításához, bővítéséhez,
fejlesztéséhez, átalakításához, marketing tevékenységéhez és eszközrendszer
fejlesztéséhez.

5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az intézkedés fő forrása: LEADER

Kiegészíti:

Vidékfejlesztési Program: M06 - A mezőgazdasági üzemek és a vállalkozások fejlesztése (19. cikk) 6.4 alintézkedés

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program: 2. A. TÉRSÉGI GAZDASÁGI KÖRNYEZET FEJLESZTÉSE A FOGLALKOZTATÁS ELŐSEGÍTÉSÉRE PRIORITÁSI TENGELY 1.2. Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés

Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program: GINOP 7 Turizmus prioritási tengely.

6. A jogosultak köre: Induló és működő mikrovállalkozás, kkv, természetes személy, nonprofit szervezet, egyházi jogi személy.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

a) A kedvezményezett vállalja, hogy együttműködési megállapodást köt e Helyi Akciócsoporttal, melynek célja a Helyi Fejlesztési Stratégia időszakos aktualizálásában való konzultáción történő részvétel.

b) A kedvezményezett vállalja, hogy a megvalósítást követően bemutatkozó anyagot készít a fejlesztésről, melyet eljuttat a LEADER Helyi Akciócsoport számára, honlapon történő megjelenés céljából, biztosítva a nyilvánosságot és a LEADER program népszerűsítését.

c) A kedvezményezett vállalja, hogy fejlesztés egy részét vagy egészét a helyi vagy HACS térségi vállalkozásokkal valósítja meg.

d) A fejlesztés elősegíti a térség gazdasági fejlődését.

e) Munkahelyet őriz meg vagy munkahelyet teremt.

f) Hozzájárul a térség helyi sajátosságaihoz (térség erőforrásaira épülő szolgáltatások) – „Bejárható Magyarország” – tematikához kapcsolódva.

g) Nem lehet piactorzító, kizorító hatású.

A LEADER program eredményeit népszerűsítő marketingtevékenység a projekt kötelező része, melynek költségei a pályázat keretében elszámolandó.

8. Tervezett forrás:

a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagyságát: 150.000.000 Ft

b. a támogatás arányát: Az Akcióterület gyenge gazdasági mutatói, illetve periférikus helyzete miatt indokolt a jövedelemszerzésre irányuló fejlesztés nagyobb arányú támogatása a következők szerint:

i. Nyíradonyi Járás: 75%

ii. Derecskei Járás: 75%

iii. Hajdúhadházi Járás: 65%

iv. Debreceni Járás: 55%

c. a projektméret korlátait: 200.000 Ft – 20.000.000 Ft

*d. a támogatás módját (hagyományos vagy egyszerűsített⁴ költségelszámolás) –
VÉGLEGES HFS BENYÚJTÁSAKOR SZÜKSÉGES MEGHATÁROZNI*

9. **A megvalósítás tervezett időintervalluma:** 2016-2022

10. **Kimeneti indikátorok:**

Támogatott projektek száma: 8-12 db

A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva:

Vállalkozás 4-6 db

Nonprofit szervezet – 4 db

Önkormányzat – 1-2 db

---

1. **Az intézkedés megnevezése: IV. Vágópontok kialakítása**

2. **Specifikus cél:** 1. A térség értékein alapuló fenntartható és versenyképes vállalkozások, 2. Helyi termékek előállításának, hozzáadott érték növelésének és hatékony piacra jutása.

3. **Indoklás, alátámasztás:** A megye mezőgazdaságával kapcsolatban pozitívumként emelhető ki Hajdú-Bihar megye ma is jelentős agrárpotenciálja, a szántóföldi növénytermesztés és állattartás szimbiózisára épülő mezőgazdasága, mely az ágazat országos átlagot meghaladó termelékenységi mutatóiban is visszatükröződik. Az ágazat – területi struktúrájából következően – fontos szerepet játszik a vidéki térségek gazdaságában, mind a tömegtermelés, mind a speciális termékek tekintetében kedvező adottságokkal rendelkezik. A térségben a mezőgazdálkodás nemzetgazdasági ágban működő vállalkozások aránya az összes vállalkozáson belül meghaladja az országos és a megyei átlagot. Figyelemre méltó lehetőségeket rejtenek a helyi termékek előállításának, piacra jutásának, és az ezekhez kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése.

4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása:** Támogatás vehető igénybe egy olyan hálózat kialakítására, melyben a közszféra, a vállalkozói szféra, és a civil szféra együttműködésben hoz létre (vagy fejleszt), illetve működtet egy vágópontot - helyi termékek beszállítása, feldolgozása, felhasználása, értékesítése érdekében.

5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás:**

Az intézkedés fő forrása: LEADER.

Kapcsolódik:

- Vidékfejlesztési Program:
  - o M04 – Beruházások tárgyi eszközökbe
  - o M06 – A mezőgazdasági üzemek és a vállalkozások fejlesztése
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program
  - 1. prioritás: Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése.
  - 5. prioritás: Foglalkoztatás ösztönzése és a vállalati alkalmazkodóképesség fejlesztése.
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
  - 1. prioritás: Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében.

---

⁴ Egyszerűsített költségelszámolás fajtái: összegszegű átalány, egységköltség-alapú átalány, %-ban meghatározott átalány.

6. **A jogosultak köre:** Induló és működő mikrovállalkozás, kkv, természetes személy, nonprofit szervezet,.

A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- a) A kedvezményezett vállalja, hogy együttműködési megállapodást köt e Helyi Akciócsoporttal, melynek célja a Helyi Fejlesztési Stratégia időszakos aktualizálásában való konzultáción történő részvétel.
- b) A kedvezményezett vállalja, hogy a megvalósítást követően bemutatkozó anyagot készít a fejlesztésről, melyet eljuttat a LEADER Helyi Akciócsoport számára, honlapon történő megjelenés céljából, biztosítva a nyilvánosságot és a LEADER program népszerűsítését.
- c) A kedvezményezett vállalja, hogy fejlesztés egy részét vagy egészét a helyi vagy HACs térségi vállalkozásokkal valósítja meg.
- d) A fejlesztés elősegíti a térség gazdasági fejlődését.
- e) Munkahelyet őriz meg vagy munkahelyet teremt.
- f) Hozzájárul a térség helyi sajátosságaihoz (háztáji állattartás ösztönzése).
- g) Nem lehet piactorzító, kizorító hatású.
- h) A vágópontnak a kistermelők által a közétkeztetésbe történő áru beszállítását is elő kell segítenie.

A LEADER program eredményeit népszerűsítő marketingtevékenység a projekt kötelező része, melynek költségei a pályázat keretében elszámolandó.

7. **Tervezett forrás:**

- a. *az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagyságát: 100.000.000 Ft*
- b. *a támogatás arányát: Az Akcióterület gyenge gazdasági mutatói, illetve periférikus helyzete miatt indokolt a jövedelemszerzésre irányuló fejlesztés nagyobb arányú támogatása a következők szerint:*
  - i. *Nyíradonyi Járás: 75 %*
  - ii. *Derecskei Járás: 75 %*
  - iii. *Hajdúhadházi Járás: 65 %*
  - iv. *Debreceni Járás: 55 %*
- c. *a projektméret korlátait: 10.000.000 Ft – 25.000.000 Ft*
- d. *a támogatás módját (hagyományos vagy egyszerűsített⁵ költségelszámolás) – VÉGLEGES HFS BENYÚJTÁSAKOR SZÜKSÉGES MEGHATÁROZNI*

8. **A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2016-2022**

Kimeneti indikátorok:

Támogatott projektek száma: 4-6 db

A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva:

Vállalkozás: 4-6 db

Nonprofit szervezet – 0 db

Önkormányzat – 0 db

---

⁵ Egyszerűsített költségelszámolás fajtái: összegű átalány, egységköltség-alapú átalány, %-ban meghatározott átalány.

1. **Az intézkedés megnevezése: V. Helyi termék előállítás, hozzáadott érték növelés és piacra jutás**
2. **Specifikus cél:** 1. A térség értékein alapuló fenntartható és versenyképes vállalkozások, 2. Helyi termékek előállításának, hozzáadott érték növelésének és hatékony piacra jutása.
3. **Indoklás, alátámasztás:** A helyi termékek, mint a térség hagyományait tükröző hozzáadott értékek jelentkezők, melyek támogatása, megőrzése nemzeti érdek. A vidékfejlesztés kiemelt területe ezen értékek megőrzése, mellyel gazdasági célokat (vállalkozásfejlesztés), illetve szociális területeken is érhetünk el célokat (hátrányos helyzetű csoportok bevonása). A nagyvárosok – Debrecen és Nagyvárad - közelsége potenciális felvevő piacot jelent a magasabb hozzáadott értékű, kézműves, illetve helyi termékeknek. A térség termelési szerkezetében elsődleges helyet foglal el a szántóföldi növénytermesztés (különösen: búza, kukorica), valamint a munka-intenzív zöldség- és gyümölcsstermesztés (torma, zeller, málna, etc.). A mezőgazdasági termékek jelentős mennyisége feldolgozatlanul hagyja el az akcióterületet. Legjelentősebb probléma továbbra is a foglalkoztatottság alacsony, szintje, a nagyarányú munkanélküliség. Az akcióterületen található hungarikumok (torma, pálinka) kiaknázása új munkahelyek létrehozását jelentheti.
4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása:** Támogatás vehető igénybe a helyi termékek előállítása, hozzáadott érték növelésének és piacra juttatásának elősegítése érdekében. A helyi termék a Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER HACS illetékességi területén honos, vagy ott helyi munkaerő alkalmazásával megtermelt, előállított termék, helyi terméként meghatározott hagyományos termék.
5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás:**
Az intézkedés fő forrása: LEADER
Kapcsolódik:
Vidékfejlesztési Program: M06 - A mezőgazdasági üzemek és a vállalkozások fejlesztése
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program: 2.A. TÉRSÉGI GAZDASÁGI KÖRNYEZET FEJLESZTÉSE A FOGLALKOZTATÁS ELŐSEGÍTÉSÉRE PRIORITÁSI TENGELY
6. **A jogosultak köre:** Induló és működő mikrovállalkozás, kkv, természetes személy, nonprofit szervezet, egyházi jogi személy
7. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek:**
  - a) A kedvezményezett vállalja, hogy együttműködési megállapodást köt e Helyi Akciócsoporttal, melynek célja a Helyi Fejlesztési Stratégia időszakos aktualizálásában való konzultáción történő részvétel.
  - b) A kedvezményezett vállalja, hogy a megvalósítást követően bemutatkozó anyagot készít a fejlesztésről, melyet eljuttat a LEADER Helyi Akciócsoport számára, honlapon történő megjelenés céljából, biztosítva a nyilvánosságot és a LEADER program népszerűsítését.
  - c) A kedvezményezett vállalja, hogy fejlesztés egy részét vagy egészét a helyi vagy HACS térségi vállalkozásokkal valósítja meg.
  - d) A fejlesztés elősegíti a térség gazdasági fejlődését.
  - e) Munkahelyet őriz meg vagy munkahelyet teremt.
  - f) Hozzájárul a térség helyi termékeinek kiaknázásához.
  - g) Nem lehet piactorzító, kiszorító hatású.

A LEADER program eredményeit népszerűsítő marketingtevékenység a projekt kötelező része, melynek költségei a pályázat keretében elszámolandó.
8. **Tervezett forrás:**

- a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagyságát: 200.000.000 Ft
- b. a támogatás arányát: Az Akcióterület gyenge gazdasági mutatói, illetve periférikus helyzete miatt indokolt a jövedelemszerzésre irányuló fejlesztés nagyobb arányú támogatása a következők szerint:
  - i. Nyíradonyi Járás: 75 %
  - ii. Derecskei Járás: 75 %
  - iii. Hajdúhadházi Járás: 65 %
  - iv. Debreceni Járás: 55 %
- c. a projektméret korlátait: 1.000.000 Ft - 50.000.000 Ft
- d. a támogatás módját (hagyományos vagy egyszerűsített⁶ költségelszámolás) –
VÉGLEGES HFS BENYÚJTÁSAKOR SZÜKSÉGES MEGHATÁROZNI

9. **A megvalósítás tervezett időintervalluma:** 2016-2022

10. **Kimeneti indikátorok:**

Támogatott projektek száma: 6-12 db

A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva:

Vállalkozás: 6-12 db

Nonprofit szervezet – 0 db

Önkormányzat – 0 db

1. **Az intézkedés megnevezése:** VI. Kedvezőtlen szocio-demográfiai térségi folyamatok megtörése

2. **Specifikus cél:** 4. A helyi társadalom önszerveződő képességének növelése, 6. Közösségfejlesztés, leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének növelése.

3. **Indoklás, alátámasztás:** A térségben a legjelentősebb probléma továbbra is a foglalkoztatottság alacsony szintje, a nagyarányú munkanélküliség, továbbá a foglalkoztatottak pedig nagy arányban az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokhoz tartoznak. A akcióterület problémája, hogy a népességmegtartó képessége gyenge, erősödik a magasabban képzett munkaerő elvándorlása. A munkanélküliség, a pénztelenség és az egyéb szociokulturális tényezők is segítik a munkanélküliséggel sújtott rétegek újtermelődését. A térség Debrecentől távolabb fekvő településeinek pedig közös jellemzője, hogy folyamatosan veszítve lakosságukból, bizonytalan jövedelemszerző lehetőségekkel rendelkeznek. Lakói között magas a tartós munkanélküliek, a rendszeres szociális segélyre jogosultak aránya.

4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása:**

A támogatás keretében a következő tevékenységekre irányuló projektek támogathatók:

- Hátrányos helyzetű népcsoportok esélyegyenlőségének előmozdítására, kompetenciáik és képzettségük növelése

⁶ Egyszerűsített költségelszámolás fajtái: egyösszegű átalány, egységköltség-alapú átalány, %-ban meghatározott átalány.

- Aktív idősödés lehetőségeinek megteremtése
  - Fiatalok tartása
  - Helyi tudástőke növelése
  - Integrációs rendszerek elindítása, működtetése, fejlesztése – háztáji gazdálkodás
- Támogatni kívánjuk a térségi szükségletekhez igazodó képzéseket; a fiatalok munkába állását elősegítő programokat; a munkaképes korúak részére szemléletformáló mentális képzések megvalósítását. Szociális szövetkezetek létrehozását; az 55 év felettiek részvételével mentorálási programok beindítását a vidéki identitás (állattartás, növénytermesztés) visszaállítására. Parasport népszerűsítését; hátrányos helyzetű gyermekek és szülei részére tanulás technikai, szociális, és kulturális képzések.

5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az intézkedés fő forrása: LEADER.

Kiegészíti:

Emberi Erőforrás Operatív Program 1.7. intézkedés

6. A jogosultak köre:

Non-profit szervezetek, önkormányzatok, nemzetiségi önkormányzatok, egyházi jogi személy, szociális szövetkezetek, vállalkozások

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- a.) Kifejezetten térséget érintő problémákra reagáló programok támogatandók, kifejezetten a térségben élők esélyegyenlőségének és életminőségének javítására irányultak.
- b.) Hozzáadott érték, hogy legalább 1 partnerszervezetet be kell vonnia a projektbe, ezzel elősegíti a térségi együttműködések kialakulását, növeli az aktivitást a térségben.
- c.) A kedvezményezett vállalja, hogy együttműködési megállapodást köt a Helyi Akciócsoporttal, melynek célja a Helyi Fejlesztési Stratégia időszakos aktualizálásában való konzultáción történő részvétel.
- d.) A kedvezményezett vállalja, hogy a megvalósítást követően bemutatkozó anyagot készít a fejlesztésről, melyet eljuttat a LEADER Helyi Akciócsoport számára, honlapon történő megjelenés céljából, biztosítva a nyilvánosságot és a LEADER program népszerűsítését.
- e.) A kedvezményezett vállalja, hogy fejlesztés egy részét vagy egészét a helyi vagy HACS térségi vállalkozásokkal valósítja meg.
- f.) A fejlesztés elősegíti a térség gazdasági fejlődését.
- g.) A projekt típusától függően hozzájárul a térség helyi termékeinek kiaknázásához.

A LEADER program eredményeit népszerűsítő marketingtevékenység a projekt kötelező része, melynek költségei a pályázat keretében elszámolandó.

8. Tervezett forrás:

- a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagyságát: 100.000.000 Ft
- b. a támogatás arányát: Az Akcióterület gyenge gazdasági mutatói, illetve periférikus helyzete miatt indokolt a nagyobb arányú támogatások alkalmazása a következők szerint:
  - i. Nonprofit szektor:

1. Nyíradonyi Járás: 100 %
  2. Derecskei Járás: 100 %
  3. Hajdúhadházi Járás: 90 %
  4. Debreceni Járás: 75 %
- ii. Üzleti szféra:
1. Nyíradonyi Járás: 75 %
  2. Derecskei Járás: 75 %
  3. Hajdúhadházi Járás: 65 %
  4. Debreceni Járás: 55 %
- c. a projektméret korlátait: 500.000 Ft - 25.000.000 Ft
- d. a támogatás módját (hagyományos vagy egyszerűsített⁷ költségelszámolás) –
VÉGLEGES HFS BENYÚJTÁSAKOR SZÜKSÉGES MEGHATÁROZNI

9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2016-2022

10. Kimeneti indikátorok:

Támogatott projektek száma: 4-8 db

A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva:

Nonprofit szervezet– 2-6 db

Vállalkozás: 2-4 db

Önkormányzat – 2-4 db

2. Az intézkedés megnevezése: VII. Községi terek és kapcsolódó szolgáltatások

- 3. Specifikus cél:** 3. A térség adottságaira épülő turizmus fejlesztése, 4. A helyi társadalom önszerveződő képességének növelése, 5. Településkép megőrzése (megújuló erőforrások alkalmazása), a településen élők életminőségének javítása, 6. Községfejlesztés, leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének növelése.
- 4. Indoklás, alátámasztás:** A non-profit szervezeteknek és a hagyományokat magas szinten ápoló közösségeknek tevékenységük végzéséhez nem áll rendelkezésre megfelelő tér. A táji és épített elemek, a múzeumok, tájházak, galériák, kultúrházak, faluházak, művelődési házak, közösségi házak, szabadidős és sportterek és rendezvényterek elhanyagoltak, igen rossz állapotban vannak. A közösségi terek hiánya vagy rossz állapota, gyenge infrastrukturális, technológiai, illetve műszaki adottságai miatt a helyi közösségi élet igen gyenge. A különböző szervezetek, egyesületek csak igen kevés embert tudnak megszólítani.
- 5. A támogatható tevékenység területek meghatározása:** Támogatás vehető igénybe a Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület tervezési területén működő non-profit szervezetek, egyházak, önkormányzatok által működtetett, már meglévő vagy új kül- és beltéri közösségi terek fejlesztésére, korszerűsítésére, megújuló energiák hasznosításával fejlesztésre, létrehozására, valamint ezek eszközökkel való felszerelésére, berendezésére és az ehhez kapcsolódó marketing tevékenységekre.
- 6. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:**

⁷ Egyszerűsített költségelszámolás fajtái: összegszegű átalány, egységköltség-alapú átalány, %-ban meghatározott átalány.

Az intézkedés fő forrása LEADER.

Kiegészíti:

Vidékfejlesztési Program: M07 - Alapvető szolgáltatások és a falvak megújítása a vidéki térségekben

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program: 3.B A települési önkormányzatok energiahatékonyságának javítása és a megújuló energiaforrások részarányának növelése; KÖZÖSSÉGI SZINTEN IRÁNYÍTOTT VÁROSI HELYI FEJLESZTÉSEK (CLLD) PRIORITÁSI TENGELY (HACS-al együttműködve)

Környezeti És Energhatékonyági Operatív Program: Energhatékonyág növelése, megújuló energiaforrások alkalmazása prioritási tengely

7. **A jogosultak köre:** Induló és működő mikrovállalkozás, természetes személy, nonprofit szervezet, egyházi jogi személy.
8. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek:**
  - a) A kedvezményezett vállalja, hogy együttműködési megállapodást köt e Helyi Akciócsoporttal, melynek célja a Helyi Fejlesztési Stratégia időszakos aktualizálásában való konzultáción történő részvétel.
  - b) A kedvezményezett vállalja, hogy a megvalósítást követően bemutatkozó anyagot készít a fejlesztésről, melyet eljuttat a LEADER Helyi Akciócsoport számára, honlapon történő megjelenés céljából, biztosítva a nyilvánosságot és a LEADER program népszerűsítését.
  - c) A kedvezményezett vállalja, hogy fejlesztés egy részét vagy egészét a helyi vagy HACS térségi vállalkozásokkal valósítja meg.
  - d) Építéssel járó projekt esetén kötelező a megújuló energiák hasznosítására irányuló fejlesztést megvalósítani a projekt keretén belül.

A LEADER program eredményeit népszerűsítő marketingtevékenység a projekt kötelező része, melynek költségei a pályázat keretében elszámolandó.

9. **Tervezett forrás:**
  - a. *az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagyságát: 100.000.000 Ft*
  - b. *a támogatás arányát: Az Akcióterület gyenge gazdasági mutatói, illetve periférikus helyzete miatt indokolt a nagyobb arányú támogatások alkalmazása a következők szerint:*
    - i. *Nyíradonyi Járás: 100 %*
    - ii. *Derecskei Járás: 100 %*
    - iii. *Hajdúhadházi Járás: 90 %*
    - iv. *Debreceni Járás: 75 %*
  - c. *a projektméret korlátait: 500.000 Ft – 10.000.000 Ft*
  - d. *a támogatás módját (hagyományos vagy egyszerűsített⁸ költségelszámolás) – VÉGLEGES HFS BENYÚJTÁSAKOR SZÜKSÉGES MEGHATÁROZNI*

10. **A megvalósítás tervezett időintervalluma:** 2016-2022

Kimeneti indikátorok: Támogatott projektek száma: 6-12 db

A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva:

Vállalkozás: 0 db

⁸ Egyszerűsített költségelszámolás fajtái: összegszegű átalány, egységköltség-alapú átalány, %-ban meghatározott átalány.

1. **Az intézkedés megnevezése: VIII. Helyi szolgáltatásfejlesztés, nem mezőgazdasági vállalkozások támogatása**
2. **Specifikus cél:** 1. A térség értékein alapuló fenntartható és versenyképes vállalkozások, 2. Helyi termékek előállításának, hozzáadott érték növelésének és hatékony piacra jutása, 3. Településkép megőrzése (megújuló erőforrások alkalmazása), a településen élők életminőségének javítása.
3. **Indoklás, alátámasztás:** A térség települései – különösen a kistelepülések – funkció és szolgáltatás hiányosak. A vidéki településeken található szolgáltatások hiánya miatt a térség népességmegtartó képessége tovább gyengül, az elvándorlás fokozódik. Cél a helyi életszínvonal emelése a térségben található szolgáltatók/szolgáltatások fejlesztésével. A helyi vállalkozások erősen tökeszegények és a vállalkozások nagy része csak 1-2 főt foglalkoztató egyéni vállalkozás, vagy betéti társaság, így támogatásukra kiemelt figyelmet kell fordítani.
4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása:** Az intézkedés keretében támogatásban részesülhetnek a szolgáltató szektorban tevékenykedő, munkahelyet teremtő induló és működő szolgáltató vállalkozások, munkahelyet megőrző működő vállalkozások, melyek tevékenységüket a Helyi Fejlesztési Stratégia településein végzik. Támogatásra kerülnek olyan vállalkozások, melyek végzett vagy tervezett tevékenységük keretében előtérbe helyezik megújuló erőforrások alkalmazását, hozzájárulva így a fenntartható fejlődés biztosításához. Az intézkedés hozzájárul a vállalkozások tevékenységi körébe tartozó fejlesztéseken túl új tevékenységek, új szolgáltatások bevezetéséhez szükséges fejlesztésekhez.
5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás:**
Az intézkedés fő forrása: LEADER
Kiegészíti:
Vidékfejlesztési Program: M06 - A mezőgazdasági üzemek és a vállalkozások fejlesztése (19. cikk)
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program: 2.A. TÉRSÉGI GAZDASÁGI KÖRNYEZET FEJLESZTÉSE A FOGLALKOZTATÁS ELŐSEGÍTÉSÉRE PRIORITÁSI TENGELY
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program: GINOP 1 - Kkv-k versenyképességének javítása prioritási tengely
6. **A jogosultak köre:** Induló és működő mikrovállalkozás, természetes személy – szolgáltató szektor
7. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek:**
  - a) A kedvezményezett vállalja, hogy együttműködési megállapodást köt e Helyi Akciócsoporttal, melynek célja a Helyi Fejlesztési Stratégia időszakos aktualizálásában való konzultáción történő részvétel.
  - b) A kedvezményezett vállalja, hogy a megvalósítást követően bemutatkozó anyagot készít a fejlesztésről, melyet eljuttat a LEADER Helyi Akciócsoport számára, honlapon történő megjelenés céljából, biztosítva a nyilvánosságot és a LEADER program népszerűsítését.

- c) A kedvezményezett vállalja, hogy fejlesztés egy részét vagy egészét a helyi vagy HACs térségi vállalkozásokkal valósítja meg.
- d) A fejlesztés elősegíti a térség gazdasági fejlődését.
- e) Munkahelyet őriz meg vagy munkahelyet teremt.
- f) Hozzájárul a térség szolgáltatásainak körének bővüléséhez.
- g) Nem lehet piactorzító, kizorító hatású.

A LEADER program eredményeit népszerűsítő marketingtevékenység a projekt kötelező része, melynek költségei a pályázat keretében elszámolandó.

8. Tervezett forrás:

- a. *az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagyságát: 75.000.000 Ft*
- b. *a támogatás arányát: Az Akcióterület gyenge gazdasági mutatói, illetve periférikus helyzete miatt indokolt a nagyobb arányú támogatások alkalmazása a következők szerint:*
  - i. *Nyíradonyi Járás: 75 %*
  - ii. *Derecskei Járás: 75 %*
  - iii. *Hajdúhadházi Járás: 65 %*
  - iv. *Debreceni Járás: 55 %*
- c. *a projektméret korlátait: 100.000 Ft – 10.000.000 Ft*
- d. *a támogatás módját (hagyományos vagy egyszerűsített⁹ költségelszámolás) – VÉGLEGES HFS BENYÚJTÁSAKOR SZÜKSÉGES MEGHATÁROZNI*

9. A megvalósítás tervezett időintervalluma:

10. Kimeneti indikátorok:

Támogatott projektek száma: 10-20 db

A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva:

- Vállalkozás: 10-20 db
- Nonprofit szervezet – 0 db
- Önkormányzat – 0 db

8.2 Együttműködések

A 2007-2013-as időszakban LEADER térségek közötti együttműködés keretében lovasturisztikához kapcsolódó projektet sikerült megvalósítanunk, mely nyomán további, együttműködésen alapuló projektet tervezünk. A projekt célja a Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület illetékességi területén működő helyi turisztikai szolgáltatók (különösképpen a lovas turizmusban érdekelt) fejlesztése volt (projekt keretében kialakításra kerül egy internetes portál is). További cél volt a kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok, együttműködések kiépítése. Jó gyakorlatok bemutatása nem csak vállalkozói, hanem civil szervezetek munkáján keresztül. Összefoglaló kiadványok kiadása, melyek beszámolnak a jó gyakorlatokról, illetve a projekt résztvevői promócióját szolgálják.

⁹ Egyszerűsített költségelszámolás fajtái: egyösszegű átalány, egységköltség-alapú átalány, %-ban meghatározott átalány.

Az együttműködés megvalósításával az 1. a 3. és a 5. specifikus célok eléréséhez kívánunk hozzájárulni. Az induló és működő vállalkozások és civil szervezetek a Bejárható Magyarország és a tájérték alapú turisztikai lehetőségek (kiemelve a lovasturisztikához kapcsolódó projekteket) mentén (akár határon átnyúló) valósíthatnak meg együttműködésükre alapozva projektet. A turisztikai szolgáltatók megismertetése és fejlesztésének hatására a vállalkozások piaci stabilitása nő, csökken a munkanélküliség. A helyi termékek és helyi turisztikai fejlesztések által a térség gazdasági potenciálja nő.

A Helyi Fejlesztési Stratégia intézkedései alapvetően a helyi igényekre épülnek, ugyanakkor a Stratégiában meghatározásra kerültek olyan specifikus célok, melyek nagyobb léptékű megvalósítása több térség fejlődését is elősegítheti, így célszerű azokat a fejlesztéseket kiterjeszteni együttműködés keretében más térségekre is. Térségek közötti együttműködés keretében két területen van jelentősége az együttműködésnek, egyik terület a turizmusfejlesztés, másik terület pedig a helyi termékek népszerűsítése.

Akciócsoportunk támogat minden olyan együttműködésen alapuló helyi projekt megvalósulását, mely a térség fejlődését segíti, életszínvonalat emel, illetve a helyi lakosság igényeinek kielégítésére/orvoslására irányul.

8.3 A stratégia megvalósításának szervezeti és eljárási keretei

1. A HACS és munkaszervezetének jogi formája, a megalakulás dátuma, fő tevékenységi körök

A Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesületet 22 település önkormányzata, vállalkozása, civil szervezete és több magánszemély alakította meg 2012-ben (a Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület létesítő okiratának kelte 2012. június 4.) azzal a céllal, hogy előmozdítsa a LEADER térségünk fejlődését. Több mint három éve indult az a kezdeményezés és tervezői munka, amelynek eredményeképpen az Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület 2013. február 15-től elnyerte a Helyi LEADER Akciócsoport címet.

A társadalmi szervezet nyilvántartásba vételéről rendelkező bírósági határozat 2012. június 20-án emelkedett jogerőre. Az Egyesületet 117 tag alapította meg a vidéki területeken történő változások támogatása a gazdálkodási tevékenység nem mezőgazdasági tevékenységek felé történő diverzifikálása, a nem mezőgazdasági ágazatok fejlesztése, a foglalkoztatás elősegítése, az alapszolgáltatások javítása (beleértve az információs és kommunikációs technológiákhoz való helyi hozzáférést), és a vidéki területeket vonzóbbá tevő beruházások végrehajtása révén a gazdasági és társadalmi visszaesés, illetve a vidék elnéptelenedése felé mutató tendenciák visszafordítása érdekében. További céljuk volt a vidéki gazdaságra vonatkozó egyéb, helyi kezdeményezéseken alapuló intézkedések bevezetése, a szélesebb értelemben vett vidéki gazdaságra és lakosságra irányuló intézkedések közötti területi koherenciák és szinergiák megerősítése a helyi stratégiákon keresztül.

A LEADER Helyi Akciócsoportok működéséről szóló 54/2011. (VI. 10.) VM rendelet alapján VFF/436/2013. iktatószámú határozatban a Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesületet az Irányító Hatóság LEADER Helyi Akciócsoportként 2013. február 15. napjától elismerte, annak érdekében, hogy a LEADER HACS az illetékességi területén közreműködjék a LEADER program helyi szintű

végrehajtásában. Az illetékességi területen ezen időpont előtt az Érmelléki Vidékfejlesztési Nonprofit Kft. látta el ezt a feladatot.

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület Helyi Akciócsoport Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája a 2013-as HVS felülvizsgálat után, Irányító Hatóság 51/2013. számú (VI.5.) közleményével került elfogadásra és meghirdetésre.

2. A HACS összetétele (elnökség, tagság, munkacsoportok taglistája név/szervezet, a HACS-ban betöltött pozíció és a szakterület megnevezésével)

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület tagságának és elnökségének összetételét - 2015. év végén - a 32. és 33. ábra tartalmazza.

3. A HACS tervezett szervezeti felépítésének bemutatása

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület szervei a következők:

A Közgyűlés

Az Egyesület legfőbb szerve, mely a tagok összessége, amely az Egyesületet érintő minden olyan kérdésben dönthet, amelyre hatásköre van.

A Közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozik:

- az alapszabály megállapítása, elfogadása, módosítása;
- az Egyesület feloszlásának, vagy más egyesülettel egyesülésének kimondása;
- a tagdíj mértékének megállapítása;
- az éves munkaterv, az éves költségvetés megállapítása és végrehajtásának elfogadása;
- az előző évről szóló számviteli beszámoló elfogadása;
- az Elnökségi éves beszámoló, valamint a Felügyelő Bizottság éves beszámolójának elfogadása;
- az Elnökség által a tagsági jogviszony kérdésében hozott határozat elleni fellebbezés elbírálása;
- az Egyesület belső szabályzatainak a jóváhagyása;
- az Egyesület tisztségviselőinek megválasztása és visszahívása;
- az Egyesület által kidolgozott hosszú- és középtávú fejlesztési program és módosításainak elfogadása;
- döntés minden olyan ügyben, amit a jogszabály, az alapszabály a Közgyűlés hatáskörébe utal.

A Közgyűlést szükség szerint, de legalább évente egy alkalommal kell összehívni és ülési nyilvánosak.

Az Egyesület tagja lehet minden olyan természetes és jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, aki az Egyesületnek az alapszabályában meghatározottak megfelel, támogatja az Egyesület céljainak megvalósítását és elfogadja az alapszabályt.

Az alapítást követően új tag felvételéről az Elnökség dönt nyílt szavazással.

Az Egyesület Elnöksége az időközben összegyűlt tagfelvételi kérelmeket a következő Közgyűlésen előterjeszti és jóvá is hagyatja a tagsággal.

Tagok kötelezettségei:

- Az Egyesület céljainak megvalósításában való aktív közreműködés.
- Az Egyesület alapszabályának rendelkezéseinek betartása.
- A Közgyűlési határozattal meghatározott mértékű tagdíj befizetése. (Értéke: 10.000 Ft/tag/év).
- Az Egyesület erkölcsi támogatása, a kívülállók tájékoztatása annak feladatáról, jellegéről.
- Az Egyesület vagyontárgyainak használatáért anyagi és jogi felelősséggel tartozik.

Az Egyesület kizárja a tagjai köréből:

- azt a tagot, aki saját felróható magatartása miatt egy éven keresztül elmaradt a tagdíj megfizetésével. A tagot tagdíj nem fizetése miatt kizárni csak akkor lehet, ha előzőleg egy alkalommal - tizenöt napos határidő kitűzésével - Az Egyesület elnöke a tagot a tagdíj megfizetésére írásban felszólította, és ez a határidő eredménytelenül telt el. A felszólításban a mulasztó tagot figyelmeztetni kell a mulasztás jogkövetkezményeire,
- a bíróság büntetőügyben a tagot szándékos bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen végrehajtandó szabadságvesztésre ítéli.

Kizárás mérlegelési jogkörben:

Kizárható az a tag,

- a. aki az alapszabály előírásait megsérti, rendelkezései ellen súlyosan vétő magatartást tanúsított.
- b. Az Egyesület tulajdonában szándékosan vagy súlyos gondatlansággal kárt okoz.

Elnökség

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesületének döntéshozó testülete az Egyesület Elnöksége. Az Elnökség az Egyesület Közgyűlése által megválasztott ügyintéző és képviselő szerv, amely 13 tagból áll. Az Elnök minden esetben tagja az Elnökségnek. Az Elnökség összetétele:

- 1 fő Elnök – Tasi Sándor
- 2 fő Alelnök – Szöllős Sándor - Bocskaikert, Tímár Zoltán - Mikepércs
- 9 fő Elnökségi tag

Az Elnökség saját ügyrendje szerint működik, de éves szinten legalább négyszer ülésezik.

Az Elnökség feladatai és jogkörei:

- a) képviselőt delegálhat egyéb szervezetekbe;
- b) Munkaszervezet vezetéséért felelős Munkaszervezet vezető kiválasztása;
- c) dönt két Közgyűlés közötti időszak alatt az Egyesület ügyeiben, kivéve azokat a tárgyköröket, amelyeket az alapszabály, vagy jogszabály a Közgyűlés kizárólagos hatáskörébe vagy más személy, egység hatáskörébe utal, de különösen:
- d) dönt az új tagok felvételéről;
- e) elkészíti az éves beszámolót;
- f) dönt a helyi vidékfejlesztési stratégiai terv végrehajtása során delegált feladat ellátásával összefüggő, Munkaszervezet vezető által összeállított kérelem elfogadásáról, esetleges visszautalásáról;
- g) dönt az Elnök által felterjesztett támogatási rangsor(ok) alapján a forrás(ok) allokációjáról.

Határozatképesség:

Az Elnökség határozatképes, ha a szabályszerű értesítés után az ülésen az elnökségi tagok több mint fele - azaz legalább 7 fő - jelen van. Minden elnökségi tagot egy szavazat illet meg. Az elnökség üléseire tanácskozási joggal meg kell hívni a Felügyelő Bizottság elnökét.

Felügyelő bizottság

Összetétele a települések képviselte szerint: 1 fő Vámspércs (elnök), 1 fő Álmosd, 1 fő Hosszúpályi, 1 fő Konyár és 1 fő Hajdúsámson települések képviselőjében.

Az ülések témái az Egyesület pénz- és vagyonkezelésének vizsgálata, az éves mérlegek felülvizsgálata. Az üléseken a döntéseket nyílt szavazással hozzák meg, és határozatképes a bizottsági ülés, ha a tagok legalább 2/3-a jelen van

4. Az egyes szervezeti egységek, funkciók szerepének és felelősségi körének bemutatása az útmutató 10. mellékletében felsorolt feladatokat figyelembe véve.

A Vidékfejlesztési Programban definiált HACCS feladatok a következők:

- A helyi szereplők fejlesztési és végrehajtási kapacitásainak kiépítése, beleértve a projektirányítási képességeik fejlesztését is
- a pályázatok kiválasztása során összhang biztosítása a közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiával, e műveleteknek az adott stratégiai és célkitűzések és célértékek eléréséhez való hozzájárulásuk révén,
- a hátrányos megkülönböztetéstől mentes és átlátható kiválasztási eljárás és objektív kritériumok kidolgozása a pályázatok kiválasztásához, amelyek elkerülik az összeférhetetlenséget, a holtteher vagy helyettesítő hatást, ugyanakkor biztosítják, hogy a kiválasztási döntések során a szavazatok legalább 50%-át állami vagy önkormányzati költségvetési gazdálkodó szervnek nem minősülő partnerek adják. Írásos kiválasztási eljárás nem folytatható.
- a pályázatok kiválasztása során a kiválasztási kritériumok összeállítása és súlyozása által összhang biztosítása a közösségvezérelt fejlesztési stratégiával, valamint a támogatás szükségességének (a pályázó ennek hiányában nem lenne képes megvalósítani a projektet) mérlegelése, pályázati felhívások vagy folyamatban lévő projektbenyújtási eljárás előkészítése és közzététele, beleértve a kiválasztási kritériumok meghatározását és súlyozását – megfelelő időtartam biztosításával,
- támogatási kérelmek befogadása és értékelése,
- pályázatok kiválasztása és a támogatás összegének rögzítése, továbbá a jóváhagyás előtt a javaslatok benyújtása a KÜ-hez a támogathatóság végső ellenőrzése céljából,
- a közösségvezérelt HFS és a támogatott műveletek végrehajtásának monitoringja, és az adott stratégiához kapcsolódó egyedi értékelési tevékenységek – független szereplő általi – végrehajtása

Ezen feladatokat összességében a Közgyűlés és az Elnökség megbízása alapján a munkaszervezet foglalkozik. Előkészíti és előterjeszti az egyes mérföldköveket Elnökség és a Közgyűlés számára.

Az Egyesületnek e két legfontosabb döntéshozó szerve az, ami a fent említett részfolyamatokhoz kapcsolódó döntéseket hozza, illetve módosítja a munkaszervezet javaslatait. A beérkező projektjavaslatokról a Helyi Bíráló Bizottság dönt. Ennek pontos eljárásrendje kidolgozás alatt áll, a folyamat hasonló lesz a 2007-2013-as programozási időszakban alkalmazott eljárásrendhez.

5. A pályázatok kiválasztásával és a HACs működésével kapcsolatos döntéshozatali folyamatok bemutatása a KSK rendelet 34. cikk (3) b) pontjának teljesítésével¹⁰ (a folyamatára segíti a megértést).

6. A helyi fejlesztési stratégia megvalósítását szolgáló humán erőforrás (képzettség, tapasztalat, készségek) bemutatása az elvégzendő feladatok tükrében.

Munkaszervezetünk három munkavállalóval működik. Ebből 1 fő egyetemi végzettséggel, 2 fő középfokú végzettséggel rendelkezik. A három főből 1 fő a munkaszervezet vezető, 2 fő az ügyintéző. Mindhárom alkalmazott a Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület Helyi Akciócsoport címének elnyerése óta dolgozik a munkaszervezetben.

Részt vettünk a HVS felülvizsgálatában, a LEADER intézkedési terv elkészítésében, a beérkezett projekt javaslatok előkészítésében a HBB üléseire és az ezzel kapcsolatos adminisztratív ügyintézésben. A pályázókat segítettük a projekt ötlettől a pénzügyi elszámolásig. A beérkezett projektötletek és vélemények alapján dolgozzuk ki a lehetséges intézkedéseket. Civil adatbázist hoztunk létre, melyet folyamatosan bővítünk. Rendezvényeinken bemutatkozási lehetőséget biztosítunk a térség kézműveseinek, civil szervezeteinek, önkormányzatainak.

7. A működés fizikai feltételeinek bemutatása.

A munkaszervezet Nyíradonyban a Kossuth u. 38. szám alatt bérel irodát, amely megfelelt a 2007-2013-as időszakra vonatkozó delegálási követelményeknek. Beléptető rendszerrel-, tűzvédelemmel- és betörésvédelemmel, továbbá megfelelő bútorokkal van ellátva.

Felszereltsége:

- 4 db asztali számítógép, 2 db hordozható számítógép
- 1 db multifunkcionális nyomtató
- 1 db digitális fényképezőgép
- 1 db etikett nyomtató
- 3 db mobiltelefon
- vezetékes telefonvonal és fax
- internet

Eszközeink állapota koruknak megfelelőek.

¹⁰ KSK rendelet 34. cikk (3) b) pontja szerinti követelmény a „hátrányos megkülönböztetéstől mentes és átlátható kiválasztási eljárás és objektív kritériumok kidolgozása a műveletek kiválasztásához, amelyek elkerülik az összeférhetetlenséget, biztosítják, hogy a kiválasztási döntések során a szavazatok legalább 50 %-át állami hatóságnak nem minősülő partnerek adják”

A meglévő infrastruktúrával a 2014-2020-as programozási időszak feladatait rendezett körülmények között meg tudjuk kezdeni.

8. A működésre tervezett költségvetés szöveges alátámasztása. – A végleges HFS benyújtásához szükséges kidolgozni.

8.4. Kommunikációs terv

A Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület Helyi Akciócsoport a Helyi Fejlesztési Stratégia összeállítása (2. fejezet), illetve a stratégia megvalósítása során kiemelt fontosságot biztosít a kommunikációra és a nyilvánosságra. A minél szélesebb körű nyilvánosság biztosítása valamennyi szféra (vállalkozói, civil és közsféra) számára fontos, hiszen az Egyesület tagsága a felsorolt szféránkból kerül ki. Továbbá a Helyi Fejlesztési Stratégia elkészítése, illetve megvalósítása során a megvalósításra érdemes, a stratégia céljaihoz igazodó fejlesztési projektek kiválasztásához is elengedhetetlen.

A Helyi Akciócsoport által végzett tájékoztatás (felelős személy: a mindenkori munkaszervezet vezető) célcsoportja valamennyi, a térségben érdekelt szférák tagjai, illetve a teljes lakosság. A teljes nyilvánosság hozzájárul a térség igényeihez igazodó stratégia kidolgozásához, illetve a rendelkezésre álló fejlesztési források hatékony felhasználásához.

A nyilvánosság biztosítása érdekében több kommunikációs eszközt alkalmazunk, melyek:

- Honlap üzemeltetése: A Helyi Akciócsoport saját honlapot működtet, melynek célja a széleskörű elérhetőség, így az információk átadásának folyamatos biztosítása.
- E-mailes kapcsolattartás: Elektronikus levél alkalmazásával az információk közvetlen az érdeklődők felé jut el, melyből gyorsan értesülhetnek az aktuális folyamatokról.
- Hirdetések: Célja
  - a Helyi Fejlesztési Stratégia kidolgozása során: a folyamat ismertetése, vélemények, észrevételek összegyűjtése, valamint a tervezési folyamatba történő bevonás;
  - a stratégia megvalósítása során pedig a pályázati kiírásokra való figyelemfelhívás, azokról tájékoztatás, aktuális információk. Alkalmazása időszakos.
- Fórumok tartása: célja a személyes kapcsolattartás, az információk közvetlenebb átadása, a közérthetőség biztosítása. Alkalmazása folyamatos.
- Kérdőívezések: Célja a nyilvánosság széleskörű véleményének, észrevételeinek összegyűjtése, mely a Helyi Fejlesztési Stratégia kidolgozása során is segítségre volt, illetve a HFS megvalósításának minőségének ellenőrzésére is alkalmas. Alkalmazása időszakos.
- Kiadványkészítés: Célja a térségben megvalósult fejlesztések bemutatása a teljes nyilvánosság számára.
- Személyes kapcsolattartás: A Helyi Akciócsoport munkaszervezete személyes kapcsolattartás keretében munkaszervezeti irodájában (4254 Nyíradony, Kossuth utca 38.), előzetes időpont egyeztetés után biztosítja a nyilvánosságot a Helyi Fejlesztési Stratégia összeállítása során, valamint folyamatosan, a Stratégia megvalósítása során. A Helyi Akciócsoport a HFS összeállítása során, a pályázati felhívások megjelenését követően folyamatosan biztosítja a dokumentumokba történő betekintést minden érdeklődő számára. Ennek célja az átláthatóság biztosítása. A kívülről érkező dokumentumok érkeztetése, iktatása folyamatos, nyomon követhető.

A dokumentumok kezelése valamennyi munkaszervezeti tag felelősségi körébe beletartozik, a stratégia összeállításának időpontjában 3 fő. A kommunikációs eszközök alkalmazása a Hely Akciócsoport működési forrásainak terhére kerülnek alkalmazásra, használatuk a pályázati lehetőségek megnyílása előtt fokozottabb, így nagyobb pénzügyi kiadást jelenthetnek.

8.5. Monitoring és értékelési terv

A fejezetet a végleges HFS benyújtásához szükséges kidolgozni.

9. Indikatív pénzügyi terv

A forrásfelhasználás ütemezését a végleges HFS benyújtásához szükséges kidolgozni.

A HFS fejlesztési forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

		Forrás: EMVA LEADER 19.2 alintézkedés						
Ssz.	Az intézkedések megnevezése	2016	2017	2018	2019	2020	Összesen	%
1	Civil szervezetek kis értékű eszközbeszerzése	10	50	30	0	0	90	10,04
2	Civil szervezetek szakmai programjának megvalósítása, térségi rendezvények	10	41,75	20	10	0	81,75	9,11
3	Turisztikai tevékenységek ösztönzése	20	100	30	0	0	150	16,73
4	Vágópontok kialakítása	25	75	0	0	0	100	11,15
5	Helyi termék előállítás, hozzáadott érték növelés és piacra jutás	30	170	0	0	0	200	22,3
6.	Kedvezőtlen szocio-demográfiai térségi folyamatok megtörése	25	75	0	0	0	100	11,15
7.	Közösségi terek és kapcsolódó szolgáltatások	0	100	0	0	0	100	11,15
8.	Helyi szolgáltatásfejlesztés, nem mezőgazdasági vállalkozások támogatása	20	55	0	0	0	75	8,37
Összesen		140	666,75	80	10	0	896,75	100

A HACS működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

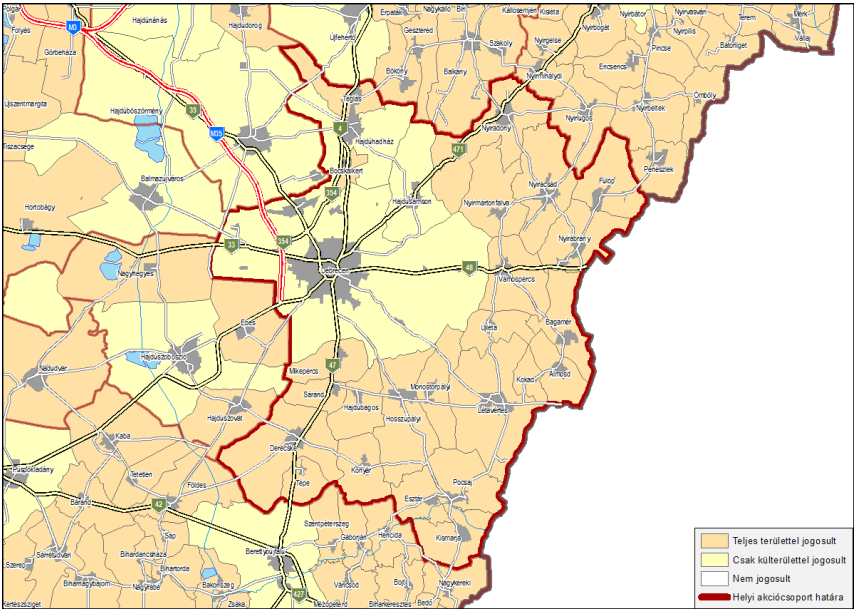
	Forrás: EMVA LEADER 19.4 alintézkedés					
	2016	2017	2018	2019	2020	Összesen
Működési költségek	26	28	28	28	28	138
Animációs költségek	4	4	4	4	4	20

Egyéb tervezett bevételek ¹¹	1	1	1	1	1	5
Összesen	31	33	33	33	33	163

¹¹ Pl. tagdíj, önkormányzati hozzájárulás stb.

Kiegészítő információk

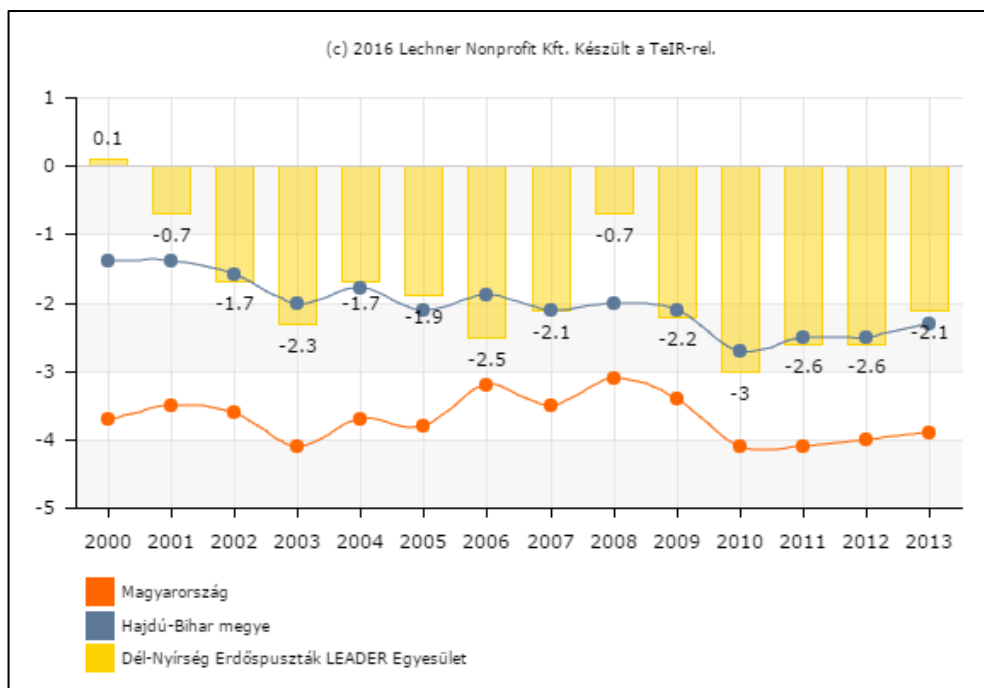
Mellékletek

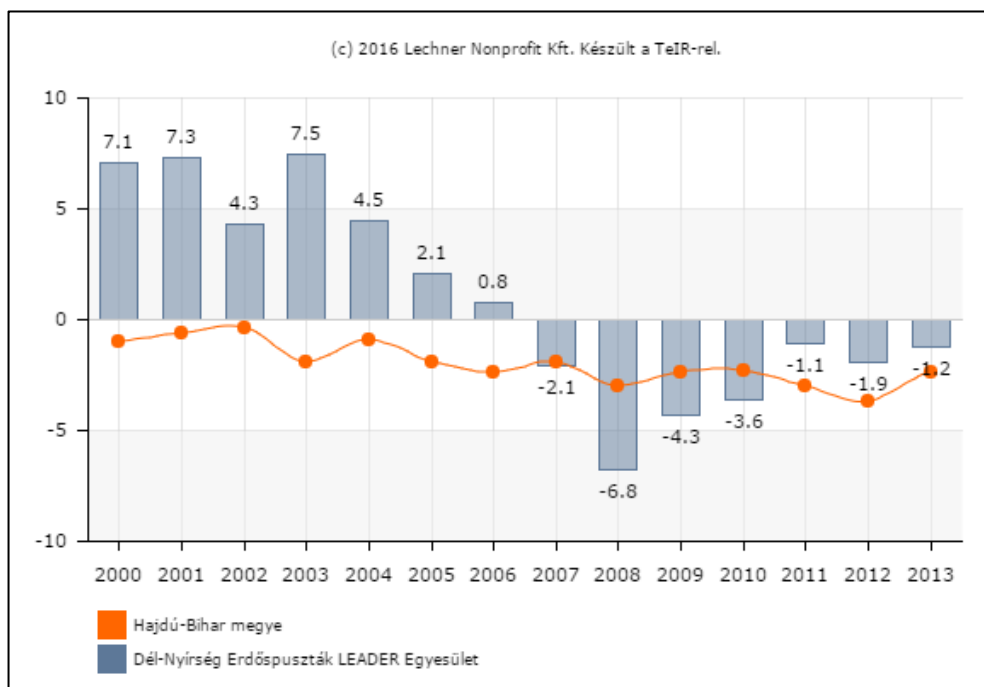
1. ábra
A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület akcióterülete

Debreceni Járás	Derecskei Járás	Hajdúhadházi Járás	Nyíradonyi Járás
Debrecen	Derecske	Hajdúhadház	Nyíradony
Hajdúsámson	Esztár	Bocskai kert	Álmosd
	Hajdúbagós	Téglás	Bagamér
	Hosszúpályi		Fülöp
	Kismarja		Nyírábrány
	Kokad		Nyíracsd
	Konyár		Nyírmártonfalva
	Létavértes		Újléta
	Mikepércs		Vámospércs
	Monostorpályi		
	Pocsaj		
	Sáránd		
	Tépe		

2. ábra
A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület Helyi Akciócsoport járásai

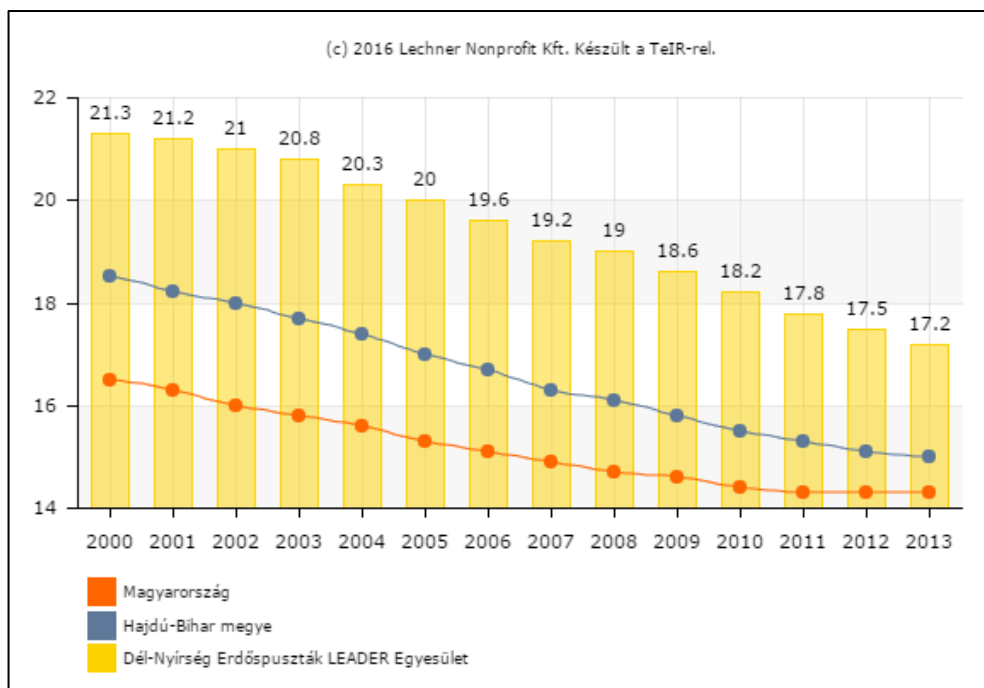

3. ábra
Természetes szaporodás, fogyás (ezrelék)

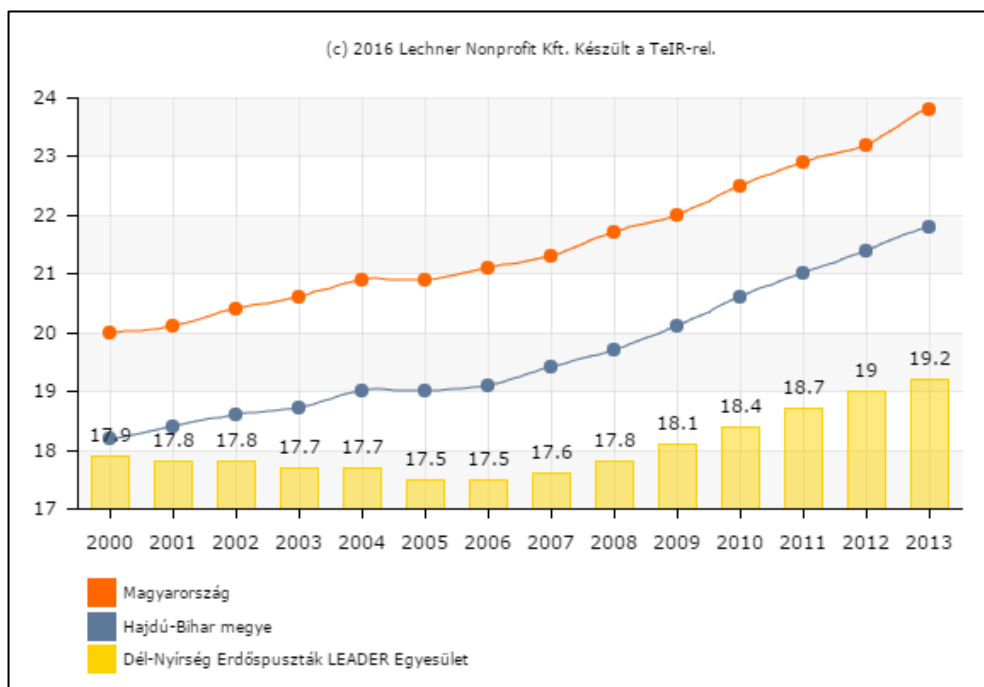

4. ábra
Vándorlási egyenleg (ezrelék)

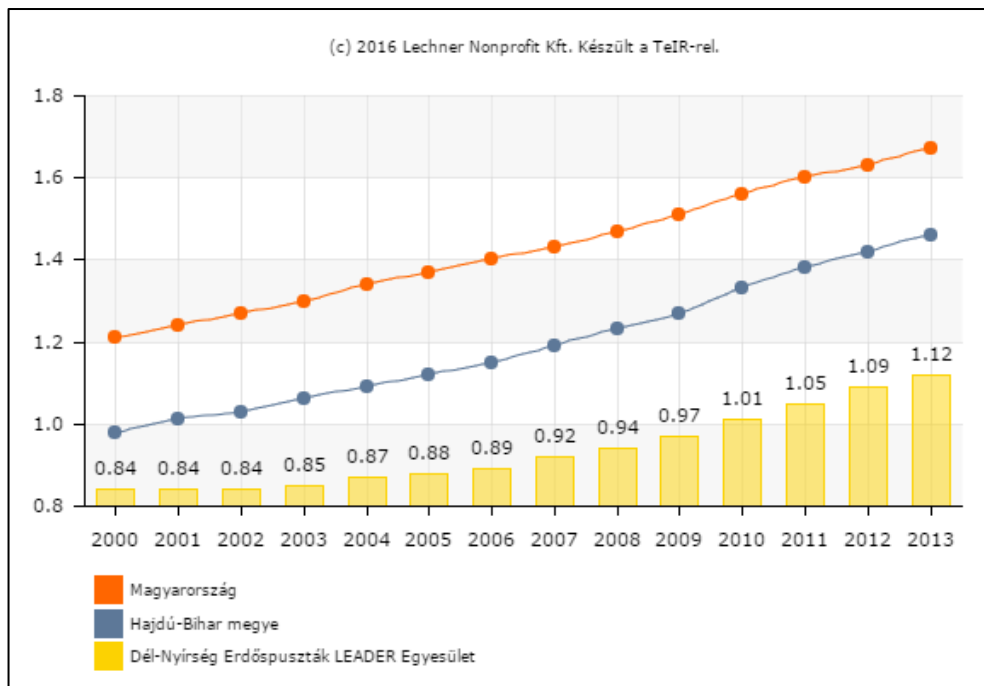

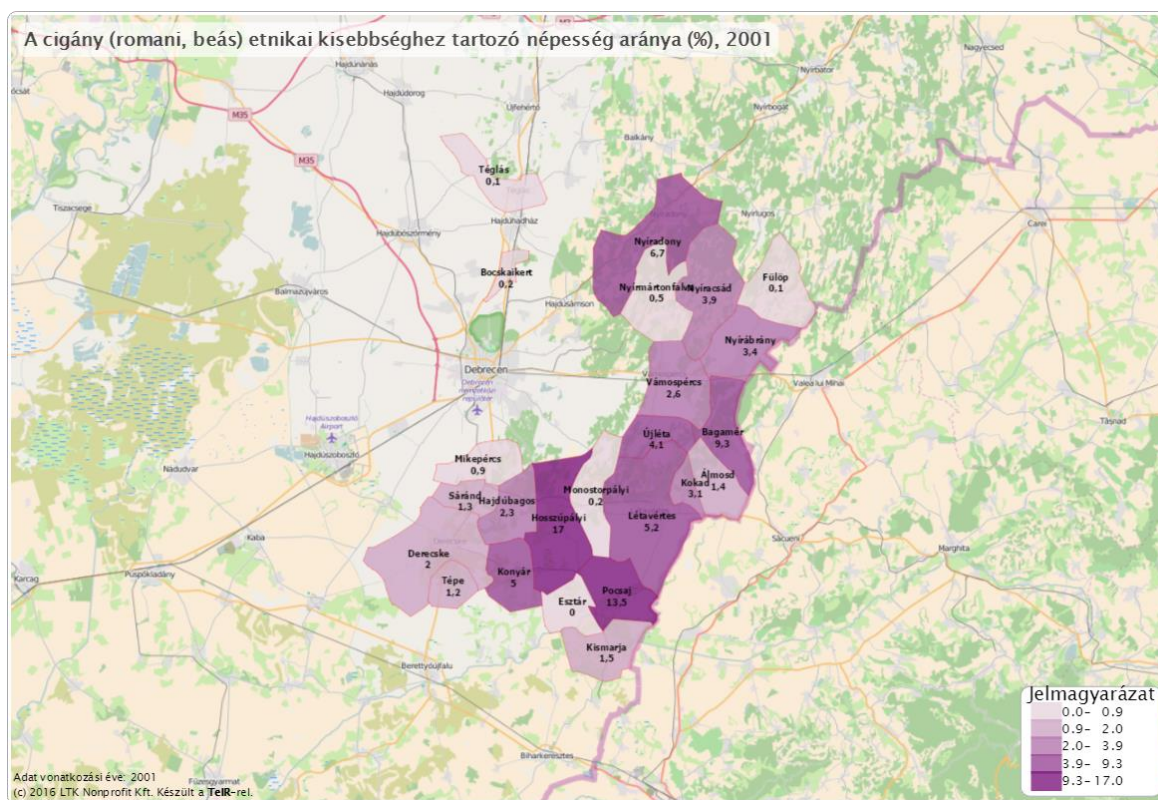
5. ábra
 Állandó népességben belül a 0-14 évesek aránya (%)

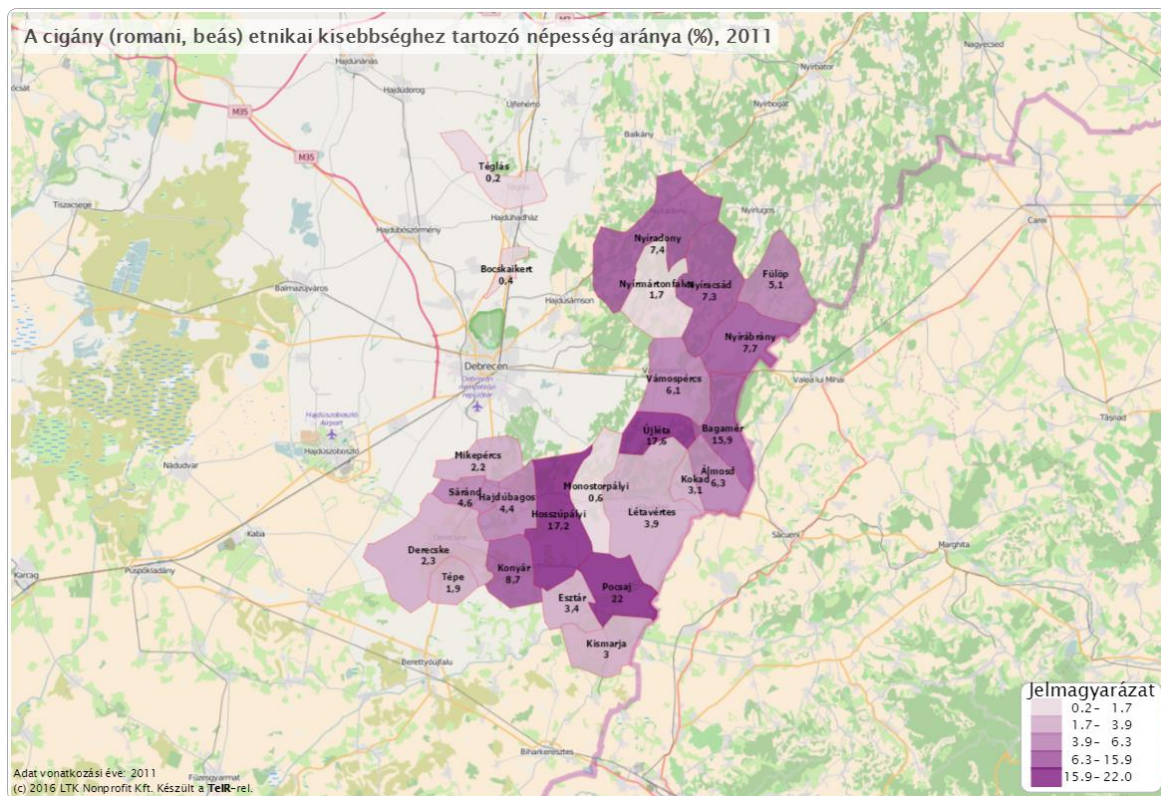
6. ábra
 Állandó népességben belül a 60-x évesek aránya (%)

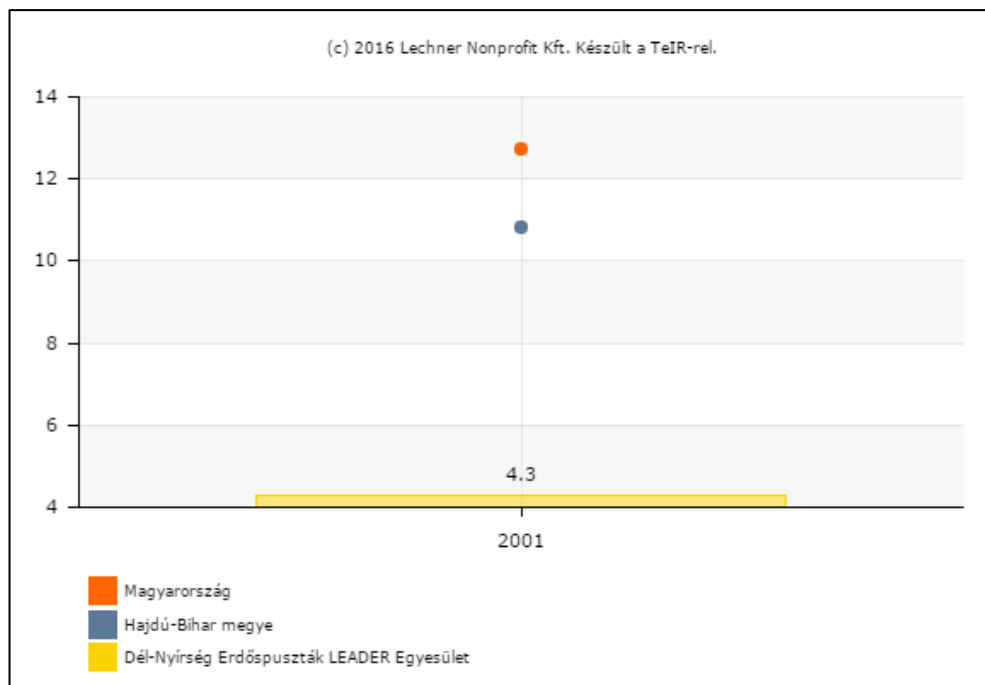
7. ábra
Öregségi mutató, (száz 0-14 évesre jutó 60-x éves)

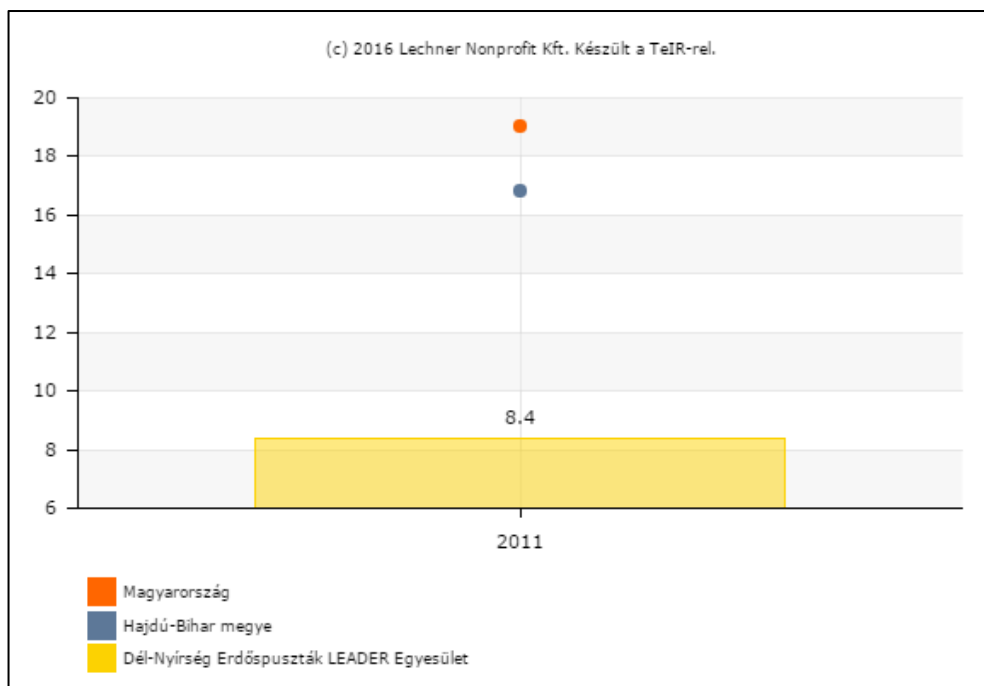
8. ábra
A cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozó népesség aránya (%), 2001

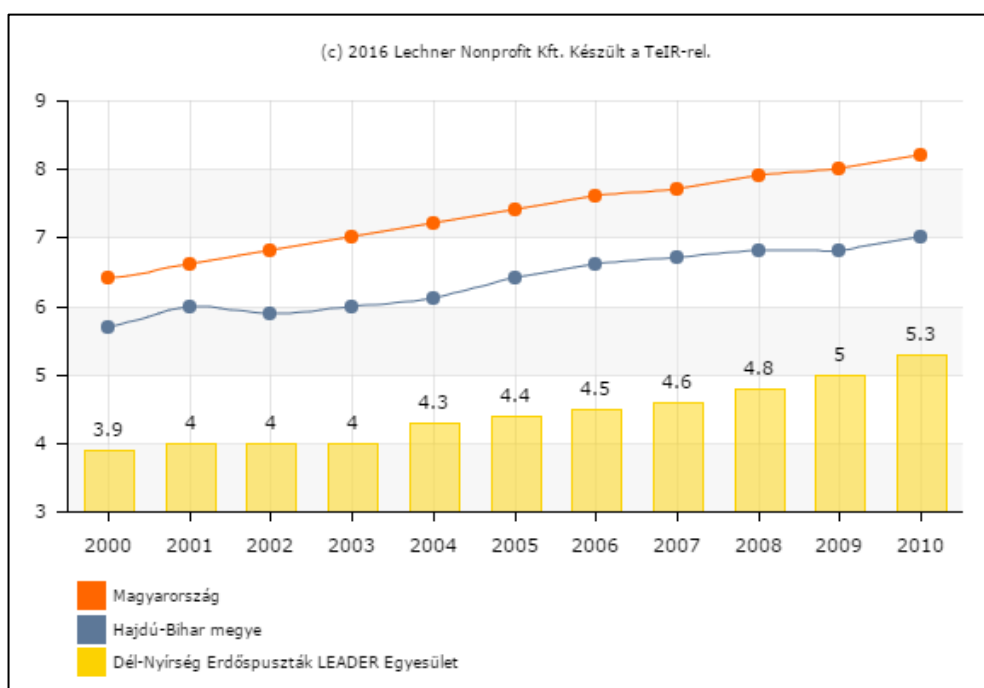
9. ábra
A cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozó népesség aránya (%), 2011

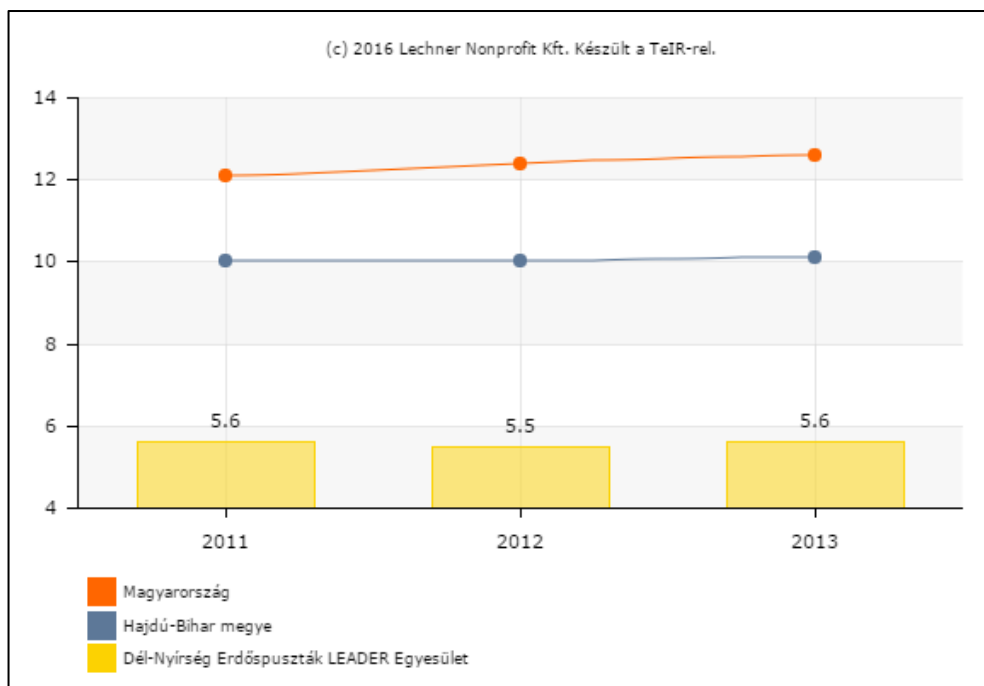
10. ábra
Felsőfokú végzettségű 25 éves és idősebb népesség aránya (%), 2001

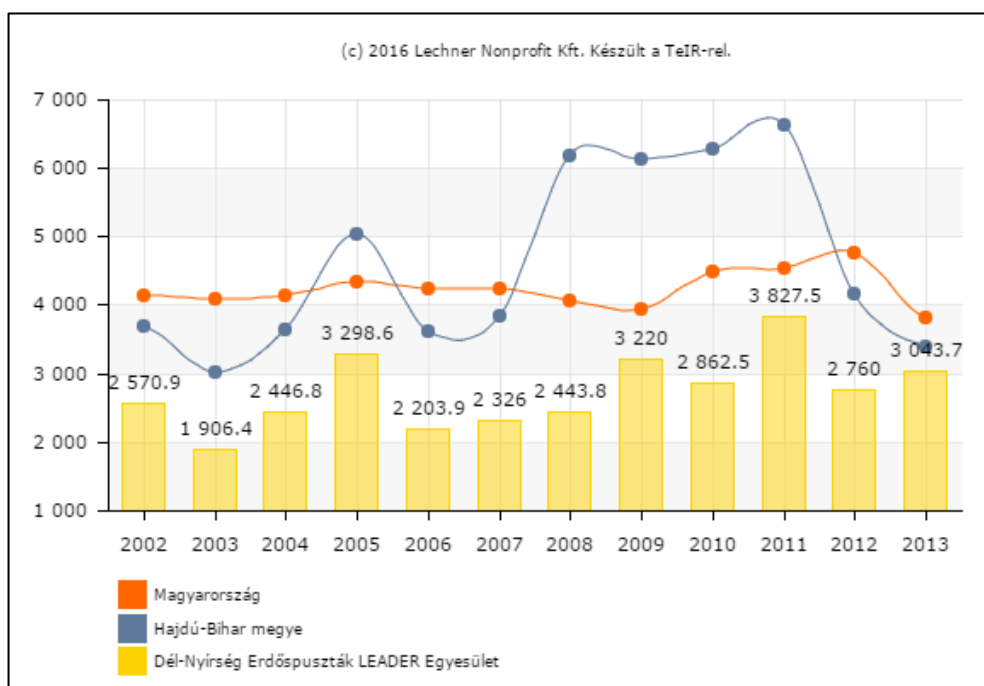
11. ábra
Felsőfokú végzettségű 25 éves és idősebb népesség aránya (%), 2011

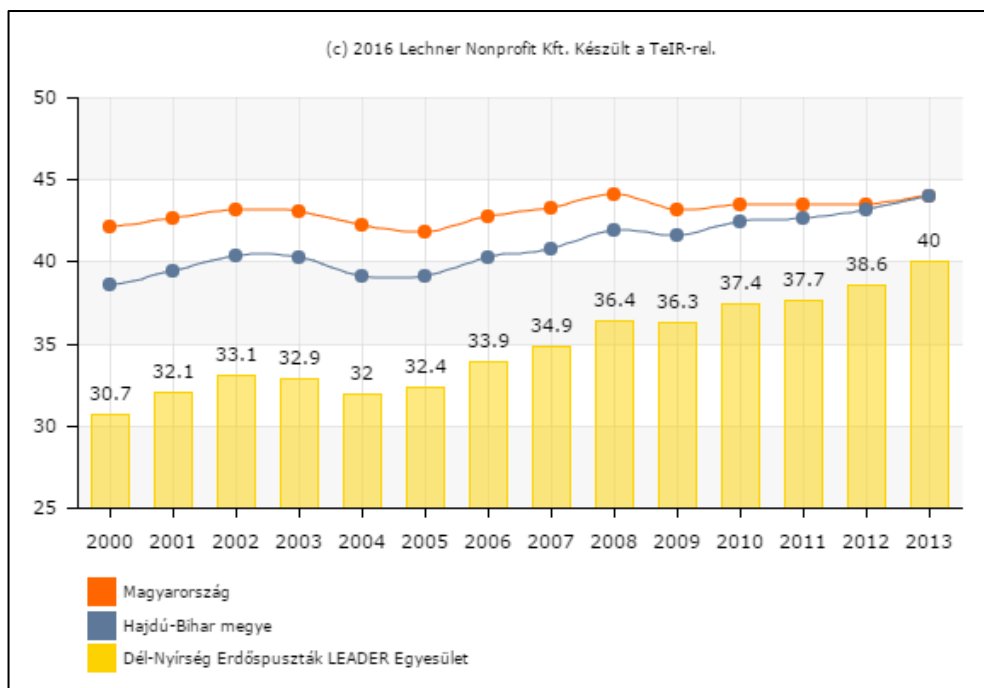
12. ábra
Regisztrált nonprofit szervezetek ezer lakosra jutó száma (db), 2010-ig

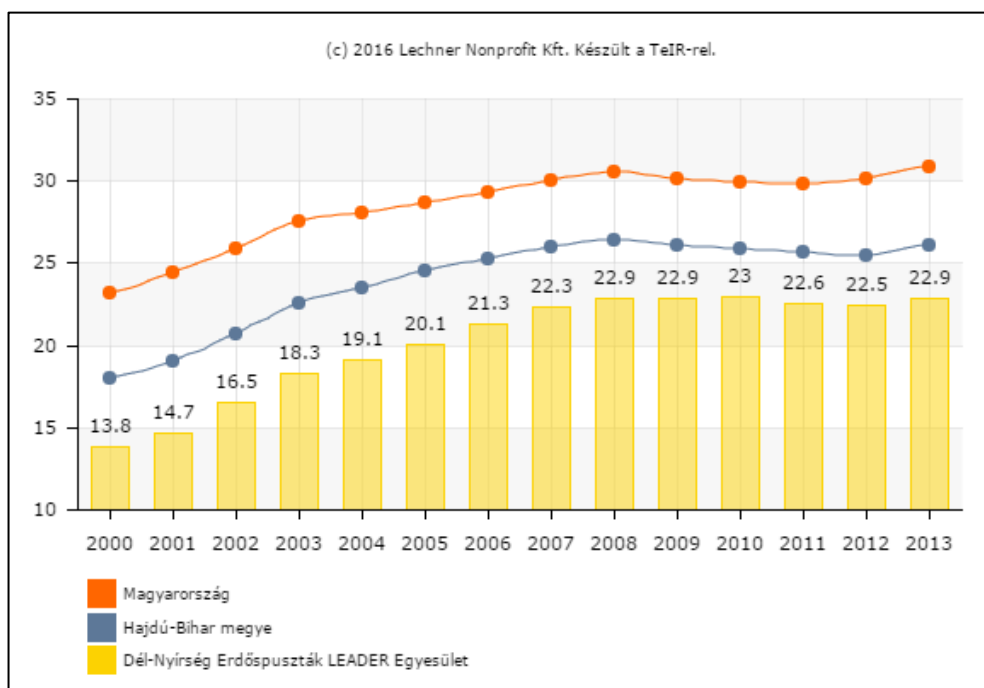
13. ábra
Regisztrált nonprofit szervezetek ezer lakosra jutó száma (db), 2011-től

14. ábra
A regisztrált bűncselekmények száma, ezer lakosra (db)

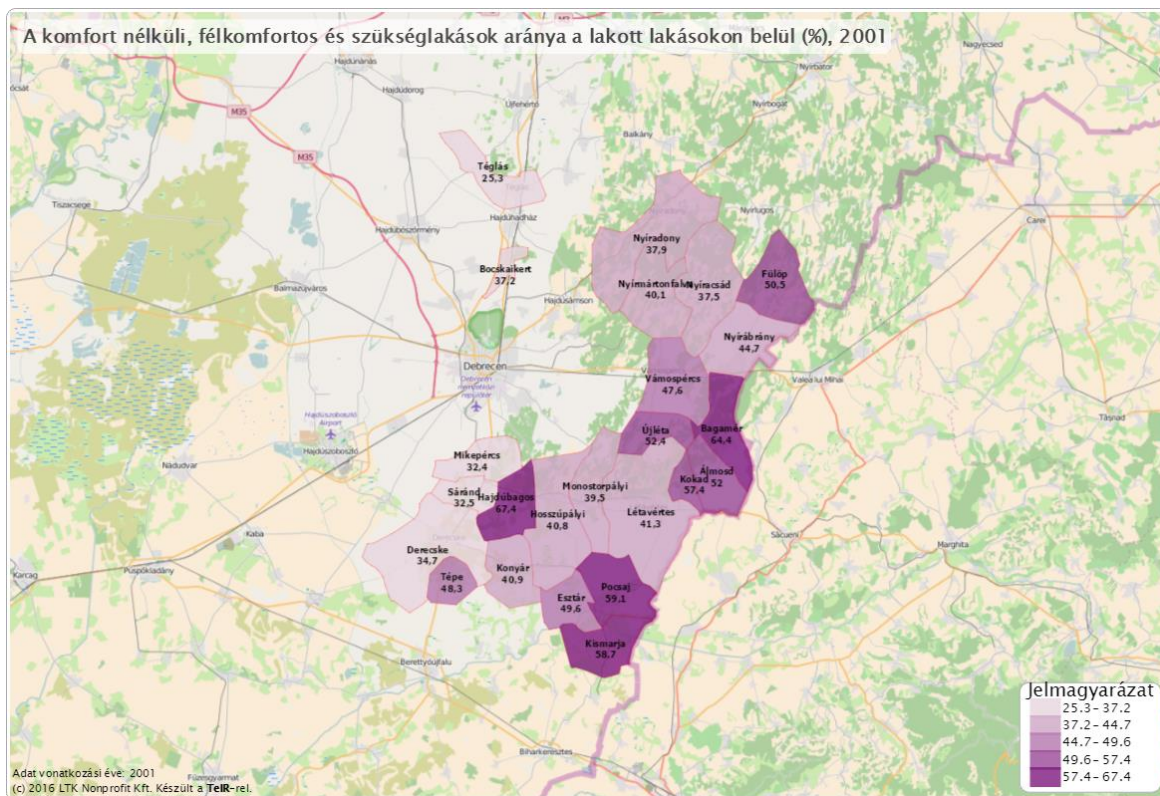

15. ábra
Száz lakosra jutó adófizetők száma (fő)

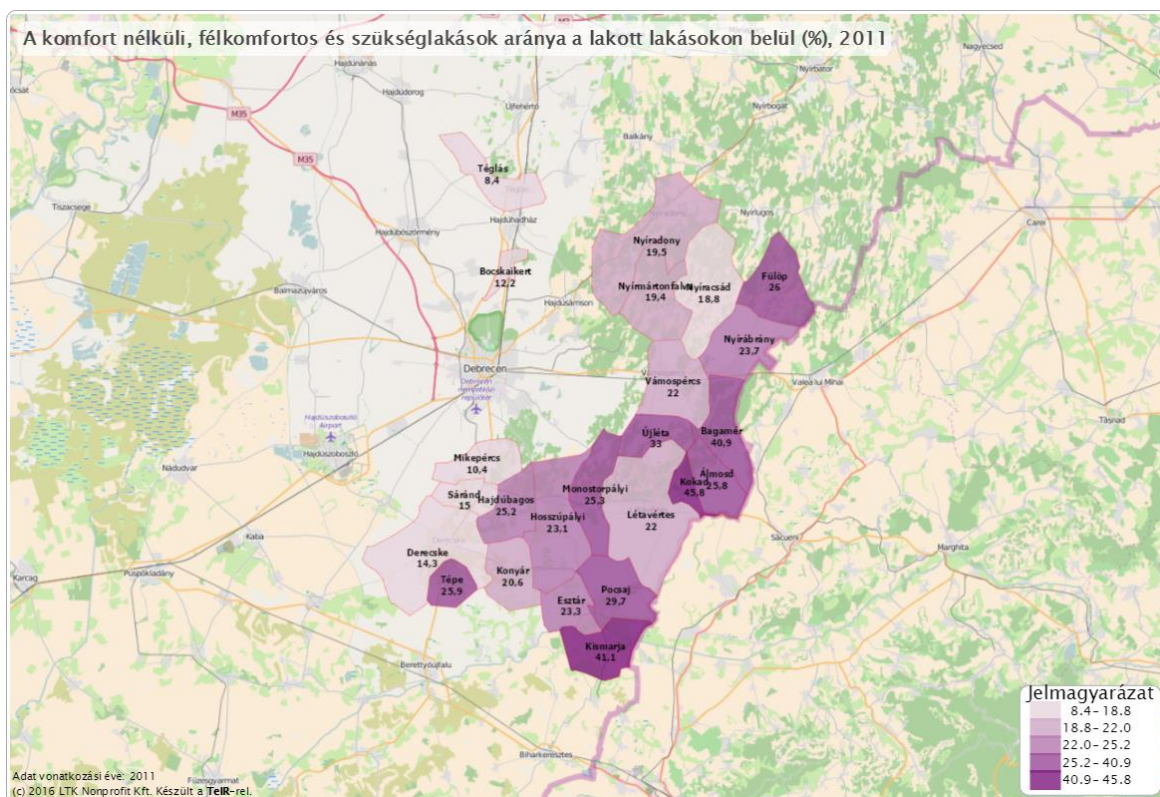

16. ábra
Száz lakosra jutó személygépkocsik száma (db)

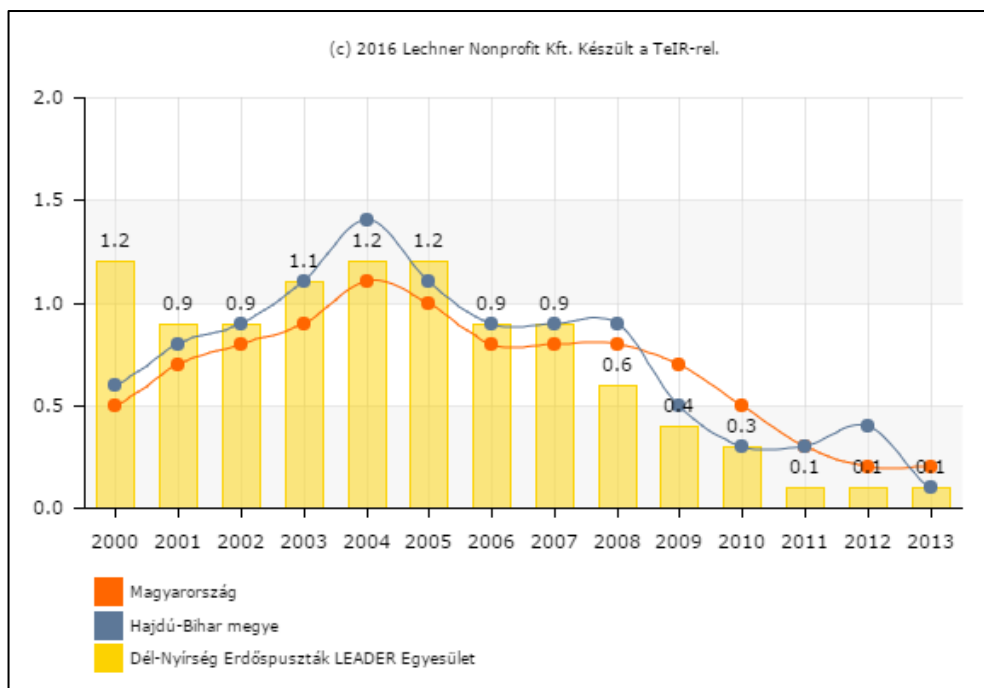

17. ábra
A komfort nélküli, félkomfortos és szükség lakások aránya a lakott lakásokon belül (%), 2001

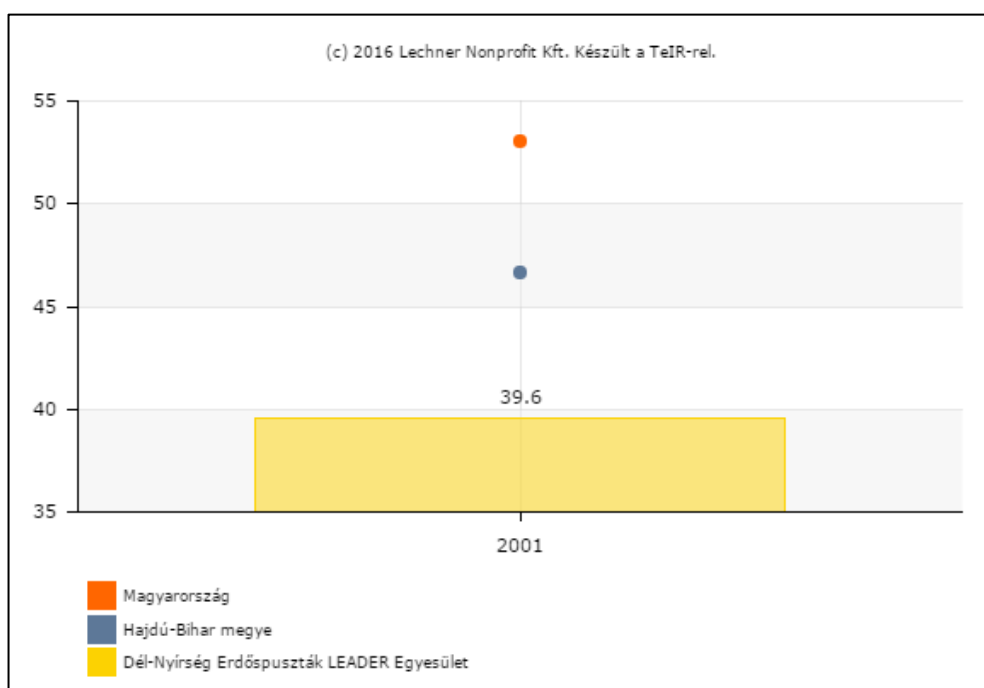

18. ábra
A komfort nélküli, félkomfortos és szükség lakások aránya a lakott lakásokon belül (%), 2011

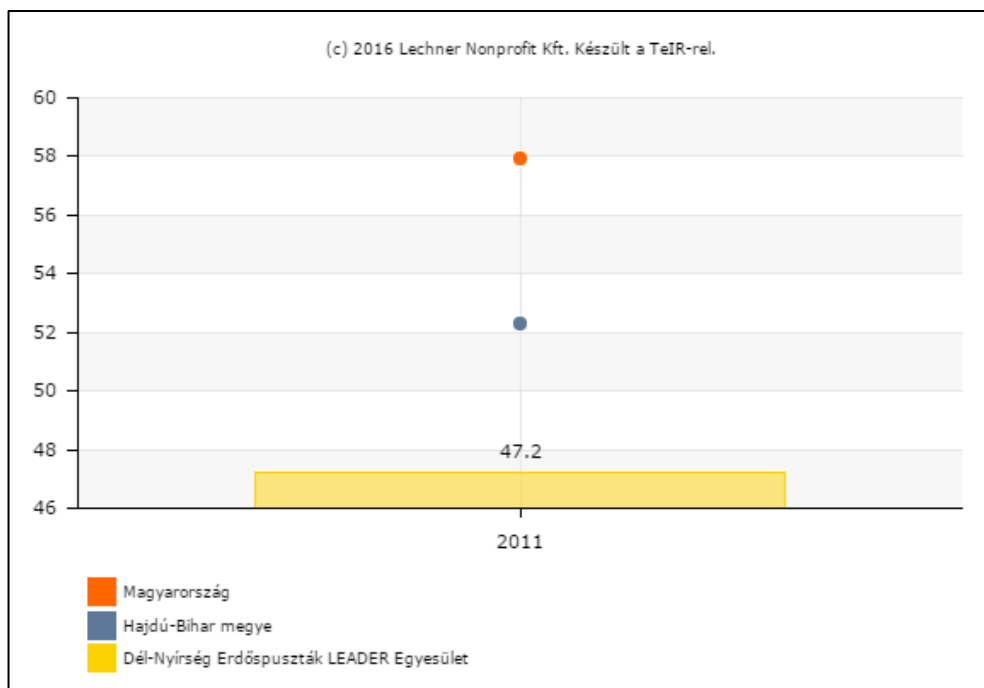

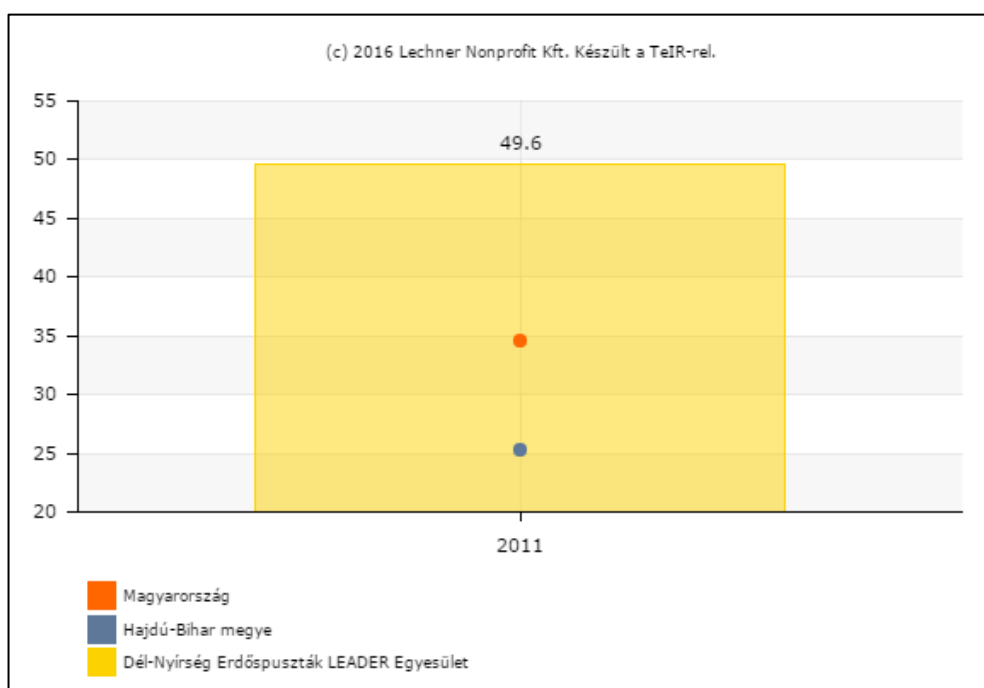
19. ábra
Épített lakások az éves lakásállomány százalékában (%)

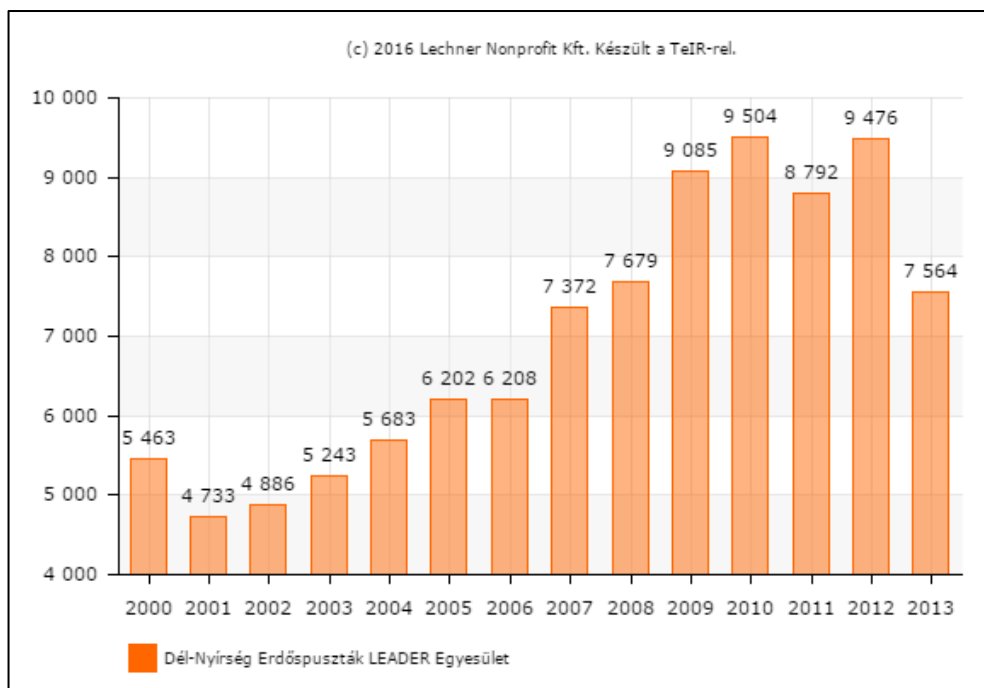
20. ábra
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül (%), 2001

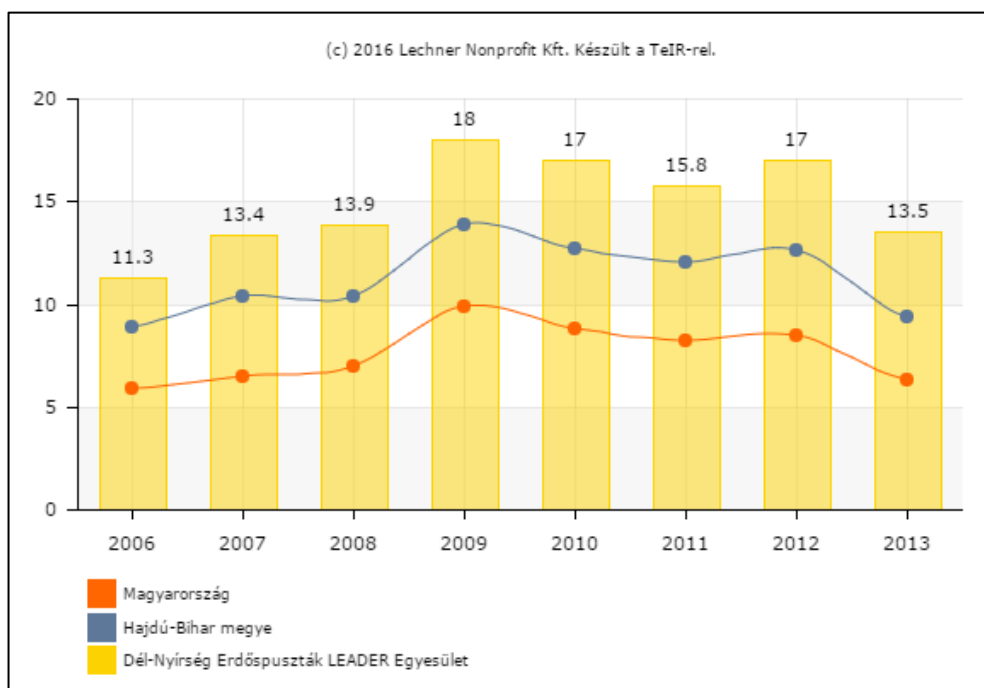
21. ábra
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül (%), 2011

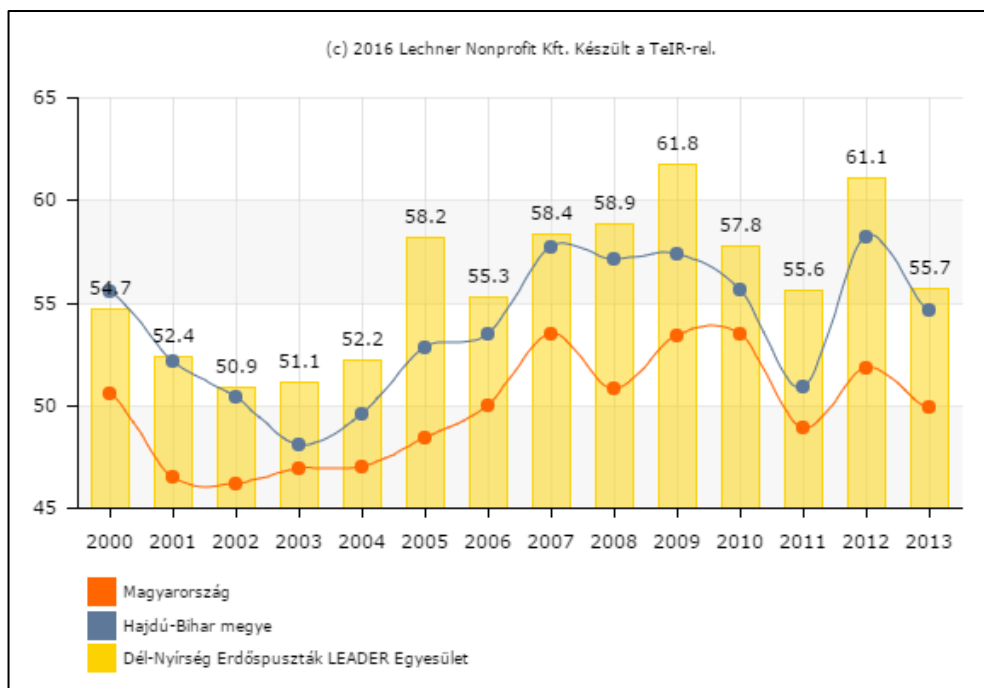
22. ábra
Naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya (%), 2011

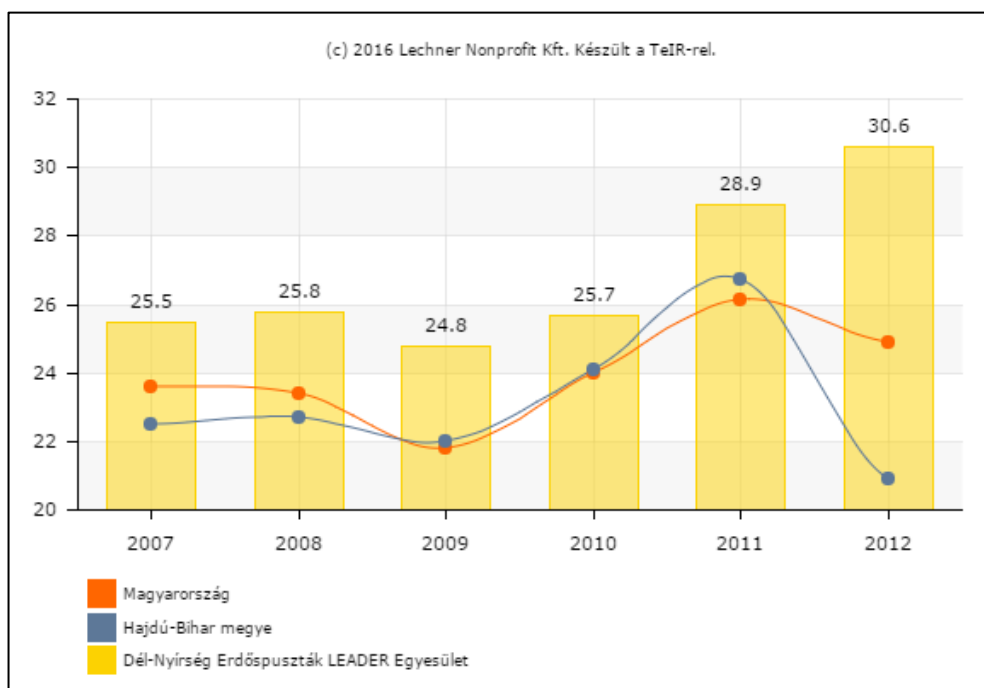
23. ábra
Regisztrált munkanélküliek száma (fő)

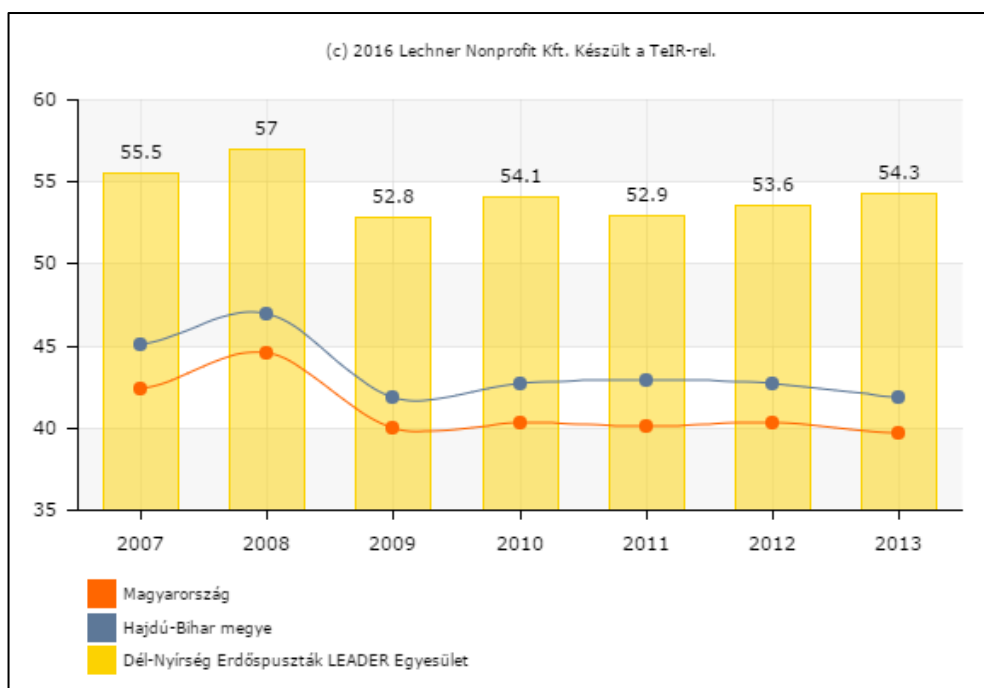
24. ábra
Munkanélküliségi ráta (%)

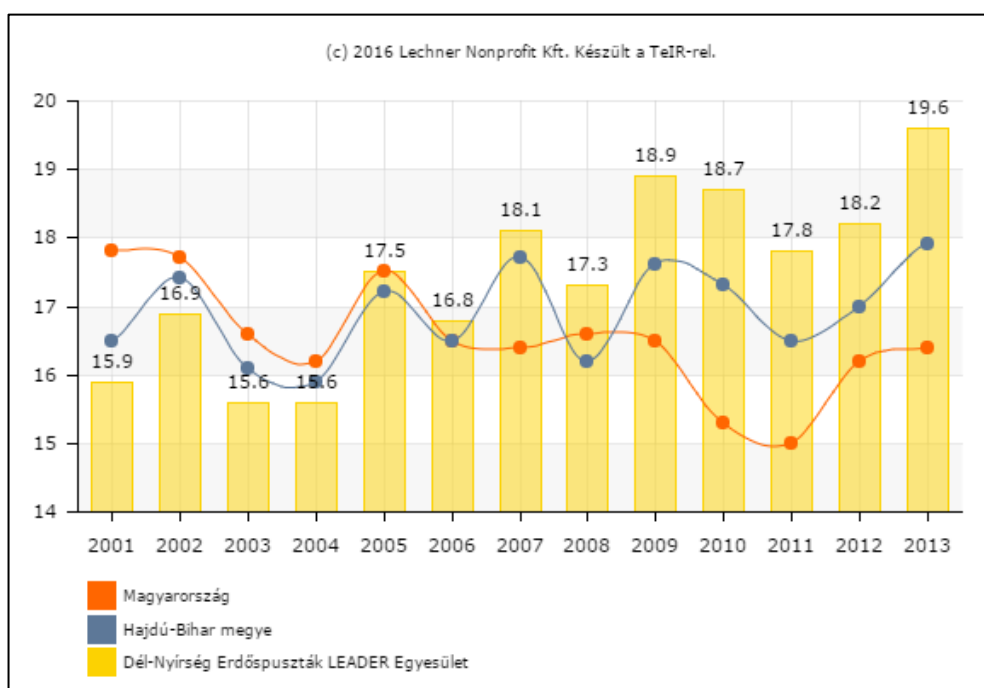
25. ábra
Tartós munkanélküliek aránya (%)

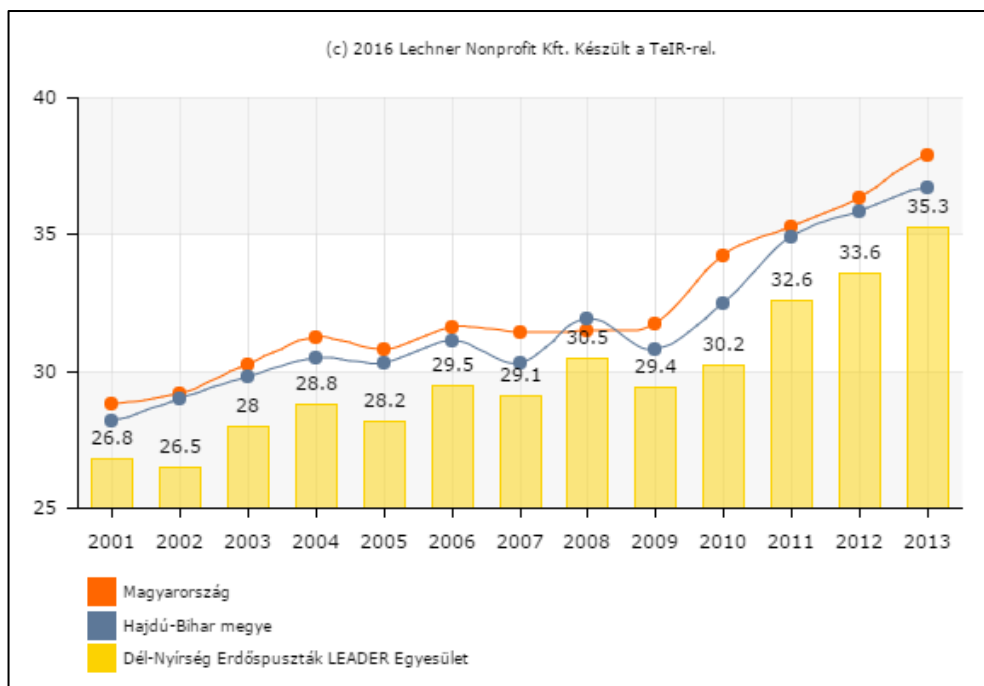
26. ábra
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak megoszlása az aktív korúak arányában (%)

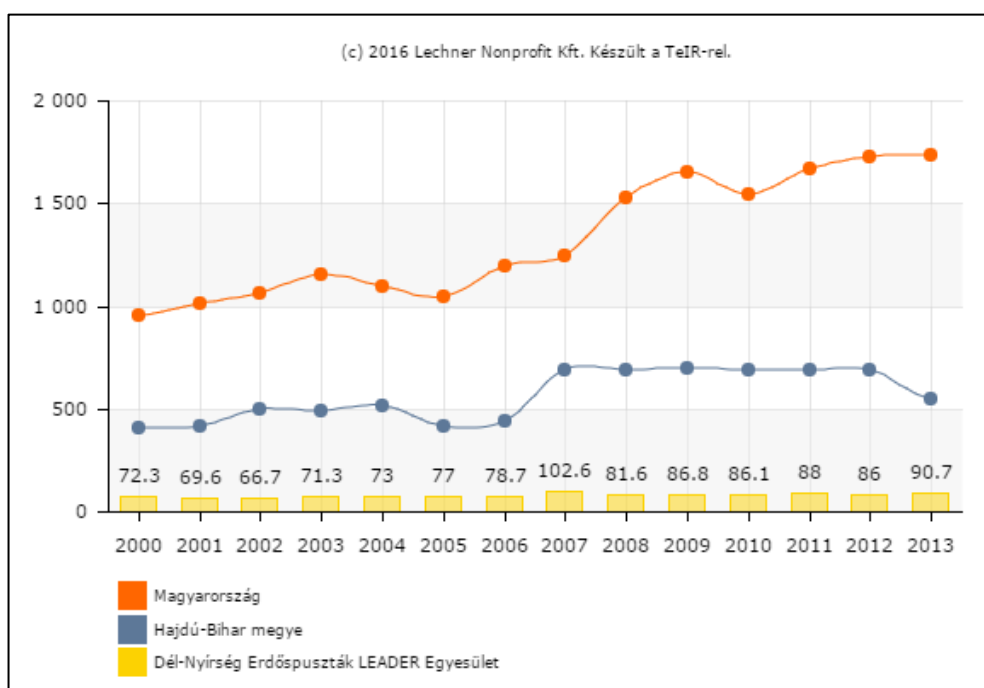
27. ábra
Legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya (%)

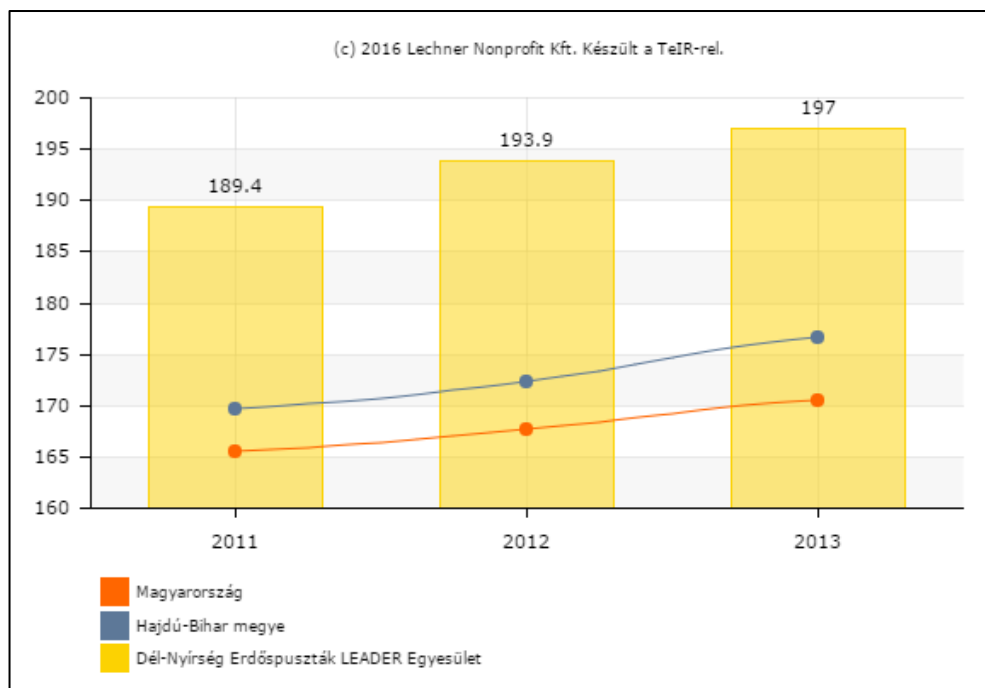
28. ábra
25 év alatti regisztrált munkanélküliek aránya (%)

29. ábra
45 év feletti regisztrált munkanélküliek aránya (%)

30. ábra
Egy lakosra jutó jegyzett tőke (1000 Ft)

31. ábra
Regisztrált vállalkozások száma ezer lakosra (db), 2011-től

1. A TÉGLÁSI ISKOLÁS GYERMEKEKÉRT ALAPÍTVÁNY	4243 TÉGLÁS, ÚTTÖRŐ U 15	TAG
2. ÁBRÁNYI LOVAGOK MOTOROS SZÖVETSÉG SE	4264 NYÍRÁBRÁNY HATÁRŐR ÚT. 113.	TAG
3. AGRO-KATE KFT	4283 LÉTAVÉRTES KARCZA DÜLLŐ 8	TAG
4. ALAPVETŐ SEGÍTSÉG ALAPÍTVÁNY	4241 BOCSKAIKERT, MONOSTOR U. 33.	TAG
5. ÁLMOSD KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4285 ÁLMOSD, FŐ U 10.	TAG
6. ANDREA VENDÉGHÁZ	4251 HAJDÚSÁMSON-MARTINKA DEBRECENI U 86	TAG
7. ARI SÁNDOR	4285 ÁLMOSD BÉKE U 9.	TAG
8. BAGAMÉR KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4286 BAGAMÉR, KOSSUTH U 7.	TAG
9. BÁRÁNYFELHŐ KÖZHASZNÚ EGYESÜLET	4271 MIKEPÉRCES VÁRIAS U 3/A	TAG
10. BARDOVICS SÁNDOR E.V.	4285 ÁLMOSD ÁRPÁD U 12/A	TAG
11. BEK PÁL KERTBARÁTKÖR EGYESÜLET	4243 TÉGLÁS, POZSÁR GY. U 8	TAG
12. BENDAVIDAT BT	4254 NYÍRADONY GALAMB U 31	TAG
13. BILA 2000 BT	4254 NYÍRADONY BOKRÉTÁS U 28	TAG
14. BOCSKAIKERT JÖVŐJÉÉRT ÉS FELEMELKEDÉSÉÉRT ALAPÍTVÁNY	4241 BOCSKAIKERT ETELKÖZ U 6.	TAG
15. BOCSKAIKERT KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT	4241 BOCSKAIKERT, POROSZLAY U. 20	TAG
16. BONAVILL KFT	4254 NYÍRADONY BOKRÉTÁS U 2-4	TAG
17. BOROS TORMA KFT	4288 ÚJLÉTA DÓZSA U 32.	TAG
18. CHARACTER-SOLARIS-PONT KFT	4241 BOCSKAIKER BAROSS G. U. 18.	TAG
19. CARBON KFT	4287 VÁMOSPÉRCES LÉTAI U 15	TAG
20. CÍVIS-ÚT KFT	4251 HAJDÚSÁMSON-MARTINKA ORGONA U 2	TAG
21. CZIGLE TESTVÉREK KFT.	4266 FÜLÖP BÁNHÁZA ÚT 11.	TAG
22. CSEH SÁNDOR E.V.	4288 ÚJLÉTA DÓZSA GY. U. 32.	TAG
23. CSONTOS FERENC SE	FÜLÖP KOSSUTH U. 30. 4266	TAG
24. DÁVID LÁSZLÓ	4274 HOSSZÚPÁLYI ZÖLDFA U 25	TAG

25. DEBRECEN MEGYEI JOGU VÁROS ÖNKORMÁNYZATA	4024 DEBRECEN, PIAC U. 20.	TAG
26. DELA KÖNYVKIADÓ KFT.	4281 LÉTAVÉRTES, NÉPBOLT U.8.	TAG
27. DÉL-NYÍRSÉG LIGETALJA ÖNKORMÁNYZATOK EGYESÜLETE	4254 NYÍRADONY ÁRPÁD TÉR 1.	TAG
28. DERECSKE ÉS TÉRSÉGE VIDÉKFEJLESZTÉSI NONPROFIT KFT	4130 DERECSKE, KÖZTÁRSASÁG U 87	TAG
29. DERECSKE VÁROS ÖNKORMÁNYZATA	4130 DERECSKE KÖZTÁRSASÁG U 87.	TAG
30. DERECSKE VÁROSGAZDÁLKODÁSI NONPROFIT KFT.	4130 DERECSKE, KÖZTÁRSASÁG U 90	TAG
31. DR. KÁROLYI SÁNDOR	4271 MIKEPÉRC S KOSSUTH U 45	TAG
32. EGYHÁZAINK VÉRTANÚINK EMLÉKTEMPLOMA	4241 BOCSKAIKERT BAROSS G U 17.	TAG
33. EGYÜTT MONOSTORPÁLYI JÖVŐJÉÉRT KÖZHASZNÚ EGYESÜLET	4275 MONOSTORPÁLYI JÓZSEF A. U 19/A	TAG
34. ÉRVÖLGYE KONZERV KFT	4284 KOKAD KOSSUTH U 128/A	TAG
35. ESZTÁR KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4124 ESZTÁR ÁRPÁD U. 1.	TAG
36. FALUŐRSÉG KONYÁR	4133 KONYÁR RÁKÓCZI U 11.	TAG
37. FER-NIK KFT	4264 NYÍRÁBRÁNY JÓKAI ÚT 46	TAG
38. FILEMON MIHÁLY	4263 NYÍRMÁRTONFALVA SZÉCHENYI U 97	TAG
39. FRIGO-KONTROLL KFT	4281 LÉTAVÉRTES KASSAI U 1/C	TAG
40. FUTURA G SZÖVETKEZET	4284 KOKAD KOSSUTH U 76	TAG
41. FUVAR TRANSPORT KFT.	4125 POCSAJ, ÁRPÁD U 53/A	TAG
42. FÜLÖP KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4266 FÜLÖP, ARANY J. U 19.	TAG
43. FÜLÖP ÖNKÉNTES TŰZOLTÓ EGYESÜLET	4266 FÜLÖP ARANY J. U. 19.	TAG
44. GÚTH-KELED IDEGENFORGALMI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI KÖZHASZNÚ EGYESÜLET	4254 NYÍRADONY, SZAKOLYKERT 87.	TAG
45. GUT-OPERA-TIV KFT	4262 NYÍRACSÁD KÜLTERÜLET 0439/4	TAG
46. GYERMEKEKÉRT ALAPÍTVÁNY	4271 MIKEPÉRC S KOSSUTH U 25	TAG
47. HAJDÚBAGOS KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4273 HAJDÚBAGOS, NAGY U. 101.	TAG
48. HAJDÚHADHÁZ VÁROS ÖNKORMÁNYZAT	4242 HAJDÚHADHÁZ, BOCSKAI TÉR 1.	TAG
49. HAJDÚSÁMSON- SÁMSONKERT RÉSZÖNKORMÁNYZAT	4251 HAJDÚSÁMSON SZABADSÁG TÉR 5	TAG
50. HAJDÚSÁMSON-MARTINKA RÉSZÖNKORMÁNYZAT	4251 HAJDÚSÁMSON SZABADSÁG TÉR 5	TAG
51. HÉRÁK MIHÁLY	4263 NYÍRMÁRTONFALVA BALKÁNYI TANYA 3	TAG
52. HH KFT	4281 LÉTAVÉRTES PETŐFI U 78	TAG
53. HOSSZÚPÁLYI ÉS KÖRNYÉKE VÁLLALKOZÓK EGYESÜLETE	4274 HOSSZÚPÁLYI DEBRECENI U 2.	TAG
54. HOSSZÚPÁLYI FIATALOK SPORTEGYESÜLET	4274 HOSSZÚPÁLYI ALKOTMÁNY U 14	TAG
55. HOSSZÚPÁLYI LIGET VADÁSZTÁRSASÁG	4274 HOSSZÚPÁLYI SZABADSÁG TÉR 28	TAG
56. HOSSZÚPÁLYI NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4274 HOSSZÚPÁLYI SZABADSÁG TÉR 6.	TAG
57. HOSSZÚPÁLYIÉRT KÖZALAPÍTVÁNY	4274 HOSSZÚPÁLYI SZABADSÁG TÉR 6.	TAG
58. HUS-TEAM KFT	4281 LÉTAVÉRTES TELEKI U 20	TAG
59. INMÉT KFT	4284 KOKAD PETŐFI U 57.	TAG
60. JÓT TENNI ÉS JÓT ENNI SZOCIÁLIS SZÖVETKEZET	4254 NYÍRADONY MALOM U. 4.	TAG
61. JÖVŐNK REMÉNYSÉGEI ALAPÍTVÁNY	4262 NYÍRACSÁD KOSSUTH U 7.	TAG
62. KAROSÁN KFT	4254 NYÍRADONY MALOM U 23	TAG
63. KÉK KÁLLÓ MENTI NÉPFŐISKOLAI TÁRSASÁG	4130 DERECSKE KÖZTÁRSASÁG U 107	TAG

64. KINCSES TITÁNOK KÖZHASZNÚ EGYESÜLET	4254, NYÍRADONY DEBRECENI U 102/B	TAG
65. KISFECSKE VENDÉGHÁZ	DEBRECEN, HALÁP 114	TAG
66. KISMARJA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4126 KISMARJA, BOCSKAI U. 20.	TAG
67. KISS KOLONIÁL KFT.	4124 ESZTÁR, ÁRPÁD U. 8.	TAG
68. KONYÁR KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4133 KONYÁR RÁKÓCZI U 24.	TAG
69. KONYÁRI PÁVAKÖR EGYESÜLET	4133 KONYÁR, RÁKÓCZI U 11.	TAG
70. KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT KOKAD	4284 KOKAD KOSSUTH U 60	TAG
71. KÖZSÉGI SPORTEGYESÜLET NYÍRÁBRÁNY	4264 NYÍRÁBRÁNY NYÁRFA ÚT 7	TAG
72. LAKATOS ROLAND	VÁMOSPÉRCES VÁCI M U 2	TAG
73. LÉDA VITÁL KFT.	4200 HAJDÚSZOBOSZLÓ, RÁKÓCZI U. 17 C ÉP. TETŐTÉR23.	TAG
74. LÉTAFITT SE	4281 LÉTAVÉRTES BAROSS U 15	TAG
75. LÉTAI-HUSZTI KFT	4281 LÉTAVÉRTES PETŐFI U 80	TAG
76. LÉTAVÉRTES SC 97	4281 LÉTAVÉRTES KOSSUTH U 4	TAG
77. LÉTAVÉRTES VÁROSI ÖNKORMÁNYZAT	4281 LÉTAVÉRTES KOSSUTH U 4	TAG
78. LÉTAVÉRTESI IDŐSEKÉRT ALAPÍTVÁNY	4281 LÉTAVÉRTES KOSSUTH U 2	TAG
79. LÉTAVÉRTESI ROMÁN KULTURÁLIS EGYESÜLET	4281 LÉTAVÉRTES ÚJ U 54	TAG
80. LIGETALJA TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET	4254 NYÍRADONY HAJNAL U 28.	TAG
81. LIGETALJA-GÜTH IDEGENFORGALMI EGYESÜLET	4262 NYÍRACSÁD, PETŐFI TÉR 8.	TAG
82. MARTINKA LAKOSOKÉRT EGYESÜLET	4251 HAJDÚSÁMSON DIÓFA U 56.	TAG
83. MEDILA BT.	4251 HAJDÚSÁMSON PETŐFI ÚT 20.	TAG
84. MIHUCZ JÁNOS	4281 LÉTAVÉRTES BATTHYÁNY 60/A	TAG
85. MIKE CSENGE	4271 MIKEPÉRCES, DEBRECENI U. 17.	TAG
86. MIKE SÁNDOR EGYÉNI CÉG	4271 MIKEPÉRCES, DEBRECENI UTCA 17.	TAG
87. MIKE TÜNDE EGYÉNI CÉG	4271 MIKEPÉRCES DEBRECENI U 17	TAG
88. MIKE ÜZLETHÁZ KFT	4271 MIKEPÉRCES DEBRECENI U 17	TAG
89. MIKEPÉRCES KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4271 MIKEPÉRCES KOSSUTH U 1.	TAG
90. MIKEPÉRCES TEMPLOMÁÉRT ALAPÍTVÁNY	4271 MIKEPÉRCES SZABADSÁG U 2	TAG
91. MIKEPÉRCESI TELEPÜLÉS ÜZEMELTETÉSI KFT	4271 MIKEPÉRCES SZABADSÁG TÉR 4	TAG
92. MONOSTORPÁLYI KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4275 MONOSTORPÁLYI BAJCSY ZS. U 1.	TAG
93. MONOSTORPÁLYI POLGÁRŐR ÉS KULTURÁLIS EGYESÜLET	4275 MONOSTORPÁLYI NYÍL U 2/A	TAG
94. MONOSTORPÁLYI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG	4275 MONOSTORPÁLYI KOSSUTH U 4	TAG
95. NAGYLÉTAI- REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG	4281 LÉTAVÉRTES ÁRPÁD TÉR 4	TAG
96. NORTA KFT	4031 DEBRECEN, KÖNTÖSGÁT SOR 8.	TAG
97. NYÍRÁBRÁNY NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4264 NYÍRÁBRÁNY ÁBRÁNYI KORNÉL TÉR 6.	TAG
98. NYÍRÁBRÁNYI ÁLTALÁNOS ISKOLÁÉRT ALAPÍTVÁNY	4264 NYÍRÁBRÁNY ISKOLA ÚT 8	TAG
99. NYÍRACSÁD KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4262 NYÍRACSÁD, PETŐFI TÉR 8.	TAG
100. NYÍRADONY VÁROS ÖNKORMÁNYZATA	4254 NYÍRADONY ÁRPÁD TÉR 1.	TAG
101. NYÍRADONY VÁROSI POLGÁRŐR EGYESÜLET	4254 NYÍRADONY ÁRPÁD TÉR 1.	TAG
102. NYÍRADONY VVTK	4254 NYÍRADONY VÖRÖSMARTY U 21.	TAG
103. NYÍRADONYI VAGYONKEZELŐ KFT	4254, NYÍRADONY HUNYADI U 3.	TAG
104. NYÍRADONYI VÁROSFEJLESZTŐ KFT	4254 NYÍRADONY ÁRPÁD TÉR 1.	TAG
105. NYÍR-AKÁCS BT	4253 ARADVÁNYPUSZTA GABELLA TANYA 1	TAG
106. NYÍRMÁRTONFALVA KÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT	4263 NYÍRMÁRTONFALVA KOSSUTH U 38	TAG

107.	OLI FÖLDGÉP KFT	4264 NYÍRÁBRÁNY BUDAÁBRÁNYI ÚT 79	TAG
108.	ÖNKÉNTES TÚZOLTÓ EGYESÜLET	4266 FÜLÖP ARANY J. U. 19.	TAG
109.	PAPP SÁNDOR	4263 NYÍRMÁRTONFALVA KOSSUTH U 150	TAG
110.	PAPP ZOLTÁN	LÉTAVÉRTES	TAG
111.	PENTA Frost NYÍRMÁRTONFALVA SE	4263 NYÍRMÁRTONFALVA KOSSUTH U 33.	TAG
112.	PINOKKIÓ KULTURÁLIS EGYESÜLET	4254 NYÍRADONY KOSSUTH U 2	TAG
113.	PIROS GÁSPÁR	4275 MONOSTORPÁLYI PETŐFI TÉR 9.	TAG
114.	POCSAJ NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4125 POCSAJ, NAGY U. 51.	TAG
115.	POCSAJI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG	4125 POCSAJ, PETŐFI U 81.	TAG
116.	POCSAJIAK BARÁTI KÖRE KÖZHASZNÚ EGYESÜLET	4125 POCSAJ NAGY U 51	TAG
117.	POLGÁRŐR EGYESÜLET ÁLMOSD	4285 ÁLMOSD FŐ U 10	TAG
118.	POLGÁRŐR SZERVEZET FÜLÖP	4266 FÜLÖP, ARANY J. U. 19.	TAG
119.	PROCONT KFT	4241 BOCSKAIKERT, PILLANGÓ U 7.	TAG
120.	PROFIX-TRADE KFT	4251 HAJDÚSÁMSON RÁKÓCZI U 18/c	TAG
121.	PUJA GYÖRGY E.V.	4281 LÉTAVÉRTES SZÉCHENYI U 81	TAG
122.	QUATTRO-TREND KFT	4254 NYÍRADONY ÁRPÁD TÉR 6	TAG
123.	REKREÁCIÓ PLUSZ KFT	4254 NYÍRADONY SZAKOLYKERT TANYA 87	TAG
124.	SÁPEX DUETT KFT	4241 BOCSKAIKERT, MONOSTOR U. 33.	TAG
125.	SÁPI PÁLINKAFŐZDÉK	4274 HOSSZÚPÁLYI PETŐFI KÖZ 8	TAG
126.	SÁRÁND KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZAT	4272 SÁRÁND, NAGY U. 44.	TAG
127.	SERBAN INVEST KFT	4284 KOKAD VÖRÖSMARTY U 40	TAG
128.	SOMA 3000 KFT	4274 HOSSZÚPÁLYI BOCSKAI U 2	TAG
129.	SZABÓ JÓZSEF E.V.	4275 MONOSTORPÁLYI NYÍL U 2/A	TAG
130.	SZABÓ KÁLMÁN	4251 HAJDÚSÁMSON-MARTINKA, DEBRECENI U 78.	TAG
131.	SZAKO NYÍR KFT	4262 NYÍRACSÁD, SZATMÁRI U 79.	TAG
132.	SZATÁN KFT	4274 HOSSZÚPÁLYI DEBRECENI U 21.	TAG
133.	SZÉCHENYI ZSIGMOND VADÁSZTÁRSASÁG	4254 NYÍRADONY ÁRPÁD TÉR 1.	TAG
134.	SZIL 2001 BT.	4254 NYÍRADONY, ADY ENDRE U. 60.	TAG
135.	SZILÁGYI MIHÁLY ÖSTERMELO	4262 NYÍRACSÁD, KÜLSŐGUTH TANYA 11.	TAG
136.	SZILÁGYI SZILVIA EGYÉNI VÁLALKOZÓ	4262 NYÍRACSÁD, KÜLSŐ - GUTH TANYA. 22.	TAG
137.	TASI SÁNDOR	4254 NYÍRADONY ACSÁDI U. 28.	TAG
138.	TÉGLÁS VÁROS ÖNKORMÁNYZATA	4243 TÉGLÁS KOSSUTH U 61	TAG
139.	TÉGLÁSI GÖRÖGKATOLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG	4243 TÉGLÁS, KOSSUTH U. 82.	TAG
140.	TÉGLÁSI VÁROSI SPORTEGYESÜLET	4243 TÉGLÁS STADION U 4.	TAG
141.	TÉPE JÖVŐJE EGYESÜLET	4132 TÉPE, DÓZSA GY. U. 1.	TAG
142.	TÉPE KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4138 TÉPE, RÁKÓCZI U. 1.	TAG
143.	TÉPEI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG	4132 TÉPE, FŐ U. 1.	TAG
144.	TST HATÁRPONT KER. KFT.	4264 NYÍRÁBRÁNY PETŐFI ÚT 23	TAG
145.	ÚJLÉTA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA	4288 ÚJLÉTA, KOSSUTH U. 20.	TAG
146.	VALCER A MOZGÁS KULTÚRÁÉRT EGYESÜLET	4029 DEBRECEN, MONTIEZREDES U. 3.	TAG
147.	VÁMOSPÉRC VÁROSI ÖNKORMÁNYZAT	4287 VÁMOSPÉRC BÉKE U 1.	TAG
148.	VERDES JÁNOS E.V.	4254 NYÍRADONY KOSSUTH U 26	TAG
149.	VERDES MÁTÉ E.V.	4254 NYÍRADONY RÁKÓCZI U 35	TAG
150.	VÉRTESI GÖRÖGKATOLIKUS EGYHÁZÉRT	4283 LÉTAVÉRTES BÁCS U 12	TAG

ALAPÍTVÁNY		
151. VÉRTESI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG	4283 LÉTAVERTES IRINYI U 10	TAG
152. VIKTÓRIA KER-HÁZ KFT	4254 NYÍRADONY ACSÁDI U 28	TAG
153. ZÁHONYINÉ NAGY KATALIN VÁLL.	4241 BOCSKAIKERT, DEBRECENI U 60.	TAG
154. ZARA ANDRÁS	4274 HOSSZÚPÁLYI ARANY J U. 35.	TAG

32. ábra

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület tagsága 2015.12.08-án

Név	Pozíció	Képviselet szféra
Tasi Sándor	Elnök	Civil
Szóllós Sándor	Alelnök	Civil
Tímár Zoltán	Alelnök	Köz
Bakó István	Elnökségi tag	Köz
Filemon Mihály	Elnökségi tag	Üzleti
Hutóczki Péter	Elnökségi tag	Civil
Jantyk Zsolt	Elnökségi tag	Civil
Köteles István	Elnökségi tag	Köz
Nagy János	Elnökségi tag	Köz
Nyíri Béla	Elnökségi tag	Köz
Ozsváth István	Elnökségi tag	Üzleti
Szabó József	Elnökségi tag	Üzleti

33. ábra

A Dél-Nyírség, Erdőpuszták LEADER Egyesület elnöksége 2015.12.08-án